297
1

HALDUN TANER

BÜTÜN OYUNLARI / 1



BİLGİ YAYINEVİ

6. basım

HALDUN TANER •

BİLGİ YAYINLARI : 297
HALDUN TANER, BÜTÜN OYUNLARI : 1

ISBN 975 - 494 - 126 - 2
95 . 06 . Y. 0105 . 0833

Birinci Basım 1964
İkinci Basım 1971
Üçüncü Basım 1977
Dördüncü Basım 1984
Beşinci Basım 1989

Altıncı Basım
Haziran 1995

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46 / A
Telf 431 81 22 - 434 12 71
434 49 98 - 434 49 99
Faks : 431 77 58
06420 Yenişehir - Ankara

HALDUN TANER

Bütün Oyunları

1

Keşanlı Ali Destanı

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : fahri karagözoğlu

HALDUN TANER / BÜTÜN ESERLERİ

Haldun Taner / Bütün Hikâyeleri

1. Kızıl Saçlı Amazon
2. Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu
   (1953 New Yok Herald Tribune Hikâye Ödülü)
   Ayışığında Çalışkur
3. Onikiye Bir Var
   (1955 Sait Faik Hikâye Armağanı)
   Sancho'nun Sabah Yürüyüşü / Gülerek Ölmek
4. Yalıda Sabah
   (1983 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü)

Haldun Taner / Bütün Oyunları

1. Keşanlı Ali Destanı
2. Vatan Kurtaran Şaban
3. Sersem Kocanın Kurnaz Karısı
   "1972 T. D. Kurumu Tiyatro Ödülü"
4. Günün Adamı / Dışardakiler
5. Ve Değirmen Dönerdi / Lütfen Dokunmayın
6. Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım
7. Fazilet Eczanesi
8. Eşeğin Gölgesi

Haldun Taner / Düz Yazıları

1. Çok Güzelsin Gitme Dur
2. Berlin Mektupları
3. Koyma Akıl Oyma Akıl
4. Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil
5. Önce İnsan
   (Devekuşuna Mektuplar - 1)
6. Yaz Boz Tahtası
   (Devekuşuna Mektuplar - 2)
7. Hak Dostum Diye Başlayalım Söze

- Haldun Taner Tiyatrosu / Ayşegül Yüksel
- Haldun Taner'in Hikâyeleri ve Hikâyeciliği / Sıddıka Dilek Yalçın

dizgi font matbaacılık ve tanıtım hizmetleri
tel 230 30 30
baskı cantekin matbaacılık yayıncılık ticaret ltd. şti.
tel 231 38 57 – 231 38 58

ÖNSÖZ

1960'larda Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin çağrılısı olarak, Tiyatro Enstitüsü'nde konuk hoca sanıyla dersler verirdim. Bunun için her ayın son haftası gider, Ankara'da kalır, sonra İstanbul'daki fakülteme dönerdim.

Altındağ'la ahbaplığım o tarihte başladı. Çoğu akşamlarım ve gecelerim orada geçti. Gün geçtikçe onlarla övür oldum. Gecekondu dünyasında geçecek bir oyun tasarlamaya da işte, o tarihte başladım. Konu ne kadar bizdense, oyunun üslubu da o kadar bizden olsun istiyordum.

1960'da *Lütfen Dokunmayın*'da kısmen ilk denemesini yaptığım epik unsuru, bu oyunda tüm dramatik dokuya yaymayı, bunun için de geleneksel tiyatromuzun anti-illüzyonist ve göstermeci öğelerinden azami suretle yararlanmayı kurdum.

Oyunun yazımı, araya bir hastalık ve ameliyat da girdiğinden, bir buçuk yıl sürdü.

O dönemde Felsefe bölümünün en yetenekli öğrencilerinden biri olan ama, müzisyen cevherini henüz pek az kişinin bildiği Yalçın Tura'ya bir gün vapurda rastladım. Projemi açtım. Bu üsluba uygun bir müziği, en iyi onun yapacağına inanıyordum. İlkin heyecanlandı. Hemen işe koyuldu. Ne var ki, müziği tamamlayabilmesi bir yılı aldı.

Oyun, 1963 sonunda bitmişti. Önce İstanbul Operası'na verdik. Sonra Devlet Tiyatrosu'na.... İlle müziğin zengin bir arajmanını öneriyorlardı. Bense, bu haliyle kalmasında direndim. Uzlaşamadık. Daha sonra, Gülriz Sururi istekli çıktı. İlk okuduğumda ekip heyecanlandı. Engin Cezzar "Biz bu oyunu dünya sahnelerine uçururuz" dedi. İki buçuk ay titiz bir provadan sonra, Keşanlı Ali Destanı 31 Mart 1964 gecesi Türk seyircisinin önüne çıktı. Oyun bittikten sonra perde alkıştan kapanmak bilmiyordu.

Bu başarıda, bestecinin, rejisörün, dekoratörün, ışıkçının, kostümcünün, 42 sanatçı ve teknisyenin ayrı ayrı her birinin elbirliği ve anlayışlı uyumunun, en az yazar kadar, eşit payı vardı.

"Keşanlı o tarihten sonra bir Tiyatro Olayı" oldu. Türkiye'de 130 defa oynandı. Engin Cezzar'ın kehanetini de doğru çıkardı. Dünya sahnelerine sıçradı. Yabancı dillere çevrildi. İngiltere'de, Almanya'da, Lübnan'da, Çekoslovakya'da, Macaristan'da, Yugoslavya'da, toplam 342 kere oynandı.

Her yerde aynı coşkuyu yaratıyordu. İster Türk, ister İngiliz, ister Çek, Alman, Macar, Lübnanlı, Yugoslav olsun, demek ki, hep anlayışlı ellere düşmüştü.

Yazar olarak en büyük şansım da bu oldu.

Burada cümlesine teşekkürü borç bilirim.

Haldun Taner
4 Temmuz 1983

KEŞANLI ALİ DESTANI yurtiçinde ve dışında aşağıdaki tarihlerde oynandı:

YURTİÇİNDE:		YURTDIŞINDA:	
İstanbul	1964	Bonn	1966
Ankara	1965	Köln	1966
İzmir	1966	Frankfurt	1966
Adana	1966	Stuttgart	1966
Konya	1966	Münih	1966
İzmit	1966	Nürnberg	1966
Mersin	1966	Erlangen	1967
Balıkesir	1967	Londra	1968
		Beyrut	1974
		Brünn (Çekoslovakya)	1974
		Budapeşte	1978
		Priens (Yugoslavya)	1979
		Berlin	1980
		Hamburg	1981
		Bochum	1982

Ayrıca, **Keşanlı Ali Destanı** 1965'te Atıf Yılmaz tarafından filme de alındı.

"Keşanlı Ali Destanı" ilk olarak 31 Mart 1964'te, Gülriz Sururi-Engin Cezzar topluluğu tarafından aşağıdaki rol bölümüyle oynanmıştır.

Yazan	**Haldun Taner**
Müzik	**Yalçın Tura**
Sahneye koyan :	**Genco Erkal**
Şef	**Carlo d'Alpino Capocelli**
Dekor	**Duygu Sağıroğlu**
Kostüm	**Nil Gerede**
Koreografi	**Mehmet Akan - Ömer Sezer**
Işık, efekt	**Emin Tolunay - Selçuk Taylaner**
Reji asistanı	**Umur Buğay**
Sahne âmiri	**Aydemir Akbaş**

OYNAYANLAR

Hidayet	Mustafa Aytepe
Şerif Abla	Semiha Berksoy
İzmarit Nuri	Genco Erkal
Hafize	Merih Dinçsoy
Temel	Çetin İpekkaya
Derviş Dayı	Mehmet Akan
Beşvakit Niyazi	Hasan Kuruyazı
Şişman Polis	Hüseyin Salıcı
Zilha	Gülriz Sururi Cezzar
Zayıf Polis	Güner Namlı
Çakal Rüstem	Şerafettin Bayraktar
Teke Kâzım	Ferdi Atuner
Kürt Sabri	Taner Bayyurt

Sipsi Selim ..... Aydemir Akbaş
Lutfiye ..... Madelet Tibet
Resmiye ..... Gönülden Peksoy
Raziye ..... Emel Çeviren
Ali ..... Engin Cezzar
Gazeteci ..... Umur Buğay
İhya Onaran ..... Ferdi Atuner
Sarhoş Rasih ..... Mehmet Akan
Filiz Onaran ..... Vildan Gürelman
Şöför ..... Umur Buğay
Madam Olga ..... Ani İpekkaya
Profesör ..... Güner Namlı
Bülent Onaran ..... Cemâl Tekin
Yaşlı Kadın ..... Emel Çeviren
Politikacı ..... Genco Erkal
Suhandan Gülperi ..... Ani İpekkaya
Davut Daltaban ..... Şerafettin Bayraktar
Dürdane Daltaban ..... Merih Dinçsoy
Kâzım Kaltaban ..... Ahmet Şanlık
Kâmile Kaltaban ..... Madelet Tibet
Duzişe Düztaban ..... Emel Çeviren
Şakir Şaklaban ..... Taner Bayyurt
Şahinde Şaklaban ..... Gönülden Peksoy
Nevvare ..... Gülriz Sururi Cezzar
Tarçınizade Ahsen ..... Hasan Kuruyazıcı
Manyak Cafer ..... Umur Buğay
1. Kondulu ..... Ahmet Şanlık
2. Kondulu ..... Muhdes Fırat
3. Kondulu ..... Ümit Gürelman
4. Kondulu ..... Reha Burak
5. Kondulu ..... Nebahat Tekçeer
6. Kondulu ..... Aylin Çobanoğlu
7. Kondulu ..... Erdoğan Yeşilalp

KEŞANLI ALİ DESTANI

(Oyun: 2 Bölüm, 15 Tablo)

KİŞİLER

HİDAYET
ŞERİF ABLA
İZMARİT NURİ
HAFİZE
TEMEL
DERVİŞ DAYI
BEŞVAKİT NİYAZİ
ŞİŞMAN POLİS
ZİLHA
ZAYIF POLİS
ÇAKAL RÜSTEM
TEKE KÂZIM
KÜRT SABRİ
SİPSİ SELİM
LUTFİYE
RESMİYE
RAZİYE
ALİ
GAZETECİ
İHYA ONARAN
SARHOŞ RASİH
FİLİZ ONARAN

ŞÖFÖR
MADAM OLGA
PROFESÖR
BÜLENT ONARAN
YAŞLI KADIN
POLİTİKACI
SUHANDAN GÜLPERİ
DAVUT DALTABAN
DÜRDANE DALTABAN
KÂZIM KALTABAN
KÂMİLE KALTABAN
DUZİŞE DÜZTABAN
ŞAKİR ŞAKLABAN
ŞAHİNDE ŞAKLABAN
NEVVARE
TARÇINİZADE AHSEN
MANYAK CAFER
1. KONDULU
2. KONDULU
3. KONDULU
4. KONDULU
5. KONDULU
6. KONDULU
7. KONDULU

BİRİNCİ BÖLÜM

TAKDİM

Giriş müziği.

Dekor *Önperdenin önü.*
Önperdeyi yırtık çuvallar gerili bir paravana yahut ipe dizilmiş fanilalar, uzun konçlu donlar teşkil edebilir. Sahne alınlığında projeksiyon ekranı. Giriş müziği biter bitmez, salonun arka kapısından Hidayet girer. Projektör ona döner. Hidayet raşitik, kambur bir çocuktur. Elinde kaba kâğıda basılmış resimli şarkı metinleri vardır. Dilenci edası ve makamsız sesiyle şarkı söyleyerek sahneye doğru ilerler, bu metinleri iki üç seyirciye uzatır.

HİDAYET– Yeni çıkan şarkılar. Akasyanın Dalları, Zalim Güzel Öldür Beni... Gözlerinin Enginiinde. Yeni çıkan arkılar var: Sinekli Dağın Efesi Keşanlı Ali Destanı var.

(Projektörün ışığı Hidayet'i salonu geçiş süresince izlemiştir. Hidayet son sözleri sahnenin merdivenlerini

çıkarken söyler. Orada durur, destanın ilk dört'lüklerini okumaya başlar.)

Morgol gömlek giyerdi
Gümüş köstek takardı
Hafif şehla bakardı
Yaktı mı kalpten yakardı.

Kaşta bıçak yarası
Yüzde Halep çıbanı
Kurşun yemiş ayağı
Belli belirsiz aksardı.

Projeksiyon:

Ali'nin hapishane arşivinden büyütülmüş, üstü dosya numaralı ve damgalı önden ve profil iki portresi.

ŞERİF– *(Paravanın arkasından çıkıp ön sahneye gelir. Seyircilere.)*

Hoş dostum diye başlayım söze
Hoş olsun beyler kıssamız size
Şu suret Keşanlı Ali'yi gösterir
Destanı var işte her yerde söylenir
Gel gör bakalım neymiş bu destan
On beş fasılda edelim beyan.

(Koroyu teşkil eden İzmarit Nuri, İstidacı Derviş, Bileyci Temel, Hafize, Hamal Niyazi, her biri mesleklerinin aksesuan olan boya sandığı, eski model istidacı daktilosu, bileyci tekerleği, hamal semeri, sırtlarında olarak perde önüne dizilirler. Koronun çapaçul ve döküntü bir hali vardır.)



"Keşanlı Ali Destanı" 31 Mart 1964'te Türk seyircisi önüne çıkmış, oyun bittikten sonra perde alkıştan kapanmak bilmemiştl.

KORO –

Edelim meclise bir kıssa beyan
Kıssadan hisse arif olan

Projeksiyon:
TAKDİM...

(Koroyu teşkil edenler birer birer kendilerini takdim ederler.)

NURİ –

Adım Nuri
Nam-ı diğer İzmarit

Keşanlıyım
Ali'nin memleketlisi
On parmağımda on marifet
Bir eser, gazete satarım
Bir eser, kundura boyarım
işsiz kalınca
Her bir işi yaparım.
Musluk tamir ederim
Lağım temizlerim
Otomobil yıkarım
Köpek gezdiririm
Çocuk bakarım
Çocuk yoksa *(Göz kırpar)*
Evelallah
Onu bile yaparım

HAFİZE – *(İri memelerinden birini kavrar)*

Kırım ineğinden gürdür sütüm
Şehre iner süt satarım
Adım Hafize
Ben sütnineyim

TEMEL –

Çeşme başı dalaşı
karı kızan dalgası
Arsa duvar kavgası
Eeeyi biçaak bileriiim

DERVİŞ –

Bana derler Derviş Dayı
Bütün sermiyem şu kutu

(Daktiloyu gösterir)

Mevzuatı kanunları benden sor
Adliyenin orda beklerim
Adi sıla mektubu yetmişbeşe
İstidayı üç kâğıda yazarım

HİDAYET –

Benim adım Hidayet
Sinekli'de doğmuşum
İlkokul üçe kadar okudum
Yeni hayat satarım
Yeni çıkan şarkıları
Sineklidağ'ın efesi
Keşanlı Ali Destanı satarım.

NİYAZİ –

Ben hamalım
Adım Beşvakit Niyazi
soyadım Sefer
Yedi çocuk
Karım bacım
Kaynanam
Hepsinin rızkı
Şu iple semer.

ŞERİF –

Bana derler Şerif Abla
Üç kapıda helalar var ya
Anladın değil mi nenin nesi
Yüz numara mütevellisi
He ya helacıyız
Böyle yazılmış yazımız
Herkes pisler biz yıkarız
Yol ağzıdır uğrak yeri
Kondulusu şehirlisi

Fazla olur müşterisi
Hele soğuk havada
Lüküs kamara da var
Yolun düşerse buyur
Bekleriz ha

ŞİŞMAN POLİS – *(Kenardan düdük çalarak gelir.)*

Bana şişman polis derler
Ben nizamın bekçisi
Kol gezerim mahle sokak
Miting mi var, grev mi var
Kongre mi toplanıyor bir yerde
Hepsi kitaba uymalı
Burda oyun oynanıyorsa söz misali
Adam gibi bir oyun olmalı
Yani hissi olmalı
Milli olmalı
Hamâsi, vatani, ahlaki, inzibati
[olmalı
Sonunda vatandaşa bir ders-i ibret
[çıkmalı
Yazar tıraşı kesip
Diyeceğini kısa yoldan dimeli
Perde gece yasağından
Bir saat önce inmeli

KORO –

Sineklidağ burası
Şehre tepeden bakar
Ama şehir ırakta
Masallardaki kadar

Her cins insan var burada
Çalışkanı tembeli
Dört bucaktan gelmişler

Hırlı hırsız serseri
Lazı Kürdü Pomağı
Maraşlısı Vanlısı
Erzincanlı Kemahlı
Hepsi kader yoldaşı

TEMEL –

Te şurası bizim ev
Kontrplak dört duvar
Bir kapı üç pencere
Tenekeden damı var

NURİ –

Bir yanımız mezbele
Bir yanımız yokuş yar
Önümüzden sel gibi
Şır şır akar lağımlar

KORO –

Devlet bizlen uğraşır
Polis bizlen hırlaşır
Ağlar leş kargası
Sus parası sızdırır

HİDAYET –

Sabah olur gün doğar
Işır yosun kayalar
Horoz öter çöplükte
Herkes düşer yollara

DERVİŞ –

Biri hamal kalaycı
Biri süfli dilenci
Biri kıpti macuncu
Helvacı ya köfteci

HAFİZE –

Kızlar çoğu hizmetçi
Ya giderler tütüne

(Bir kız kıntarak geçer, çorabını çeker, rujunu tazeler.)

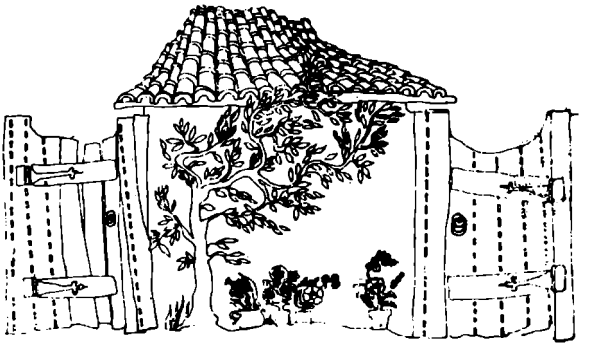
Yoldan çıkan da olur
Günahları boynuna

NİYAZİ –

İşsiz çoğu erkekler
Kahvelerde pinekler
Irgat olur bazısı
Amelelik ederler

KORO –

Sineklidağ burası
Şehre tepeden bakar
Ama şehir ırakta
Masallardaki kadar



TABLO: 1

Projeksiyon:

HOROZU ÇOK OLAN KÖYDE SABAH ERKEN OLURMUŞ. SİNEKLİDAĞ'DA ANARŞİ DEVRİ: SEFALET, REZALET, CİNAYET.

Dekor: (Üç kapıda helalann iç avlusu. Arka cephede helalar. Erkekler OO, Kadınlar OO yazılı. Helaların ön tarafı bir çeşit bahçe gibidir. Şerif Hanım burada kırık saksılar, hatta oturak içinde sardunyalar yetiştirmiştir. Erkekler kısmının duvarında bir para makinesi. Arkada gelip geçen otobüs, otomobil gürültüsü. İzmarit, boya sandığının başında sigara içer. Zilha, kadınlar kısmı önünde küçük bir iskemleye çömelmiş, ağzında çiklet, ayağında terlikler, koskocaman açtığı günlük bir gazetenin iç sahifelerini okumaya çalışmaktadır. Şerif Abla ayağında takunyalar erkekler kısmında bir kabinin kapısını açık bırakmış içerisini temizlemektedir.)

ŞERİF – İçleri çıksın taharetsiz müsibetler. *(Bir kova su alıp boca ederek)* Marifetlerini ortaya bırakıp gidiyorlar.

ZİLHA – *(Gazetenin arkasından)* Kraliçe Süreyya İtalya'da bir kontun yatında fink atıyormuş.

NURİ – Şah kafasını keserse anlar gününü.

ZİLHA – Canı sağ olsun, iyi varmış da yapmış. İnsan dünyaya bir kerem geliyor. Mekadirini bilse idi o da. *(Burnunu çeker.)* Ben de olsam inadımdan öyle yapardım.

(Şişman Polis'le Zayıf Polis girerler. Şişman terini siler. Palaskasını çıkarır. Zayıf Polis buranın yabancısıdır. Etrafına bakınır. Erkekler kısmı kabinlerinden birinde Niyazi gazel okumaktadır.)

NİYAZİ – *(İçerden)* Alişimin kaşları kaare...

ŞERİF – *(O tarafa doğru)* Ulan hamam mı burası, gazel okuyorsun?

NİYAZİ – *(İçerden)* Parasınlan değil mi, şarkı da söylerim, gazel de okurum be...

ŞERİF – Ben de senin ceddine okurum. Kes sesini çek sifonu...

(Şarkı durur. Bir sifon sesi. Şişman Polis kabinlerden birine yürür. Kapısını kapar. Zayıf Polis para makinesine yaklaşır, para atar çevirir; para dökülmeyince yumruk vurur, yine para çıkmaz. Niyazi çıkar, ellerini yıkar. Kapının üstüne astığı semerini alır. Dışarda bir cankurtaranın sireni yaklaşır ve uzaklaşır. Niyazi, Nuri, Zilha, Şerif Abla, Zayıf Polis hemen dışarı seğirtmişlerdir.)

Ş. POLİS – *(Kabinden seslenerek)* Ne var Rıza? Ne olmuş?

Z. POLİS – Bilmem ağabi.

TEMEL – *(Girerek)* Çakal Rüstem'in adamları Esse oğlu Musa'yı hacamat etmişler.

ŞERİF – Ayşe Ninenin damadı?

(Temel, başı ile maalesef işareti yapar.)

NURİ – Belli idi dünden böyle olacağı. Yine sus parası yüzünden.

Ş. POLİS – *(İçerden)* Her hafta bir cinayet.

Z. POLİS – Bir gün bizi de şişler bunlar. Haşarat yatağı. Topu serseri alayı...

Ş. POLİS – *(Hep içerden)* Tek tek başa çıkılmaz kardeşim. Kökünden kazıyacaksın ki...

Z. POLİS – Çoğu gitti azı kaldı. Mebuslardan biri önerge vermiş okumadın mı? Tümden yıktırmalı konduları, bunlar şehrin başına bela diyormuş.

ŞERİF – Yine ne kumpas kuruyorsunuz orada, şom ağızlı baykuşlar.

Ş. POLİS – *(Hep içerden)* Bana bak Şerif Hanım, külahları değişiriz sonra. Vazife halinde memura hakaretten zabıt tutarım...

ŞERİF – Buna vazife mi diyorsun sen?

(Nuri, Niyazi, Zilha gülerler, Zayıf Polis ciddileşir.)

Ş. POLİS – *(Çıkmıştır, ellerini yıkayarak)* Karşında bir devlet memuru var senin.

ŞERİF – Değil sen, cümle mamiran gelse, komiserin umum müdürün gelse, takınam ben. Herkesin borusu, kendi çöplüğünde öter.

NURİ – Şerif Ablaya söker mi hiç.

ŞERİF – Yaldızlı düğme takınayla bir şey mi oldum sanıyorsun.

BURDA HERKES BİR OLUR

İnsanoğlu böyledir
Kendini bir şey sanır

Kıl aldırmaz burnundan
Böbürlenir kabarır

Herkes bir yerde üstün
Kabul amenna peki

Haydut yol çevirirken
Banker çek karalarken
Yosma saç taranırken
Despot kaş çatınırken

Irgat ter dökünürken
Avkat tez savunurken
Zangoç çan çalınırken
Cellat ip geçirirken

Nalbant nal çakılırken
Ortak pay dağılırken
Şantöz şan çağırırken
Hırsız mal kaçırırken

Damat söz kesilirken
Kayyum mest dizinirken
Nokta kol gezinirken
Tüccar iş sezinirken

Âşık saz çalınırken
Maşuk gül kokunurken
Suflör rol fısıldarken
Sarhoş cin içilirken

Kimi soyunup büyür
Kimi giyinip büyür
İnsanoğlu böbürlü
Yaradılış ne denir

Herkes bir yerde üstün
Kabul amenna peki
Amma bir de bunların
Yolu bana düşende

Balonları delinir
Bütün farklar silinir
Afra tafra yok olur
Burada herkes bir olur

Arlısı arsızı
Hırlısı hırsızı
Kirlisi kirsizi
Sırlısı sırsızı

Huylusu huysuzu
Tüylüsü tüysüzü
Soylusu soysuzu
Boylusu boysuzu

Bitlisi bitsizi
İplisi ipsizi
denlisi densizi
Donlusu donsuzu

Ünlüsü ünsüzü
Çullusu çulsuzu
Pullusu pulsuzu
Yollusu yolsuzu

Etlisi sütlüsü
Allısı morlusu
Sağcısı solcusu
Şanlısı pintisi

İşte bütün bunların
Yolu bana düşende
Balonları delinir
Bütün farklar silinir

Afra tafra yok olur
Burada herkes bir olur.

Z. POLİS – Daha görünürlerde kimse yok. Gel bir lamelif çekip gelelim...

(Şişman Polis durur. Sonra beraber çıkarlar. Şerif arkalarından bakar. Mana veremez. Onlar salondan çıkarlar. Rüstem sağdan girer. Elini sabunla köpürdeterek yıkar.)

HİDAYET – *(Girerek)* Yeni Hayat, naneşekeri, meyveli çiklet var. Amerikan çikleti *(Rüstem'i fark ederek susar.)*

NİYAZİ– Esse oğlu Musa ne oldu Rüstem Ağabey?

RÜSTEM – Bilmem. Bıçağının üstüne düşüp yaralanmış galiba. *(Elindeki köpüğü üfürür.)* Parlat şunları bakalım. *(Ayaklarını İzmarit'e uzatır.)*

NURİ – *(İşgüzar işgüzar fırçalar, seyircilere usulca)* Buna Çakal Rüstem derler. Yukarı mahallenin baş belası *(Yandan Teke Kâzım ve Kürt Sabri görünürler... Tasalıdırlar, Sipsi de onları takip eder. Nuri, seyircilere usul sesle)* Bunların da kıvırcık saçlısı Teke Kâzım, pazar yerinin zebellası. Çiçek bozuğu olanı Kürt Sabri, aşağı mahallenin vicdan azabı. *(Sipsi'ye bakar.)* Sipsi adamdan sayılmaz. O bunların hınk deyicisi.

(Üç kabadayı kabara kabara, bıyık bura bura, ön sahnede birbirlerinden aralıklı dururlar.)

N'OLMUŞ YANİ NE BU GÜRÜLTÜ

Bize derler kondu ağası pöh
Oysa herkeslerden önce gelmişiz
Para sarfetmişiz, torik işletmişiz
Hazinenin arsasını parselleyip satmışız.

Beşer onar dam kondurup
Ona buna kiralamışız
N'olmuş yani ne bu gürültü
Her yerde bu değil mi işin kanunu.

Üç beş uyuz kalmış
Bizden habarsız ev yapmış
Pöh. Elbet yıkarız.

İki bin kâğıt sus parası koymuşuz
Vermezse, ana avrat düz gideriz
Olmazsa, belediyeye fitleriz
Daha olmazsa ibreti âlem şişleriz.

Arada bir kahvelerden mano toplarmışız
pöh

Toplarız toplarız
Haraç alan bir biz miyiz dünyada
Şunun şurasında geçinip gideriz.

N'olmuş yani ne bu gürültü
Her yerde bu değil mi işin kanunu.

(Dönüp arkalarına bakarlar. Öbürküler siner, gürültü eden yok gibi mimikler.)

BİR GAZETECİ ÇOCUĞUN SESİ – *(Dışardan)* Affı yazıyor, ikinci tabı. Af olan mahpusların tahliyesini yazıyor.

(Üç kabadayı hemen dışarı fırlarlar.)

HİDAYET – Kokuyu aldılar hemen.
ZİLHA – Ne kokusunu?
HİDAYET – Ali Abi bugün tahliye oluyor ya.
ZİLHA – Tahliye mi oluyor?
NURİ – Eh, her gecenin bir sabahı var. *(Onlara bakar.)* Çanlarına ot tıkanacak, Keşanlı çıkınca. İsterler mi?
ZİLHA – Demek tahliye oluyor.
NURİ – Elbet ya. Karşıcı gitti mahalleden bir heyet.
TEMEL – *(Niyazi'ye)* Keyfi kaçtı Zilha Ablanın.
NİYAZİ – Talihsiz kız vesselam.
Z. POLİS – Niye talihsiz oluyor, anlamadım?
Ş. POLİS – İnsan talihine şükretmeli. Beterin beteri var.
ZİLHA – Onlar öyle bilsin. *(Seyircilere)* Talihmiş. Talihim bir çıksa karşıma, iki elimle yakaladığım gibi yerden yere çalarım...

NEYİM EKSİK SİZLERDEN

Böyle mi geçecek ömrüm
Yetti be gaderin cevri
Bana günah değil mi
Batakta solan bir gülüm

Neyim eksik sizlerden
Kel miyim çopur mu ben
Çoğunuzdan ince belim
Hepinizden ataşlıyım

Bir Şehzade gır atında
Şu taraftan çıksa gelse
Tacı tahtı terkeylese
Beni deli gibi sevse

Kafdağı'nın arkasında
Fildişinden bir sarayda
Düğün dernek gelin girsem
Pırlantalı taşlar taksam ah



GÜLRİZ SURURİ : "Keşanlı Ali Destanı"nın ilk gecesinde Zilha rolünde.

Pek küçüktür benim yaşım
Yaşamaya aşka açım
N'olur gelin beni alın
Gurtarın bu mezbeleden
Gurtarın

(Çıkar.)

NURİ – Kolay mı beyim. Vuran sevdalısı, vurulan özbeöz dayısı.

Z. POLİS – Ne diyor bu?

Ş. POLİS – Meşhur kondu cinayeti. Dört yıl önceki.

Z. POLİS – Ben burada değildim o vakit.

HİDAYET – Keşanlı Ali adını da duymadın mı hiç?

Z. POLİS – Keşanlı Ali de kim?

NURİ – Ayıp ettin abi!

TEMEL – Ali'nin şanını duymayan kaldı mı memlekette?

NİYAZİ – Bu Çamur İhsan, adı gibi vıcık vıcık bir herifti beyim. Astığı astık, kestiği kestik. Kan kızana da uzanır üstelik, bu haller Ali'nin canına tak demiş.

NURİ– Yok canım, Zilha yüzünden dendiydi ya. Ali kızı istiyor, İhsan Dayısı değil mi, vermiyor.

TEMEL – Günahı boynuna, yeğenine bilem sataşırmış dedilerdi.

Z. POLİS – Kızılbaş mı bu?

NİYAZİ – Ondan da beter beyim, ondan da beter.

ŞERİF – Senin anlayacağın Çamur İhsan gitti gider.

Z. POLİS – Nasıl vurmuş?

Ş. POLİS – Vallahi şimdi unuttum.

NURİ – Ayıp ettin abi.

TEMEL – Yedi düvel ezberledi bunu. Kundakta çocuklar bilir.

NİYAZİ – Ali, efendi çocuk. Büyüğümsün diyor. Ama benden sana nasihat. Ya herkesi rahat bırakırsın, ya elimi kana bularım diyor.

Z. POLİS – Ali?

NİYAZİ
NURİ
HİDAYET } He ya Ali.
TEMEL

NURİ – Çamur taze ot görmüş eşek gibi pis pis sıntmış bunun üzerine.

TEMEL – «Ne çabuk büyüdün de bana ültimatom veriyorsun Kurşuncu Hasibe'nin Sidikli Ali'si» deyyo.

Z. POLİS – Ali'ye?

NİYAZİ
NURİ
HİDAYET } He ya Ali'ye.
TEMEL

TEMEL – Dur dinle bak. «Hadi get oğlum get. Sen kaydırak oyna mahallede» diye bir de makas alıyor yanağından.

Z. POLİS – Ali'nin?

NİYAZİ
NURİ
HİDAYET } He ya Ali'nin.
TEMEL

NİYAZİ – Eceline susamış dedik ya. Şaşkın işte.

NURİ – Efendiliğe bak sen Ali'de. Yine el kaldırmıyor. İyi mi? Sadece üç gün mehil veriyor.

Z. POLİS – Üçüncü günün sonunda?

NURİ – O kadara kalmadı beyim. İkinci günün gecesi. Seninki pusu kuruyor Ali Ağabeye. Ali kahveden dönerken. İyi mi?

TEMEL – Arkasından kalleşçe üç el silah.

HİDAYET – Dan dan dan...

Z. POLİS – Gitti oğlan.

NURİ – Ayıp ettin abi.

TEMEL – Ali'ye kurşun işler mi hiç.

Ş. POLİS – O da niye?

HİDAYET – Şerbetli ya.

Ş. POLİS – Ne şerbetlisi?

NURİ – Basbayağı şerbetli işte. Anası Hasibe Bacı dini bütün bir kadındı. Mahalleliye mıska verir, kurşun döker, büyü yazar; Ali doğduğunda okuyup üflemiş. O gün bugün Ali'ye kurşun bıçak işlemez...

(Esrarlı bir sigara sarmakta olan Sipsi başını kaldırır, onlara bakar.)

Ş. POLİS – Laf.

Z. POLİS – Dur be merak ettim. Çamur İhsan tetiğe basıyor, üç el ateş, sonra?

NİYAZİ – Ali şöyle bir dönüyor.

NURİ – Günah benden gitti arkadaşım diyor. İyi mi?

TEMEL – Küçük Bursa bıçağına davranması ile.

NİYAZİ – Çivileyivermiş terezi oracıkta.

Z. POLİS – *(Hayranlıkla)* Helal olsun be. *(Şişman Polis'in bakması ile toparlanıp)* Şey hani erkek adammış diyecektim.

NURİ – Ne diyorsun abi. Kelepçe taktıkları gün görmeliydiniz beyim. Hey anam hey, hatırlar mısın Şerif Abla?

ŞERİF – *(Hep temizlikle meşguldür, duymamıştır.)* Alafranga hela bunların nesine? Yine angutun biri ayakkabıları ile tahtanın üstüne tünemiş.

NURİ – Ne gündü o be. Her pencerede salkım salkım kadınlar ağlar.

NİYAZİ – Elde kelepçe. İki yanında candarma...

TEMEL – Bir yürür ki, bütün yerler sarsılır.

NURİ – Hey gidi erkek güzeli, aslan yavrusu Ali.

TEMEL – Yazık ki anası yetişemedi oğlunun bu büyük gününe.

SİPSİ – *(Olduğu yerden yan dönüp Zayıf Polis'e)* Tevatür bunlar beyim. Hepsi uydurma. Çamur'u Ali değil, Manyak Cafer vurdu.

NURİ – *(Alayla)* Yok canım. *(Zayıf Polis'e)* Keşleme abi. Kıskanıyorlar bunlar Keşanlı'nın şanını.

TEMEL – Yuh ulan enayi. Tarih bilem böyle kaydeder. Destanı bilem var.

SİPSİ – Siz öyle bilin yine.

Ş. POLİS – Ali vurmasa dokuz yıl yer mi idi?

NURİ – *(Yerinden kalkar, Sipsi'yi iter. Şişman Polis kavgadan çok ayakkabısının boyanması yanda kaldı diye kızmıştır.)* Hadi bas ulan buradan üçkâğıtçı uskumru. Ampes başına vurdu galiba.

SİPSİ – Ne istiyorsun be?

NURİ – Alırım şimdi ayağımın altına.

SİPSİ – Ağır ol biraz. Kimi alıyorsun lahmacun pidesi?

NURİ – Seni alıyorum marul gübresi.

SİPSİ – *(Bıçağını çeker.)* Bir gel üstüme, bıçağımı çektim mi?

Ş. POLİS – *(Sipsi'nin bileğini kavrar, bıçak düşer.)* Ne yaparmışsın bıçağını çektin mi?

SİPSİ – Hiç ağabeyciğim. E-e-e-elma soyarım diyecektim.

NURİ – Ben Ali Ağabeyin namusuna sinek kondurmam, keşkem aleyhiselam.

Ş. POLİS – *(Nuri'yi iter, Sipsi'yi de sırtından tutup dışarı çıkarmak ister.)* Hadi yoluna, sen de işine bak.

SİPSİ – *(Giderken)* Çamurun adamları yeminliymişler. Ali'yi tahliye olduğu gün delik deşik edeceklermiş.

TEMEL – Kim ediyor? Kimi ediyor? Bütün Sinekli, Ali'ye kalkan olur da kılına dokundurmaz. Ne diyorsun sen...

DERVİŞ – *(Telaşlı girer)* Uyuyun siz daha. Mahpuslar tahliye oldu. Millet, Ali Ağayı mahpushaneden getiriyor.
NURİ – *(Fırlayarak)* Ne diyorsun...

(Şişman Polis, ayakkabılarında kartonlar, kalakalır. Soldan bir grup kadın ve ihtiyar görünür. Kadınların arasında emzikli çocuğu olanlar bile vardır.)

LUTFİYE – Karşılayıcılar dönmedi mi?
TEMEL – Karşıdan göründüler bile...
ŞERİF – Ben de bunlar niye mıhlandı diyordum.
Ş. POLİS – Ne yaparsın. Emniyet tertibatı alacağız.

TABLO : II

P r o j e k s i y o n:
HER GECENİN BİR SABAHI VAR. AFTAN FAYDALANAN KEŞANLI ALİ'NİN MAHPUSTAN ÇIKIŞI.

(Dışarda klakson sesleri koro halinde duyulur. «Ya ya ya, şa şa şa, Ali Ağabey çok yaşa» sesleri. İçerdekilerin bir kısmı dışarı taşar.)

DERVİŞ – *(Bakarak)* Hey koca aslan.
NİYAZİ – Er kişi ensesinden belli olur. Şu enseye bak maşallah.
NURİ – Mapushane yaramış. Saçları da ustura ile kazıtmış.
Ş. POLİS – *(İşgüzar)* Açılın. *(Düdük çalar.)* Trafiği kapamayın.

(Ali'yi, kalabalık, sırtta içeri getirir. Gazeteci elinde fotoğraf makinesi

geri geri girer, flaş parlatıp resim çeker.)

ŞERİF – Hoş geldin.
ALİ – Hoş bulduk Şerif Abla.
TEMEL – Duyduk ki mahpushanede itibarın yerinde imiş Ali Abi?
ALİ – Eh, hürmette kusur etmediler.
NURİ – Mahpushane müdürünü dövdüğünde bir resmin çıkmıştı gazetede, iftihar ettik milletçe.
ALİ – Sizler nasılsınız görmeyeli?
HAFİZE – Allah razı olsun Çamur İhsan'dan kurtardın bizi ya. Senden sonra öbek öbek küçük bataklar üredi başımıza oğul...
DERVİŞ – Bırakın nefes alsın be çocuk.
TEMEL – Çarşambayı perşembeyi bize haram ediyorlar.
ALİ – Edemezler.
NİYAZİ – Demin polis de söyledi. Damlarımızı hepten yıkacaklarmış.
ALİ – Yıkamazlar.
LUTFİYE – Ya bu ağaların açgözlülüğü. Sus parasını iki misli alacaklarmış...
ALİ – Alamazlar.
NİYAZİ – İhsan'ın takımı senin için, suyu ısındı ayağını denk alsın, diyesiymişler; yakın vakitte seni vuracaklarmış.
ALİ – Vuramazlar...
Ş. POLİS – Dağılın be. Söyle de dağılsınlar. Trafiği tıkıyorlar *(Düdük çalar.)* Toplu yürüyüş kanunu var. Şimdi zabıt tutacağım. Laf anlamıyor musunuz?
Z. POLİS – Hadi dağılın...

(Şişman ve Zayıf Polis, kalabalığı iteleyerek dağıtmak isterler. Onların dağıttığı kümeler dağılır gibi yapıp sonra başka bir yanda yine kümeleşirler.)

Z. POLİS – *(Şişman'a)* İyilikle iyilikle...

Ş. POLİS – *(Ali'ye)* Geçmiş olsun Ali Efendi...
ALİ – Eyvallah.
Ş. POLİS – Söylesen de dağılsalar. Seni dinlerler. Bizim de başımız derde girmesin.
ALİ – Buralara kadar zahmet ettiniz, büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim. *(Klakson tezahüratı)* Bugün işlerini feda edip gelen şöför arkadaşlara mahsus selam ederim. *(Sert)* Dağılın lan.
NURİ – Sen öl de, ölelim.

(Kalabalık çil yavrusu gibi dağılıverir. Sahnede Ali, Nuri, Derviş, Temel, Niyazi, Hafize kalırlar.)

NİYAZİ – *(Derviş'e)* Açtınız mı muhtarlık meselesini?
ALİ – Ziyarete geldiğinde çıtlatmıştı Derviş Dayı. Gulis yaptınız mı bari?
DERVİŞ – Sen organizeyi bana bırak.
ALİ – Durum vaziyetini iskandil ettiniz mi?
NİYAZİ – Hafize yukarı mahalleyi kolaçan etti.
NURİ – Hidayet'e de aşağı mahalleyi ispiyonlattık.
DERVİŞ – Aşağı mahalleden biraz oy kaldırabileceğiz.
NURİ – Pazar meydanından korkun olmasın. Özel sektör senden yana.
HAFİZE – Eksik etek milleti de bilirsin seni tutar.
ALİ – Zilha da mı?
DERVİŞ – Boş ver şimdi Zilha'ya.
ALİ – *(Telaşlı)* Yoksa gitti mi burdan?
TEMEL – Burda. Şerif Ablanın helalarında çalışıyor.
ALİ – Niye görünürde yok?
ŞERİF – Biraz rahatsızlandı da.
ALİ – Yoksa hâlâ dargınlık mı güdüyor?

ŞERİF – Dayısını öldürmüşsün. Bir de boynuna mı sarılacaktı!
TEMEL – Boş ver abi!
DERVİŞ – Geçelim şimdi bunu.
NİYAZİ – Teke Kâzım adaylığını koyuyormuş.
TEMEL – Kürt Sabri ile Çakal Rüstem de aday.
ALİ – Daha iyi. Oy dağılır.
DERVİŞ – İlle velakin bütün korkumuz yukarı mahalleden.

(Sipsi yaklaşmış belli etmeden dinlemektedir.)

TEMEL - Sıvaslılar bütün Çakal Rüstem'i tutar.
ALİ – Zilha da mı?
NURİ – O da Sıvaslı ya abi.
ALİ – Sade ondan mı? *(Susmaları üzerine)* Demek böyle. *(İç geçirir.)*
DERVİŞ – Boş ver şimdi Zilha'ya.
TEMEL – Yukarı mahallenin ırgatları da Teke Kâzıma söz vermişler deniyor.
NURİ – Artık porpugandaya kuvvet.
DERVİŞ – *(Para işareti yapar.)* Ondan iyi usuller de var.
NİYAZİ – Söylediğini nerden bulacağız.
DERVİŞ – Esnaftan kredi alır seçimi kazanınca faizi ile öderiz.

(Gazeteci yaklaşır.)

GAZETECİ – Ne o, şimdiden seçim taktiği mi?
ALİ – *(Etrafındakilere bakar.)* Kim bu ruhsatsız lafa karışan çarliston marka kereste?
GAZETECİ – Bir dakikanızı.
ALİ – Sus ulan keten tohumu. Bak hâlâ konuşuyor.

GAZETECİ – Arzedemedim beyefendi.

ALİ – Ağzını topla beyefendi babandır.

NURİ – Abiciğim ayağını öpeyim. Bey gazeteci, seçimden önce iyi geçinmeli...

GAZETECİ – Ayağınız hangi kavgada sakatlanmıştı Ali Bey?

ALİ – *(Boş bulunup)* Duttan düşmüştüm küçükken. *(Toparlanır.)* Ha ayağım, eski hikâyedir. Çok kıyasıya bir kavga idi...

SİPSİ – Hani şerbetli idi?

NURİ – Anası topuğundan tutup şerbetlemiş. Bir ordan kurşun geçer angut.

NİYAZİ – Bak, yine burda bu kapçık ağızlı. *(Üstüne yürür, Sipsi kaçar.)*

GAZETECİ – Bir dakika daha. Hayat hakkında ne düşünüyorsunuz?

ALİ – Hayatta ya sünepe olup okkanın altına gideceksin. Ya da üste çıkıp ezeceksin. İkisinin ortası yok.

GAZETECİ – Çamur'un adamları kan davası güdüyormuş. Korkuyor musunuz?

ALİ – Allahın verdiği canı kula teslim edecek surat var mı bende ulan?

GAZETECİ – Muhtar seçilince ne yapacaksınız?

ALİ – *(Şüphe ile bakar.)* Sana ne?

NURİ – *(Uyararak)* Abicim.

ALİ – Söyleyim de öbürküler de öğrensin değil mi. Islah edecekmiş, planlı kalkınma yapacakmış dersin. Bizde laf yok, iş var arkadaşım. Hadi çöz şimdi palamarı.

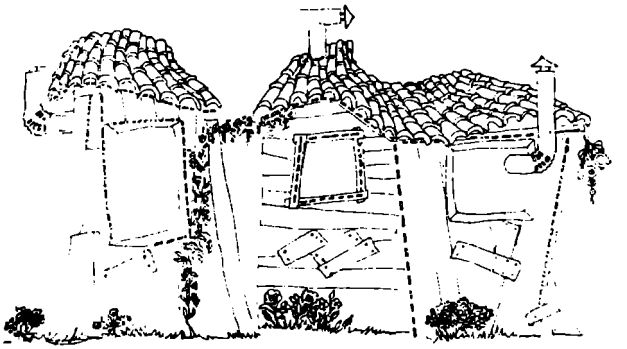
GAZETECİ – Kazanacağınıza emin misiniz?

ALİ – Dünyada önce bileğine güveneceksin.

GAZETECİ – Sonra?

ALİ – Vay aval vay. Sonra yine bileğine güveneceksin.

(Gider para makinesine bir yumruk atar. Makinenin deliğinden oluk gibi paralar dökülür.)



TABLO : III

P r o j e k s i y o n :
TARAFLAR İNCE TAKTİKLERLE SEÇİME GİRİYORLAR. BAKALIM ŞİMDİ SURET NE GÖSTERECEK.
D e k o r: Gecekondu meydanı. Kahvenin önü. Her yer donanmıştır.

NURİ – *(Bir iskemleye çıkarak)* Beni dinleyin bir yol, ey cemaati müslimin. *(Hidayet'e)* Sen de köşede aynasızı kolla. *(Hidayet gider.)*
SİPSİ – Fetvayi şerife mi çıkarıyorsun be?
1. KONDULU – Bugün propaganda yasak.
NURİ – Susun arkadaşlar. Ezberlediklerimi unutacağım. Bugün muhtar seçimi efendime söyleyim, oyunuzu kime vereceksiniz ulan?
1. KONDULU – Sana ne, kime istersek veririz.
2. KONDULU – Keyfimizin kâhyası mısın?
1. KONDULU – Bize baskı yapamazsın arkadaş.
3. KONDULU – Biz kimi seçeceğimizi biliyoruz.
SİPSİ – İn ulan oradan aşağı.
NURİ – Şu adaylar kim, bir posta görelim. Teke Kâzım, Çakal Rüstem, Kürt Sabri.

2. KONDULU – Kürt Sabri, Çakal Rüstem lehine feragat etmiş.

DERVİŞ – Demek ortak çalışacaklar.

NURİ – Vay namussuzlar. Neyse. Demek şimdi Teke ve Çakal'a karşı anlı şanlı Keşanlı Ali kalıyor aday olarak. *(Kalabalığa alkışlayın işareti yapar.)*

KORO – Yaşasın Keşanlı.

Y. M. KOROSU* – Yuuuuuh!

NURİ – Bir kerem Teke Kâzım dedikleri asker kaçağıdır, arkadaşlar.

Y. M. KOROSU – Yuuuuuh...

NURİ – Üstelik okuma yazması da yoktur. Kara cahilden muhtar nerde görülmüş?...

1. KONDULU – Parmak basar. Parmakla paraf yapar.

2. KONDULU – Sonra mühür ne güne duruyor?

NURİ – Çakal Rüstem'e gelince o da ayyaş herifin biridir. Üstelik Çakal, rüşvet de alır. Gözüne dizine dursun.

SİPSİ – *(Zayıf Polis'i yakalayıp getirerek)* Şurda görünmeden dur bak abi. Adaylara lafzen hakarette bulunuyor. Porpuganda yapıyor, zabıt tutulsun.

NURİ – *(Tuzağı fark etmiştir.)* Evet ne diyordum. Teke Kâzım asker kaçağıdır, ümmidir, Çakal Rüstem ayyaştır, rüşvet alır, ikisi de haramzadedir, diye konuşmak aklımın köşesinden geçmez. Kaldı ki, bugün propaganda da yasaktır. Sakın böyle şeylere kalkmayın arkadaşlarım. İstediğinizi seçin. Hep kardeşiz. Polis arkadaş da bizim kardeşimizdir. Değil mi öyle kardeşim? Milli hislerinize, hamiyetinize hitap ediyorum. Bakın gözlerim yaşardı. Sesim titriyor. Hadi istiklal Marşı söyleyelim. Yaşasın bütün adaylar, yaşasın millet...

Z. POLİS – *(Sipsi'ye)* Lafı sonuna kadar dinlesene

---

* Y.M.KOROSU: Yukarı Mahalle Korosu.

arkadaş. Yarın yamalak anlayıp beni de telaşa verdin. *(Uzaklaşır.)*

NURİ – *(Korkmuştur, terini silerken)* Ulan politikacı olmak ne zormuş be!

ŞERİF – Ha şunu bileydin.

TEMEL – Onlara sövmekten Ali'yi övmeye vakit bulamadın aval.

DERVİŞ – Aldırma, ikisi de aynı kapıya çıkar.

TEMEL – Ali hakkında konuşun biraz. Ali'yi övün.

NİYAZİ – *(Gelerek)* Vaziyet nasıl?

DERVİŞ – Biraz para işledik aşağı mahalleye.

NURİ – Biz de yukarı mahallenin kütüklerinde çoğu kimseyi çift yazdırdık.

NİYAZİ – Yahu ne yaptınız! Şimdi Teke Kâzım'a çifter oy verilecek.

NURİ – İyi ya.

NİYAZİ – Bunun nesi iyi?

NURİ – Santralını işlet, Beşvakit. İş meydana çıkınca Teke'nin kendi lehine hile yaptırdığı sanılacak. Yukarı mahallenin sandıkları iptal...

NİYAZİ – Başvekil olacak adamsın be İzmarit.

NURİ – Ali Abi verdi bu taktiği, mahpushanede boşuna dirsek çürütmemiş.

HİDAYET – Derviş Dayı konuşuyor. Derviş Dayı konuşuyor.

DERVİŞ – *(Öksürüp sesini ayar eder. Polis'in gittiği tarafa bakar, iskemleye çıkar.)* Ali hakkında ne konuşayım. Aha tarih konuşmuş onun hakkında. Destanı var işte ortada, hep ezber biliyoruz çok şükür.

KORO – Yaşa varol.

DERVİŞ – Böyle bir kabadayı kaç asırda bir yetişir, söyleyin arkadaşlar.

KORO – Yetişmez...

DERVİŞ – Sinekli'yi Çamur İhsan mikrobundan Teke mi, Çakal mı kurtardı? Yoksa Keşanlı Ali mi?

KORO – Ali kurtardı.
ŞERİF – Gayri zemberek kuruldu. Söz kâr etmez bunlara...
DERVİŞ – Sinekli Sinekli olanda dokuz yıl mahpusluk şerefi hangi faniye nasip oldu?
KORO – Olmadı.
DERVİŞ – Bugüne dek kimin karısına, kızanına kem gözle baktı...
KORO – Kimsenin.
DERVİŞ – Eli ne vakit harama uzandı?
KORO – Hiçbir vakit.
DERVİŞ – Sahabsız kaldığı için şamar oğlanına dönen Sinekli'ye bir baş lazım mı, değil mi?
KORO – İlazım...
DERVİŞ – Öyleyse hepinizin yaşlı gözlerinden öperim. Gözünüz aydın olsun arkadaşlar. *(Hapşurur.)* İşte o başa gavuştuk gayrı...
KORO – Gavuştuk gayrı...
DERVİŞ – *(Hapşurur, mendil aranır.)* Mendili evde bırakmışım. Tuh Allah gahretsin.
KORO – *(Kendilerini kaptırmış)* Gahretsin!
DERVİŞ – Bunu size söylemedim ulan kendime söyledim.
KORO – Gendine söyledin.
DERVİŞ – Susun artık, gonuşma bitti.
KORO – Gonuşma bitti.
ŞERİF – Halk harekete geldi. Durduramazsın artık.
KORO – Durduramazsın artık.
TEMEL – Ali Abi geliyor. Ali Abi geliyor.
Y. M. KOROSU – Yuuuuuh...
KORO – Geliyor. Aslan geliyor. Savulun aslan geliyor.
Y. M. KOROSU – Yağcılar, yağcılar, yağcılar...
Y. KOROSU* – Ya Ali, Ya Ali, *(Goygoycular gibi başlarını iki yana sallayarak)* Ya Hasan, Ya Hüseyin. Ya Hasan, Ya Hüseyin...

* Y. KOROSU: Yaşlılar Korosu.

NURİ – Susun be. Alevi ayini sanıp zabıt tutacaklar...

TEMEL – Keşanlı Ali'yi istiyoruz. Keşanlı konuşsun.

KORO – Keşanlı'yı isteriz. Keşanlı konuşsun.

(Taraftarları konuşması için Ali'ye ısrar ederler. Ali karşısındaki iskemlenin üstüne çıkar.)

ALİ – Sevgili Sinekli halkı!

KORO – *(Alkışlar)* Yaşşa!

ALİ – Muhterem seçmenler!

KORO – *(Alkış)* Varol!

ALİ – Aziz vatandaşlarım!

KORO – *(Alkışlar)* Nur ol!

Y. M. KOROSU – Yağcılar yağcılar. *(Kaynana zırıltıları)* Oh, oh, oh, güm, güm, güm.

ALİ – *(Onlara doğru kükreyerek)* Susun ulan. *(Birden herkes tıss olur. Ali sertliği ile tezat teşkil eden bir yumuşaklıkla)* Sevgili vatandaşlarım, Cuma namazında idim. Ondan biraz geciktim. Büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim...

(Temel, ne söz ne söz gibilerden bir el işareti yapar.)

NİYAZİ – *(Seyircilere)* Mapısta bilem beş vakit namazı bırakmamış. Ehli din, Ali'yi boşuna mı tutuyor?

ALİ – *(Devam ederek)* Bugün, bütün Sinekli aynasız bir açmazda bulunuyor. Damlarınızı yıkacaklar, neden? Çünkü her gün hır gür, kavga dalaş. Burada birlik minganez arkadaşlar. Birlik olmayan yerde dirlik de olmaz.

KORO – Nerde birlik orda dirlik. Nerde birlik orda dirlik...

Y. M. KOROSU – Nerde çokluk orda yokluk. Nerde çokluk orda yokluk...

ALİ – Söz misali şu saman çöpünü alalım. *(Çöpü kırar.)* Tek çöpü her çocuk bilem kırar. *(Bir tutam çöp alır dener.)* Ama yüz tane, bin tane, on yüz bin tane saman çöpü bir araya gelse... Sıkıysa kır bakalım! Anasını satayım ben uzun laf edemem. Ne dediğimi anlayıverin işte.

TEMEL – Bundan kuvvetli söz mü olur.

HAFİZE – Ne dimek? Besbelli bir şey.

ALİ – Ben bu dünyaya bir kerem gelmişim arkadaşım. Altı mikrobun canını daha cehenneme göndermeden gidersem emdiğim helal süt haram olmaz mı?



"Keşanlı Ali Destanı" Hamburg'da1981 yılında rejisör Fricdrich Schütter tarafından sahneye kondu. Keşanlı Ali rolünü Jörg Pleva, Zilha rolünü de Gulia Folina oynadı. Oyun, seyirci rekoru kırdı.

TEMEL – Adamda telakat var.

ALİ – İşte herkesler burada. Benim şahsım, namusum hakkında itirazı olan varsa buyursun çıksın.

ZİLHA – *(Kalabalığı yarıp çıkarak)* Benim söyleyecek iki çift lafım var. Bu adam gaatilin biridir. Dayımı vurdu. Hepiniz biliyorsunuz. Gendinize gaatilden mıhtar mı seçeceksiniz...

ALİ – Sen bunu bana...

ZİLHA – Gaatil değil misin yalan mı?

ALİ – *(Çok üzgündür.)* Gayri ben ne söyleyim. Nezaketine diyecek yok. Bir hoş geldin demeden kaatil deyip çıktın.

NİYAZİ – Elini neden buladı kana? Senin benim namusu iffetim için...

ZİLHA – Ben namusu iffetimi gendim gorurum bizzat evelallah!

2. KONDULU – Essah. Çamur İhsan'ı vurdu. Essah.

ZİLHA – Mevlam da onu yere vurur inşallah. Gençliğine doymadan gitsin. Allah bin belasını versin. Tuh. *(Tükürür gider. Ali ne yapacağını şaşırır. Derviş onun koluna girip yatıştırır.)*

TEMEL – Sinekli'nin namusu için mahpusta dokuz yılını feda et, sonra...

SİPSİ – Hangi dokuz yıl. Dört yıl yattı. Beşi aftan kaynadı ne haber?

(Temel, Sipsi'ye tekme atar. İki taraf birbirleriyle kapışır. Polisler koşar gelir, ayırır.)

RÜSTEM *(Gelerek)* Bir dakika. Benim de bu adam hakkında bir diyeceğim var...

NURİ – *(Şişman Polis'e)* Bak propaganda yapıyor.

Ş. POLİS – Hiçbir şey konuşamazsınız. Zabıt tutarım.

RÜSTEM – Usul hakkında konuşacağım.
Y. M. KOROSU – Usul hakkında. Usul hakkında...
RÜSTEM – Bu adam aday olamaz. Pöh. Çünkim, esrar kaçakçısıdır. *(Kalabalıkta tepki, heyecan, hayret.)* Peykesinde *(Sipsi'nin başla tasdik işareti)* yapılacak bir arama-tarama bunu derhal ispat edebilir...
Ş. POLİS – *(Derhal kahveye dalar.)* Ne diyorsun?

(Zayıf Polis de seğirtmiştir. Aramaya başlar.)

Ş. POLİS – Burada bir şey yok...
RÜSTEM – *(Sipsi'ye)* Nereye sakladın ulan?
SİPSİ – Alt tarafa bakın. Fiş torbasının altına.
Ş. POLİS – *(Bir şey bulmuştur.)* Burada bir kitap var.
ALİ – Kitap mı?
NURİ – Tabii kitap abi. Kısası embiya. Hani her akşam yatmadan okuduğun. *(Göz kırpar, polislere)* Bir de benim ihbarım olacak abiler. Madem aramaya başladınız. Bir de şu Çakal'ın üstünü arar mısınız lütfen...
RÜSTEM – Ne münasebet
NURİ – Bak, gördün mü şafak attı.
RÜSTEM – Arayın be arayın. Yaram yok ki gocunayım. Pöh. *(Şişman Polis aramaya başlar. Çakal gıdıklanıp kişner.)* Ordan gıdıklanıyorum.
DERVİŞ – *(Nuri'ye)* Nereye sakladın ulan?
NURİ – kuşağını çözün bakalım.
Ş. POLİS – *(Zayıf Polis'le birlikte Çakal'ı döndüre döndüre kuşağını çözerler; yere küçük bir torba düşer.)* Bu ne?
KORO – Aa...
TEMEL – Halis muhlis ampes...
Ş. POLİS – Efendim?
TEMEL – Yani sarı kız.

Ş. POLİS – Anlamadım.

HİDAYET – *(Yanına yaklaşır.)* Duman abi. Duman. Esrar. Yalan iftira...

SİPSİ – Biri bizim koyduğumuz esrarı bulup senin kemerine takmış...

HAFİZE – İşte kendi ikrar etti. Ağzınla tutuldu, vay namussuzlar...

Ş. POLİS – Yürüyün de bunu merkezde konuşalım...

(Çakal itiraz ede ede, Sipsi de hileyi ağzından kaçırdığından pişman iki Polis'in ortasında çıkarlar.)

NURİ – *(Seyircilere)* Elim üstünde oynadık, biz kazandık. Ne yaparsın. Karşındaki dinsiz olursa sen de imansız olacaksın... *(Kondululara dönüp)* Ey ahali, Çakal Rüstem de böylece adaylıktan diskalifiye oluyor. Koşun bunu yedi mahalleye duyurun. Pöh...

ALİ – Bayıldım bu numaraya İzmarit. *(Toparlanıp ciddi)* Biz yine doğruluktan şaşmayalım din kardeşlerim...

NİYAZİ – Şimdi tek rakip Teke Kâzım kaldı...

TEMEL – Yukarı mahalle silme ona verdi ise yandık...

Z. POLİS – *(Gelerek)* Yukarı mahallenin kütüklerinde tahrifat tesbit etmişler...

ERKEKLER KOROSU – *(Birbirlerine)* Kütüklerde tahrifat tesbit etmişler...

KADINLAR KOROSU – Vay namussuzlar...

Z. POLİS – Mükerrer oy kullanmışlar.

ERKEKLER KOROSU – Mükerrer oy kullanmışlar.

KADINLAR KOROSU – Vay hayasızlar...

Z. POLİS – Çok bilinen bir hileye başvurmuşlar.

ERKEKLER KOROSU – Çok bilinen bir hileye başvurmuşlar.

KADINLAR KOROSU – Vay hilebazlar...

TEKE KÂZIM – *(Koşarak alı al, moru mor gelir.)* Bunların marifeti. Yukarı mahalle silme bana oy verdi. Neden hile yapayım beyim. Vallaha bunların tuzağı. Billaha bunların tuzağı...

Z. POLİS – Bunu seçim kurulunda konuşsunlar.

KÂZIM – Ayağını öpeyim. Konuşsunlar bakalım. Vay benim köse sakalım...

TEMEL – Bu iş oldu bitti demektir.

NURİ – Yaşasın Keşanlı Ali.

KORO – Şan olsun.

ARTIK BİR ŞEFİMİZ VAR ŞARKISI

KORO –

Artık bir şefimiz var
Her belayı o savar

NURİ –

Şefin var mı yan gel yat
İçin ferah kafan rahat
Derdin varsa sallama
Düşünme hiç keyfine bak
Şef talihler döndürür
Şef olmazlar oldurur
Şef yağmurlar yağdırır
Şef demişler buna uyy
Suni gübre misali
Mahsul bilem açtırır.

KORO –

Artık bir şefimiz var
Her belayı o savar

NURİ –

İnsanın eski huyu
Kendine hep bir put yapar
Oldum bittim böyle bu
Kendi yapar kendi tapar

KORO –

Artık bir şefimiz var
Her belayı o savar

BÜYÜK ŞENLİK VE DANS

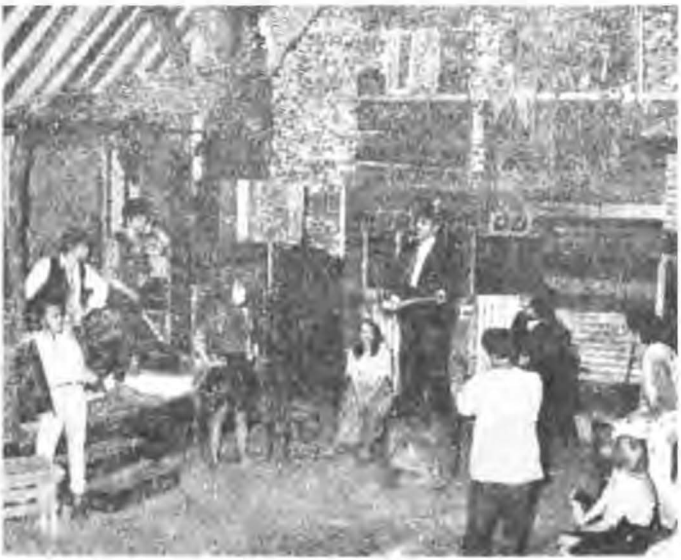
TABLO : IV

Projeksiyon:

KEŞANLI ALİ KONDULARIN EFESİ. VEYAHUT İTTİHATTAN KUVVET DOĞAR.

Dekor: Aynı.

TEMEL – Susalım arkadaşlar. Yeni muhtarınız Keşanlı Ali faaliyet programını okuyacak.
SARHOŞ RASİH – Ne vakit yazmış ki.
NURİ – Dün gece İstidacı Derviş Dayıyla birlikte kaleme aldılar.
SİPSİ – Amma iştahlı imiş.
ALİ – Susun ulan.
1. KONDULU – Demokrasi var. Fikir beyan etmek yasak mı?
TEMEL – Kes sesini be. Bak hâlâ söyleniyor.
NURİ – Demokrasi seçim bitene kadardı.
ALİ – İstesem hiç danışmam... Bildiğimi okurum. Adam saydık sizi okuyoruz işte.
LUTFİYE – Oku oğlum oku, sen onların kusuruna bakma...



"Keşanlı Ali Destanı" 1966 yılında Londra'da Corbett Tiyatrosu'nda oynandı.

ALİ – *(Bir tuvalet kâğıdı rulosuna yazdığı müsveddeyi okumaya başlar.)* Bir - Sinekli'de bir huzur rejimi kurulmuştur. Maraza çıkarıp bunu bozanın yedi ceddine düz gidilecek, evi mail-i inhidam dalgası ile yerle bir edilecek; menkul, gayrı-menkul emvaline vaziyet edilecektir. Duyduk duymadık demeyin.

SESLER – Doğru çok güzel.

1. KONDULU – Hani zorbalık kalkıyordu?

KORO – Olacak artık o kadar...

ALİ – Faizci Temel'i maliye, İstidacı Derviş'i hukuk müşaviri nasb ve tayin ettim...

SESLER – Tebrik ederiz... *(Temel ve Derviş tebrik edilirler.)*

ALİ – Her kahvede iki el mano bana, yani yardım fonuna aittir. Vermeyene kirpi kürkü giydiririm, oyun bozanlığın âlemi yok ha...

SARHOŞ RASİH – Hani mano kalkıyordu.

(Temel, Sarhoş Rasih'in önüne bir şişe rakı getirir, kor.)

KORO – Olacak artık o kadar...

ALİ – Benim kahvede bir ırgatlar, bir hizmetçiler, bir de taksi kâhyaları birliği kurulmuştur. Bundan böyle kimse şehirle başına buyruk iş anlaşması yapamaz. Çamaşıra, orta hizmetine, sütnineliğe, fabrika işçiliğine gidecek kadın ve kızlar adlarını şimdiden Hafize'ye yazdırsınlar...

2. KONDULU – Bak akraba koruyor...

(Temel, 2. Kondulu'nun önüne bir şişe rakı getirir, kor.)

KORO – Olacak artık o kadar.

ALİ – Buraya kayıtlı hizmetçiliğin ilk aylığı bana, yani yardım fonuna aittir. Buna karşılık her hakları İstidacı Derviş marifetiyle kanun dairesinde bila bedel korunur. İyi ücret sağlanır. İş sağlama bağlanır. Gittiği evden karnını dolduranlara yüksek tazminat ve icabında nafaka koparılır...

TEMEL – Her şeyi düşünmüş adam...

ALİ – Beş - Şehrin köşe başı taksi ve dolmuş kâhyalıklarının inhası tarafımdan yapılır. Başına buyruk kâhyalığa kalkan karnından işetilir. Günde 300 kâğıdı var bu işin. Yağma yok. Haracı veren düdüğü çalar...

1. KONDULU – Haraç öldü, yaşasın haraç. Bunun eskiden farkı ne?

KORO – Olacak artık o kadar.

TEMEL – Eskiden üç kişi alırdı, şimdi bir elde toplandı.

NURİ – Eskiden başıbozuk haraç vardı, şimdi or-

ganize haraç... *(«Kafa yok ki heriflerde» gibi bir jest yapar.)*

ALİ – Altı - Sıladan yeni gelip iş bulamayan ırgatların peyke parası, iaşe ve ibatesi iş bulana kadar bana aittir. Ama işe girince ilk aylıklarını bana, yani yardım fonuna ödemekle mükelleftirler. Kaytarmaca yok...

HAFİZE – Hay hay, ne dimek...

NİYAZİ – Ne münasebet, istağfurullah...

TEMEL – Bilakis, elbette.

NURİ – Malimemnuniyetle...

(Yandan İhya Onaran görünür. Müzik eşliğinde yürür.)

İHYA – Hep dört ayak üstüne düşerim zaten. Ben İhya Onaran.

TEMEL – Hani şu büyük barajı yapan?

İHYA – Tamam, bunun için 200 ırgata ihtiyacım var. Hazır organizasyon kurmuşsunuz. Kahve kahve dolaşmadan burdan angaje edebilirim demek...

HAFİZE – Hay hay, ne dimek.

NURİ – Bilakis elbette.

TEMEL – Malimemnuniyetle.

ALİ – Niyazi, sen beyi büroma götür. Ben şimdi geliyorum. *(Niyazi, İhya'yı kahveye doğru götürür.)*

DERVİŞ – Ali'nin uğurunu gördünüz mü arkadaşlar? Aha bismillah demesiyle iki yüz açın yüzü gülüverdi.

KORO – Doğru doğru. Uğurlu kademli olsun.

ALİ – Hep birlik olmanın faydaları. Nerde birlik orada dirlik... Madde Sekiz - Serbest ticaretle iştigal eden cemi cümle esnaf, seyyar satıcı arkadaşların yani özel sektörün işine hiçbir şekilde müdahale edilmeyecektir. Onlardan kimse haraç alamaz...

KORO – Bravo, yaşa...
ALİ – Bir benden başka.
1. KONDULU – Oldu mu ya...
KORO – Olacak artık o kadar...
ALİ – Ne var ki, burada da ölçümüz insaf olacaktır: Haraçlar herkesin poposuna göre.
DERVİŞ – *(Düzeltir.)* Portesine göre olacak.
ALİ – Mali portesine göre tensip edilecektir.
BİR SES – Bu ne biçim program be...
ALİ – İşte duydunuz, işittiniz. Ben bütün bunları gerçekleştirmek için sizlere güveniyorum, arkadaşlar. Dışarı karşı mütecanis bir kütle numarası iktiza ediyor. Bunun için şimdi halkoyuna başvuruyorum. Bu okuduğum programı olduğu gibi itirazsız kabul edenler...

(Eller kalkar, arka sıralarda kalkmayan eller de görülür.)

ALİ – İyi duyulmadı galiba. *(Havaya bir el ateş eder.)* Kabul edenler... *(Herkes el kaldırır.)*
ALİ – Kabul etmeyenler. *(Bir el daha ateş eder. El kaldıran olmaz.)*
ALİ – Oybirliğiyle kabul edilmiştir. Teveccühünüze teşekkür ederim arkadaşlar...

(Tablo sonu olarak paravan kapanır. Nuri paravanın önüne Sarhoş Rasih'i getirir. Rasih halkı görünce utanır.)

NURİ – Abiler, bu arkadaş şimdi size bir şarkı okuyacak. *«Var Bu İşin Hikmeti»*, rast makamından.

(Rasih kaçmak ister, utanır. Nuri onu zorla iter. Sarhoş Rasih sahnenin önüne yalpalayarak gelir.)

VAR BU İŞİN BİR HİKMETİ ŞARKISI

«Sarhoş Rasih benim adım»
«Ben babama çok benzerim»
«Siyasetten hiç hoşlanmam»
«İşte budur benim de gıdam»

Herkeste var bir iptila
Küçüklere emzik daya
Büyüklere mevki paye
At bir kemik aç kurtlara
Bütün bunlan kanmayana
İçir de rakıyı doya doya

ARKADAN BİR SES – İç, güzel sev bade varsa aklı şuurun yani.

(Rasih durur dinler. Kafasını sallar. Devam eder.)

Kimi servet kokusunda
Kimi spor totosunda
Kimi kadın tutkusunda
Bu miskinler tekkesinde
Herkesin ağzında bir marpuç
Eshabı keyf uykusunda

Sen bilirsin bir iki
Ben bilirim on iki
Boşuna değil bu ikramlar
Var bunun elbet bir hikmeti
Serp gözlere bir mahmurluk
Ki görmesinler gerçeği
«Şimdi ben buradan giderim»
«Bütün barları gezerim»
«Yüz dirhem daha içerim»
«Evde karıdan dayak da yerim»

TABLO : V

P r o j e k s i y o n :

ALİ KÖTÜ BİR AÇMAZDA. BİR YANDA AŞK, ÖTE YANDA VAZİFE.

D e k o r: Bir duvar yıkıntısı. Teknisyenler getirip yan tarafa bir elma bir de armut ağacı korlar. Vakit gece. Uzaktan kurbağa vakvakları. Zilha duvarın üstüne çıkmış, ayaklarını uzatmış, bir elma kemirmektedir. Ali yandan görünür. Çekingendir. Zilha'yı fark eder. Sokulmaktan korkarak dolaşır... Orda olduğunu belli etmek için öksürür. Islık çalmayı dener. Zilha onu fark etmiştir. Ama aldırmaz. Ali bir sigara yakar. Kibriti Zilha'ya doğru atar. Zilha başını öteye çevirir. Ali yürür.

ZİLHA – *(Hiç istifini bozmadan)* Ne o? İt baytarı gibi ne dolanıyon orda...

ALİ – Hiç, uykum kaçmıştı da biraz. *(Bir manda böğürtüsü.)*

ZİLHA – İyi ya, dolan bakalım. *(Kedi miyavlaması.)*

ALİ – *(Kızgın durur, sahne önüne gelir, seyircilere)* İçim yanıyor be. Zilha'ya açılacağım. Burda manevi laflar söylenecek. Böyle tıs olur mu ulan. Nutkum büsbütün tutuluyor. *(Kulise)* Hani ağustosböcekleri, hani bülbül sesi. Şöyle tatlı bir dem çektir bir yol, alırım paçanı aşağı *(Bülbül sesi.) (Orkestraya)* Sen de İçli bir zurna taksimi döktür arkadaşım. *(Dediği yapılır.) (Işık kulübesine)* Mavi ışık ver babalık. Ay maytabı, boru mu bu. *(Mavi ışık)* Ha şöyle...

ZİLHA – *(Miyavlayan kedi yavrusunu eğilip alarak ve okşayarak)* Gel pisi pisi. Gel çocuğum, gel bana sen...

ALİ – *(Aşırı duygulu bir sesle)* Geldiğimden beri uyku girmiyor gözüme...

ZİLHA – *(Kedi ile oynayarak)* Ne oldum delisi oldun, ondandır.

ALİ – Zilha, benlen böyle konuşma.

(Elindeki çakı ile oynar. Bu çakı ile tırnaklarını keser. Arada bir ağacın kütüğüne batırır çeker. Zilha bitirdiği elmanın ortasını yere atar, duvarın üzerinden ağaca uzanır, yeni bir elma koparır.)

ALİ – Zilha kız. Hatırladın mı bizim elma ile armudu. Hani küçükken hep bunların altına gelirdik. Elma senin idi. Armut da benim.

ZİLHA – *(Çok manalı ve duygulu)* Şimdi aralarını devedikeni bürümüş...

ALİ – Kurbanın olayım cinaslı laf etme bana...

ZİLHA – Yalan mı? Öyle değil mi? *(Burnunu çeker.)*

ALİ – Devedikeni bürümüşse ayıkla...

ZİLHA – *(Elmasını kemirerek)* Ben mi ektim. Sen ayıkla...

ALİ – Gel beraber ayıklayalım...

ZİLHA – A-ah...

ALİ – Sana bir diyeceğim var. Kız...

ZİLHA – Kese konuş öyleyse. Trafik memuru gibi uzatma yolu. *(Alayla ilave eder.)* Mıhtar efendi...

ALİ – Mıhtar efendi deme bana...

ZİLHA – Hoşuna gitmiyor mu? Kibrinden durulmuyormuş diyorlar mıhtar seçildin diye. Sinekli'nin efesi diyorlar ya sana. Daha ne istersin. Anlı şanlı Keşanlı Ali...

ALİ – Sana bir esrarımı açacağım Zilha...

ZİLHA – İlazım değil.

ALİ – Önemiyetinden kelli bunu dünyada ben-

den senden bir de seyircilerden başka kimse bilmeyecek, anlaşıldı mı?

ZİLHA – He.

ALİ – Zilha.

ZİLHA – Ne var?

ALİ – Senin dayını ben vurmadım...

ZİLHA – *(Gülmeye başlar.)* Bu mu idi söyleyeceğin?

ALİ – Kız vallahi doğru diyorum.

ZİLHA – Doğru söyleyen yeminsiz konuşur. Polisi mahkemeyi gandıramadın da şimdi beni mi gandıracan, gavlince...

ALİ – Kız doğru diyorum sana. Ben vurmadım. Ben dayını çeşme yalağında inilerken buldum. Ağzı köpük içinde. Kucaklayıp eczahaneye götüreyim dedim elime kan bulaştı. Bir de baktım sırtından vurmuşlar. O ara bekçi yetişti. İhsan ölürken bana bir şey söylemek istedi. Ali dedi, gerisini getiremedi... Merkezde beni katil sandılar. Onun Ali deyişini de aleyhime ispat saydılar... Mahkemede asıl katilin adamları seni bana vermeyişini sebep gösterttiler. Bıçaklarken gördük diye yalan şahatlık ettiler...

ZİLHA – Ben de şimdi inandım değil mi?

ALİ – Mahkemede mapusta hep direndim durdum. Ben maksumum diye. Hüküm giymekten çok seni kaybetmek kodu bana...

ZİLHA – Eksik olma...

ALİ – Ama duydum ki sen de beni katil sanırmışsın. Bir ağırıma gitsin, bir ağırıma gitsin... Tam üç ay her gece ranzada ağladım için için...

ZİLHA – Bitti mi sözün?

ALİ – Daha yeni başladı. Mapustakiler beni sarakaya aldılar. Maksum Ali, gözü yaşlı Ali diye ad bile takdı besmelesizler...

ZİLHA– Hani kese konuşacaktın...

ALİ – Tıkma lafı ağzıma. Bir gün tavla oynuyoruz koğuşta. Karşımdaki zar tuttu. Duttun

dutmadın. Adımız ana kuzusuna çıkmış a. Herif tavla kutusunu geçiriverdi kafama. Bayılmışım. Revirde iki saat ayıltamamışlar. Burnumdan siyah bir kan geldi ayıldım. O siyah kan sanki o zamana kadar basiretimi bağlamış benim. Gözümle birlikte kafamdan da bir perde kalktı o an. Revirde buldu-



Gülriz Sururi, Çekoslovakya'da "Keşanlı Ali Destanı"nın ilk temsilinden sonra, Zilha rolünü üstlenen Çek devlet sanatçısı Zdenka Herfortova ile.

ğum bir makası kavradığım gibi koğuşa uçmuşum uy anam. Nerde bana vuran veledizina diye aranmışım, beni dört kişi zor zaptediyor.

ZİLHA – Hele hele ayranın gabarmış desene...

ALİ – Gözüm dönmüş birden. Topunuzun anasını avradını diye yürümüşüm. Düşün be kardaşım. Hükmü giymişim. Seni gaybetmişim. Neyi gaybedeceğim gayrı. Çamur İhsan'ı da ben öldürdüm. Hepinizin laşesini de ben yere sereceğim diye nara atarmışım. Müdür çıktı karşıma. Tamam, ikrar ediyorsun demek dedi. İkrar ediyorum anasını sattığım dedim. İnkâr ettik ne geçti elimize. Bir tokat atacak oldu, sen misin bana el kaldıran. İskemleyi geçiriverdim başına. Müdürü dövmek hikâyesi de burdan çıktı işte. Ertesi gün bir de baktım ben geçerken bütün o azılı mahpuslar açılıp bana yol veriyor, siftiniyor sırtımı okşuyorlar. O bana vuranı getirip elimi öptürdüler. Ben ettim, sen etme abi diyor. Meydancı Yedi Bela Sakıp, sen aramızda iken haddime mi diye meydancılığı bana kamançe ediyor. Hasılı itibarımız birden yükseldi...

ZİLHA – Allah versin hakkın değil mi?

ALİ – Mahpushaneye bazı gazatacılar ankete gelir. Soruyorlar. Nasıl öldürdün Çamur'u diye. Böyle böyle diyorum: Üç gün mühlet vermişim, gece bana pusu kurmuş. Bilmecburiyetle şişlemişim, Bursa bıçağıyla.

ZİLHA – Yani essahta nasıl vurdunsa olduğu gibi anlatıyorsun...

ALİ – Deli etme beni kız. Demem şu ki, bu dünyada namuslu insaniyetli oldun mu alaya alınıyorsun. Zorba katil oldun mu saygı itibar görüyorsun. Efsanemiz de bu yalandan çıktı. Hepsi bu kadar...

ZİLHA – Asıl yalan bu anlattığın senin. *(Kıntarak yürür.)* İşin gücün takma bıyık asma sakal...

ALİ – Kitap öperim yalanım varsa.
ZİLHA – *(Birden ciddileşerek)* Madem öyle. Neden çıkıp herkese doğrusunu ilan etmiyorsun?
ALİ – *(Mahçup)* Ok yaydan çıkmış bir kerem. Serde erkeklik var. Er kişi tükürdüğünü yalar mı?
ZİLHA – *(Seyircilere)* Lafa bak lafa. Er kişi başkasının işlediği cinayetle caka satar mı?
ALİ – *(Bir çocuk safiyeti ile)* Oldu bir kerem kız.

MERTLİK BELASI ŞARKISI

Ne gelmişse başımıza
Mertlik belası kardaş

Mertlikten söver insan
Mertlikten atar tutar
Mertlikten eder ataş
Mertlikten bunca savaş

İlk adımını atmak bizden
Ama gerisi bizden çıkar
Laf büyükelçi değil ki
Beğenmeyince tut geri çağır

Ben de bilirim hatamı
Ne var ki artık mümkünsüz
Olmuş artık bir kerem
kalbim
Kafam
mantığım
Evet de dese
Onurum
Erkekliğim
İnat etmiş
A-ah demiş bir kerem

Mertlikten söver insan
Mertlikten atar tutar
Mertlikten eder ataş
Mertlikten bunca savaş

Ne gelmişse başımıza
Mertlik belası kardaş

ZİLHA – Üç paralık aklın var mı acaba senin. Diyelim sen vurmadın da öyle geçiniyorsun. Herkes seni dayım gaatili bilirken nasıl evlenirim ben senlen. Benim galbim taştan mı? Benim namusum haysiyetim yok mu? Angut.

ALİ – Boş ver elâlemin sözüne?

ZİLHA – Sen niye boş vermiyorsun?

ALİ – Ben başka. Benim durum vaziyetim senlen bir mi? İşte duydun öğrendin. Şimdi bana varıyor musun?

ZİLHA – Sen pazar meydanının ortalık yerinde Ey Ümmedi Muhammed, Çamur İhsan'ı ben vurmadım diye bağırıyon mu, bağırmıyon mu?

ALİ – Yirmi bin kondulunun mesuliyeti benim omuzlarımda kız. Çocuk mu oldun? *(Çakı ile sinirli sinirli oynar.)* Mümkünsüz.

ZİLHA – Şanına mı dokanır?

ALİ – He ya...

ZİLHA – Hay senin şanına köpek işesin... *(Gülerek ve elmayı kemirip Ali ile eğlenerek)* Biliyordum böyle diyeceğini. Ben seni denemek istedim oğlum. Elbet inkârdan gelemezsin. Çünkü onu essah öldürdün de ondan. Get de babanı gandır sen. Sen gan davasından dört buçuk atıyorsun süfli rezil. Ondan bu martavallara giriştin. Erkek ol oğlum erkek. Bir halt ettin, bari gabullen. Garı gibi gaytarma.

ALİ – Dur dinle bak.

ZİLHA – Heç de bir şey dinlemem. Bana bak Ali. Sen burda yokken Şerbet Deresinden çok sular aktı. Ben artık dört yıl önceki Zilha kız değilim. Şerif Ablanın helasında insan sarrafı olup çıktım. Aklın sıra beni laf salatası ile mi tavlayacaksın...

(Temel yandan görünür. Ali ile Zilha'nın konuşmasını hayretle dinler. Ali onu fark eder etmez kendine çeki düzen verir. Celalli halini alır, sesini yükseltir.)

ALİ – *(Kulise ve Orkestraya)* Kesin artık filim koptu. *(Işıkçıya)* Normal ışık. *(Zilha'ya)* asabatım bozulursa karışmam bak. Üç gün mühlet sana. Aklını devşir kafana *(Temel duyuyor mu diye bakar.)* Ben mühlet verdim mi sonu ne olur bilirsin...

(Zilha dilini çıkanp gider. Temel bunu görmemiştir.)

ALİ – *(Onun gittiğine emin olduktan sonra, cebinden para çıkarır.)* Bu da sana küçük bir hediyemiz olsun. *(Temel'i yeni fark etmiş gibi)* Bilirsin dayısı bakardı bu kıza. Onun canını cehenneme yolladık ya. Buncağızın ne taksiri var. Günah...

(Zilha gider gibi yapıp usulca gelmiş duvarın arkasından konuşulanları dinlemektedir.)

TEMEL – Günah, besbelli bir şey...

ALİ – Sefalete düşmüş. Maddi bir yardımda bulunup gönlünü alayım dedim. Eski hukukumuz vardı ne de olsa.

TEMEL – *(Rahat bir nefes alarak)* Ha şu mesele. Ben de başka bir şey sandımdı.

ALİ – Başka ne olacakmış ki. Bende eksik eteğe pabuç bırakacak surat var mı be? *(Bıçağı fırlatıp yere saplar.)*

TEMEL – İstağfurullah. Bilakis. Hoşça kal aslanım...

ALİ – Güle güle...

(Temel uzaklaşır, Zilha saklandığı yerden çıkar.)

ZİLHA – *(Gözleri hırsla parlamaktadır.)* Demek böyle. *(İki elini beline dayar.)*

ALİ – Sen orda mıydın?

ZİLHA – He ya. Neden eşekten düşmüş karpuza döndün. Elbet dinledim...

ALİ – *(Alçak sesle)* Anla işte, durum vaziyetini kurtardık a canım...

ZİLHA – Durum vaziyetini gurtarttın dimek. Vay namussuz irezil. Buraya para goyup elâleme afra satarmışsın ha. Senin sadakana ihtiyacım yok. Al da gafana çal, alçak. *(Paralan yırtıp yırtıp atar.)*

ALİ – *(Onun attığı paralan yapışabilir mi diye toplar.)* Yanlış anladın...

ZİLHA – Kim bilir belki de yardım fonunun parasıdır.

ALİ – *(Otomatik)* Yok, bu örtülü ödenek faslından.

ZİLHA – Durum vaziyetini gurtarttın dimek. Hay senin aklına turp sıkayım. Asıl şimdi her işi berbat ettin. *(Seyircilere)* Demin az daha yumuşuyordum... Nah kafa. Kızgın ağıldan arılar nasıl boşanır dışarı, yalan da senin kuruyası ağzından öyle fışkırıyor. Hay Allah seni kahretsin. Şuradan şuraya gidemez ol. Başına Sinekli'nin bütün gayaları insin de

altında can veresin emi? *(Gidip yüzüne tükürür.)* Tuhh...

ALİ – İleri gittin ya...

ZİLHA – Durum vaziyetini gurtarttın dimek. Alacağın olsun senin, Kurşuncu Hasibe'nin Sidikli Ali'si. Bak şuraya yazıyorum. *(Duvara gider)* Zilha diye birini ebediyeten unut. Önüme gelenin mantinotası olurum da yine senin olmam. Bunu da yaz bir galem gafana...

ALİ – Sen böyle şey yapamazsın...

ZİLHA – Deli bozuk Zilha demişler bana. Yapar mıyım yapmaz mıyım görürsün bir yol. *(Hırsla çıkar.)*

TABLO : VI

Projeksiyon:
KADERİN CİLVESİNE BAKIN. KAFDAĞI'NIN ARDINDAKİ ŞEHZADE İLE DELİ BOZUK ZİLHA, ŞERİF ABLANIN HELALARINDA KARŞILAŞIYORLAR.
Dekor: Helalar.

(Filiz önde koşarak sahneye çıkar. Şöför de arkasından onu tutmak ister.)

ŞÖFÖR – Ayıp ayıp, cici bebekler böyle yapar mı?

FİLİZ – Of, bırak beni...

ŞÖFÖR – *(Alçak sesle)* Daha sıran gelmedi...

FİLİZ – *(Projeksiyonu gösterir.)* Bu yanınca çıkacaksınız dediler ya. Hem ben sıkıştım. Ben cici bebek değilim, burada yapacağım...

OLGA – *(Girerek)* Filiz gel burda dedim sana...



1981 yılında, Hamburg Ernst Deutsch Tiyatrosu'nda "Keşanlı Ali Destanı"ndan bir sahne.

ZİLHA – Bırak yapsın madam belki sıkıştı çocuk.

FİLİZ – Burda yapacağım, burda yapacağım. *(Yere yatıp tepinir.)*

ŞÖFÖR – Tepiniyor, ayağını vurdu çok sinirli. Üstüne düşmeyelim. Bırak yapsın madam.

OLGA – Vous allez me payer la Filou.

ŞÖFÖR – Hadi çabuk Filiz. Babanız kızmadan. Öndeniniz mi var, arkadanınız mı?

ŞERİF – *(Seyircilere)* Hey canına kurban. Terbiye başka şey be...

FİLİZ – Öndenim de var, arkadanım da. Sana ne? *(Kadınlar kısmına girer.)*

PROFESÖR – *(Çıkmıştır, elini yıkar.)* Bonjur madam Olga. Ne güzel tesadüf... Sizi buraya hangi rüzgâr attı?

OLGA – Bülent Bey, ben, Filiz bir ekskürsüyon yapıyorduk. La petite a vu ce batiment elle a voulu absolument faire son pipi.

PROFESÖR – Güzel bir fikir. *(Zilha'ya)* Ben buraya niye gelmiştim kızım, unuttum...

ZİLHA – Sizinki oldu bitti beybaba

PROFESÖR – Ha, sahi ya. Hayret ama nerden bildiniz?

FİLİZ – *(Çıkarak)* Me voila.

OLGA – Enfin

FİLİZ – *(Profesörü görür dizini büküp reverans yapar.)* Aaa, bir düğmem koptu.

ZİLHA – *(Düğmeyi yerden alır.)* Bir dakika. Dikivereyim cicim. *(İğne iplik alır, dikmeye başlar.)*

(Bu sırada Bülent gelmiştir. Köşede gözleri Zilha'ya dikilmiş olarak hareketsiz durur.)

FİLİZ – Sizi öpebilir miyim?

OLGA – Mais voyons Filou. Je vous ai defendu d'embrasser les étrangrées.

FİLİZ – Öpeceğim diyorum size. Ben cici bebek değilim.

ŞÖFÖR – Tepiniyor. Ayağını yere vurdu. Çok sinirli, üstüne düşmeyelim, bırak yapsın madam...

FİLİZ – *(Zilha'ya, eğil işareti yapar, eğilince ona sarılır öper.)* Ben sizi çok sevdim.

ZİLHA – Ben de seni balım.

(Sahneye giren Bülent durur, onlara bakar.)

ŞÖFÖR – A küçük bey. *(Hepsi hayretle Bülent'e bakarlar.)*

FİLİZ – Baba, babacığım. Bakın, size çok nazik bir bayan takdim edeceğim... Bana karşı o kadar iyi davrandı ki...

(Bülent gözleri ona dikili kalakalmıştır.)

OLGA – Bülent Bey, mais qu'est ce que vous avez?

PROFESÖR – *(Gözü Bülent'te)* Halini hiç beğenmedim.

ŞÖFÖR – *(Bülent'in yanına gidip ona dokunur.)* Küçük bey. *(Bülent olduğu gibi yere düşer.)*

OLGA – O mon Dieu!

FİLİZ – Babacığım ne oldun?

OLGA – Ayıp ama. Ne oldun denir hiç? Ne oldunuz?

FİLİZ – *(Düzeltir)* Ne oldunuz babacığım?

OLGA – Maintenant ça y'est. *(Bülent'in alnını kolonya ile ovar.)*

ŞERİF – İlletli bir şey galiba?

İHYA – *(Gelerek)* Oğlum, evladım.

OLGA – Korkmayın, sadece bayıldı.

PROFESÖR – *(Bir yerde yatan Bülent'e bir Zilha'ya bakar.)* Enteresan, çok enteresan. Hemen eve götürelim bulduğumu unutmadan. Kendisine bir psikanaliz yapacağım. Şartlı refleks, şartlı refleks...

İHYA – Ne bakınıyorsunuz. Otomobile taşısanıza.

(Şöför ve Nuri Bülent'i karga tulumba götürürler.)

FİLİZ– Babacığım, ölme sakın. *(Olga'nın dik dik bakması üzerine düzeltir.)* Ölmeyin sakın...

OLGA – *(Memnun güler.)* Bravo...

FİLİZ – *(Birden Zilha'ya dönerek)* Siz de gelin. Ne olur siz de bizlen gelin....

PROFESÖR – Evet, mutlaka. Siz bize lazımsınız. Şartlı refleks. Pavlof'un köpeği... *(Zilha'yı koluna girip çıkarır.)*

OLGA – *(Filiz'i sürükleyerek)* Yürü ama çok ayıp. *(Çıkarlar.)*

ZİLHA – *(Onlarla sürüklenip giderken)* Bir şey anladımsa arap olayım.

BİR SEYİRCİ – Al benden de o kadar.

ŞERİF – *(seyircilere)* Durun patlamayın. Bunu ikinci perdenin başında anlayacaksınız...

TABLO : VII

P r o j e k s i y o n :

SİNEKLİ'DE DEVRİ SAADET. ALİ, TORİK İŞLETİP NAMLU GÖSTERİP OLMAYACAKLARI OLDURTUYOR.

D e k o r: Ali'nin kahvesi. Duvarda Ali'nin hapishanede çekilmiş portresi. Onun yanında şehrin dört yol ağızlarını gösteren bir harita. Kahvede dört masa. Ali, Derviş, Temel kahvenin dışında kâğıt oynarlar. Ali'nin sırtında tiril tiril ipek gömlek. Yelekte köstek. Sol köşede bir seyyar fotoğrafçı bir hizmetçi kızın vesikalık resmini çeker. Kızın arkasında bir hizmetçi kadın ve Hafize dururlar.

NURİ – *(Seyircilere)*

Ali Abi iki ay içinde muma döndürdü Sinekli'yi. Bir kere konduları yıktırma takririni geri aldırdı. İyi mi? Düşünmüş önümüzde seçimler var. Gelsin de kılımıza dokunsunlar bakalım. Hangi parti iki yüz bin kondulunun oyunu küçümseyebilir. Sizin anlayacağınız şimdilik bu iş yattı. Santralını işletiyor adam. Buranın ilçe olması için bir de teklif

yapacak diyorlar... İyi mi? İnşaat seslerini duyuyor musunuz? Yardım fonu parası ile evsizlere dört yıl vadeli maliyet fiyatına kulübeler inşa ediliyor. Kan davası güdenlerin üçünü *(Haritayı gösterir)* şehrin en işlek yerlerine taksi kâhyası nasbetti. O iş de böylece yattı. İyi mi? Mano, haraç, sus parası almasına alıyor. Ama insafla. Vergi almadan bütçe açığı nasıl kapanır. Partilerden para sızdırıyormuş diye homurdananlar oluyor. Sızdırır sızdırır. Bugüne bugün hökümat bilem dış yardımsız yapamıyor. Biz nasıl yaparız. Hasılı erkânı harp gibi adam. Tanrı nazardan saklasın. *(Telefon çalar. Derviş gider. Nuri onun yerine oyun masasına oturur.)*

DERVİŞ – Allo. Burası Keşanlı Ali Beyin kahvesi. Hayır beyim Apti Beyin değil Ali Beyin kahvesi. Ali Beyin, Ali. Angutun A'sı lahmacunun L'si itoğlu itin İ'si ne etti? Ali. Tamam efendim. Kendilerini mi aradınız *(Ali'nin başı ile ben yokum, atlat işareti vermesi üzerine)* Ali Bey şu anda çok möhim bir toplantıdalar efendim. Biraz sonra arayamaz mısınız? Ya! Bir dakika ayrılmayın... Sizi orta hizmeti servisine bağlayayım. *(Ahizeyi eliyle kapayıp seslenir.)* Hafize Hanım, Hafize Hanım.

HAFİZE – Ne var?

DERVİŞ – Gel bak hizmetçi arıyorlar galiba...

HAFİZE – *(Ellerini etekliğine kurulayarak telefona gelir.)* Buyur. Ha, ha... Ha.... Ha... A. Ah. Çüş be. Beş yüz liraya bitli besleme yok bugün piyasada. Ne?... Ha ırgat istiyorsun. O başka *(Derviş'e)* Yanlış bağlamışsın be...

DERVİŞ – *(Ahizeyi alarak)* Alo. Affedersiniz. Bir dakika ayrılmayın. İşçi bulma seksiyonuna bağlıyorum. *(Seslenir)* Beşvakit! Ulan Beşvakit...

NURİ – Niyazi seni çağırıyorlar telefondan.

DERVİŞ – Herifin başı namazdan kalkmıyor ki.

NİYAZİ – *(Görünür)* Geldim. *(Telefona)* Buyur beyim. Evet evet... Bulamayız beyim. Şimdi Almanya piyasasına çalışıyoruz. İhya Onaran'a iki yüz ırgat verdik. Elde dokuz on kişi var. Boşalan olursa biz size haber veririz. Kalemi veriyorum. Adresinizi yazdırın.

TEMEL – Rahat yok be. *(Söylenerek oyundan kalkar telefonu alır, adresi not eder.)* Evet. Ne ceddesi evet... Seksen dört. Tamam.

(Derviş fotoğrafları verir. Kız, Ali'nin masasını işaret eder. Kadın oraya ilerler.)

KADIN – Sermet paşaların hemşiresi verdiğiniz hizmetçiden çok memnun kalmış. Sizi sağlık verdi. İnşallah bana verdiğiniz de iyi çıkar.

ALİ – Hiç fütur getirme teyze. Benim ihraç ettiğim hizmetçiler paskalya yumurtası gibi seçmedir hepsi... *(Kızı okşar.)* Yan masaya geçin. Kayıt numarası alacaksınız.

(Derviş, Temel, Niyazi üç masaya geçer. Hidayet üç masaya üç çay getirir.)

NİYAZİ – *(Kaşarlanmış bir memur rutini ile kâğıdı alır. Koca bir defter açıp kaydeder. Kâğıda acayip bir tempo ile damga vurup geri verir.)* Buyurun, yandaki masaya geçip mukavele imzalayacaksınız...

KADIN – Amma da muamelesi varmış. *(Hizmetçi ile yan masaya geçerler.)*

DERVİŞ – *(Uzatılan evrakı gözlüğünün üstünden tetkik eder.)* Formüller? Tamam. Altı adet vesika? Tamam. *(Onları alır kartotekse geçirir, bir kâğıt uzatır.)* Mukavele metnini imzalayın lütfen...

KADIN – Ver bakayım. *(Okur)* «Anlaştığımız fiyat

üzerinden misbet menfi denişiklik yapmayacağıma namusum üzerine söz veririm. Sözünden dönenin Allah bin belasını versin.» Bu ne biçim mukavele, insana bela okuyor...

DERVİŞ – Bas şuraya imzayı hanım. *(İmzalaması üzerine o da acayip bir tempo ile damga vurup geri verir.)* Şimdi yandaki masaya geçin...

KADIN – Daha bitmedi mi?

TEMEL – Kayıt harcı, yardım fonu hissesi, pey akçesi, tazminat parası, aracı yüzdesi...

KADIN– Kaparoyu bohçacı Raziye'ye verdik ya.

TEMEL – O dellaliye parası. Elli sekiz lira verin bana. Ben size bir iki buçukluk vereceğim...

KADIN – Al bakalım.

NİYAZİ – Yan masaya geçip vize kartını alın.

TEMEL – *(Masanın önüne gelen kadınla kızdan bütün evrakı alır.)* Noterden tasdikli nüfus kâğıdı, tamam. İzin müzekkeresi, tamam. Yo, bu olmadı. Doktor raporu iki nüsha olacaktı.

KADIN – Aaa, çok oldunuz artık.

TEMEL – Usul böyle hanım, mesuliyeti var.

HİDAYET – *(Yaklaşıp kadının kulağına)* Makineyi biraz yağla teyze. *(Para işareti yapar.)*

KADIN – *(Çantasına davranıp)* Hay Allah belanızı versin.

DERVİŞ – Hani bela okumak yoktu.

(Kadın parayı çıkarmıştır, masaya koyarken Hidayet uyarır.)

HİDAYET – A-ah. Evrakın arasına teyze. Her şeyin bir usulü var. *(Kadın onun dediğini yapar.)*

TEMEL – Ha şöyle *(Parayı alır.)* Nüfus kâğıdı tamam. İzin müzekkeresi tamam. Doktor raporu birinci nüsha tamam, ikinci nüsha *(Parayı cebine indirir.)* o da tamam. *(Acayip bir*

tempo ile vize kartını damgalar, verir.) Buyur vizeyi. Tepe tepe kullan tazeyi...

(Kadın, kızı alır çıkar. Hidayet, Temel'den hissesini ister, Temel iki buçuk lira verir. Hidayet güle oynaya gider.)

ALİ – *(Oyundan kalkarak)* Böyle oynanır bu meret

(Dışarda politikacı görünür. Müzik eşliğinde yürür. Temel onu karşılar.)

POLİTİKACI – Ali Beyefendi ile görüşmek istiyorum.

TEMEL – Bendeniz kalemi mahsus müdürüyüm efendim. Bir dakika istirahat buyurun. *(Kahveden içeri girer.)*

İNSANIN CEDDİ ŞARKISI

POLİTİKACI –

Bana Kevakibizade derler
Tevellüd 1302
Gözümü açtım ki
Siyasete:
İttihat Terakki
Şansa bak sen
Balkan Harbi
Cihan Harbi
Yenilgi

Yıl 1908 Miladi
İşgal yılları
Mondros Sevr

Vahidettin tahtta
Son padişah.
Damat Ferit
Franche Després ile
Al takke
Ver külah
Ne yapabilirdim bendeniz
Naçar onlara yanaştık
Evde evlad ü ayal.
Neylersiniz!

Yıl 1919
Bir Mayıs sabahı
Dalgalandı ufuklar
Erzurum Kongresi
Misak-i Milli
Kuvayi Milliye
Kuvayi inzibatiye
Sakarya
Büyük Taarruz
Ordular hedefiniz
Akdeniz.
Bir kalpak tedarik edip acele
Soluğu İzmir'de aldım
Bendeniz

Müntehibi evvel
Müntehibi sâni
Kulunuz
Sekiz devre

İzmir Milletvekili,
Demiryollarla döşendi ya
Vatan.
Ondan payımız oldu bizim de
Fabrikalarla bezendi ya her yan
Onda da tuzumuz bulundu
Ya

Yıl 1945
Dörtlerin takriri mecliste
Muhalefet
Nerde hareket
Orda bereket
Ver elini
Yeni parti
Bendeniz
Ama onlar da sakar
Beceremediler
Beceremezler efendim
O kadar söyledim
Aaah
Dinletemedim
Bendeniz

Bir sabah açtık ki radyoyu
Silahlı Kuvvetler
İhtilal
Eh bizde de asker
Kanı var.
Anayasaya bir evet
Yaşasın zinde kuvvetler
Yaşasın Kurucu Meclis
Düğün olur mu kambersiz
Yine dönüp dolaşıp
Milletvekili
Bendeniz

Ya ya işte böyle efendim
Darwin bir şey demiş ya hani
İnsanın ceddi maymundur diye
Palavra
İnsan kedi sulbündendir
İnsanın ceddi kedi
Neden mi dersiniz
Dört ayak üstü düştüğünden belli

TEMEL – Buyurun.

(Politikacı, müzik eşliğinde yürür. Derviş'in, Temel'in, Niyazi'nin, Hafize'nin, Hidayet'in ellerini bir bir sıkar.)

ALİ – Bırak bir yol el sıkıp hatır sormayı da, senlen bir posta konuşalım beyim.

POLİTİKACI – Hay hay...

ALİ – *(Yer gösterir.)* Buyurun.

POLİTİKACI – Estağfurullah siz buyurun.

ALİ – Oturun rica ederim.

POLİTİKACI – İstirham ederim.

ALİ – *(Sert)* Otur ulan.

POLİTİKACI – Hay hay. *(Hemen oturur.)*

ALİ – Genel seçimler geldi kapıya dayandı.

POLİTİKACI – Ha sahi. Tamamen unutmuştum.

ALİ – Sen şimdi bizden oy istersin.

POLİTİKACI – Aman canım oyun lafını eden kim? Düşündüğünüz şeye bakın hele... Ben bugün sırf hatır sormak için...

ALİ – Siz hatırı dört yıldan dört yıla sorarsınız ne hikmetse. Sen şimdi bizden oy istersin.

POLİTİKACI – Teessüf ederim biz vatan için...

ALİ – Malum. Malum. Sen şimdi bizden oy istersin...

POLİTİKACI – İsterim be. Ne olacak yani. *(Kızdınyorsunuz insanı gibi, suni bir alınganlık gösterir.)*

ALİ – Sinekli halkı size oy verir, verir ama, mukabilinde bir hizmet bekler.

POLİTİKACI – *(Maskesini tamamen atmıştır.)* Yıktırma takririni geri aldırdık ya...

ALİ – Yo. Öyle olmadı o iş. Önümüz seçim diye geri aldınız. Geç şimdi onu bir kalem. Bize daha kuvvetli bir ispat gerekiyor. *(Sigarasının külünü silkeler, Nuri tabla tutar.)*

POLİTİKACI – Nasıl isbat? Elimizde olan bir şeyse...

ALİ – Şu kertenkele yuvasında kendimiz açtık yolumuzu, kendimiz çattık damımızı. Sizden bir şey istedik mi? Şimdi konfor istiyoruz baba.

POLİTİKACI – Nasıl konfor?

ALİ – Alantrik, su, havagazı.

POLİTİKACI – İktidarda kalırsak yaparız. Söz.

ALİ – *(Kurnaz)* Öbür parti de iktidara gelelim, yaparız diyor.

POLİTİKACI – Sen onlara kulak asma. Ali Bey, bize inan.

ALİ – Ben inanayım ya bizimkiler inanmaz.

(Temel dışarı çıkar.)

POLİTİKACI – Niye?

ALİ – Eh, «Dört yıl iktidarda kaldılar bir şey yapamadılar» derler. «Bunlar hiç olmazsa yeni, bir ayaklarının uğurunu deneyelim,» derler.

POLİTİKACI – Durum kötü desene! Aman Ali Bey kurbanın olayım. Onlar senin ağzına bakar.

ALİ – Önlemeye çalışıyorm, çalışıyorum ya... Ama hiç belli de olmaz. Baksana öbürküler dün un dağıtmışlar. *(Kül silker. Nuri tabla tutar.)*

POLİTİKACI – Biz de evvelki gün gaz dağıttık.

ALİ – Ayıp ettin arkadaşım. Onlar züğürt bir muhalefet partisi. Un da dağıtır kum da. Ama siz bugüne bugün iktidar partisisiniz.

TEMEL – *(Gelerek)* Öbür partinin mutemedi gelmiş abi.

POLİTİKACI – Vay namussuzlar. *(Ali'ye)* Bana dört gün mühlet. Ayağını öpeyim. O zamana kadar kimseye söz vermeyin. *(Acele bir çek yazar.)* Sen şu çeki alelhesap alıver de....

ALİ – Ben iki yanın da şartlarını öğrenir ona göre tabamın çıkarına amel eylerim. *(Politikacı çıkar.)* Nerede öbür partinin adamı?

NURİ – Öbür partinin adamı filan yok abi. Bizimkisi açık artırma taktiği...

(Derviş, Temel, Ali onun bıraktığı kâğıdı inceler, parmak hesabı yaparlar.)

ALİ – On sekiz bin. Yirmi dokuz bin daha, ne eder?

DERVİŞ – On iki bin yirmi bin daha...

HAFİZE – *(Gelerek)* Hesap mı yapıyorsunuz? İyidir iyi. *(Yere bağdaş kurar.)* Ben de hesap yapacaktım. Seksen seksen yüz seksen kırk da emmim oğlundan. Yüz seksen kırk. On da Abdullabudun Memet'ten itti mi sana yüz seksen kırk on.

HERKES HESAP PEŞİNDE ŞARKISI

TEMEL –

Memur terfi düşünür
Amir prim sezinir
Doçent kürsü aranır
Fakir pis pis kaşınır

KORO –

Herkes hesap peşinde
Herkes hesap peşinde
Herkes hesap peşinde

ŞERİF ABLA –

On bin yirmi iki daha ne eder söyle
Otuz üç
Üçe üç elde var üç
Bir sıfır bir sıfır daha
Sıfıra sıfır
Elde var kaç

KORO –

Heç Şerif Abla, heç

ŞERİF ABLA –

Hesap var iştah artırır
Hesap var uyku kaçırır

KORO –

Herkes hesap peşinde
Herkes hesap peşinde
Herkes hesap peşinde

DERVİŞ –

Ahçı pirinç aşırır
Tüccar vergi kaçırır
Patron daktilo alır
Müdür adam kayırır

KORO –

Herkes hesap peşinde
Herkes hesap peşinde
Herkes hesap peşinde

ŞERİF ABLA –

Yekûn topla
Çıkarma yap
Küsuratı çıkar at
Böl istersen
Ya da çarp
Parmak ilen hesap et
Makineyle mizan yap
Boşu doluya ko önce
Sonra doluyu kapat
sıfır sıfır
Elde var kaç

KORO –

Heç Şerif abla, heç

NURİ –

Bakan plan tasarlar
Partiler oy hesaplar
Mapus günleri sayar
İhyalar parsa toplar

KORO –

Herkes hesap peşinde
Herkes hesap peşinde
Herkes hesap peşinde

ŞERİF ABLA –

İç kalkınma dış yardım
Yardım fonu istikraz
Hava üssü, rampası
Özel sektör sermaye

Kuvalisyon iktidar
Yedi düvelin bütçesi
Dostluğu düşmanlığı
Cemi cümle diplomatlar
Hökümatlar kurmaylar
Say sayabildiğin kadar
Hepsinin elinde kalem
Hepsinin önünde kâğıt
Her şeyin ucu hesap
Herkes hesap peşinde

KORO –

Herkes hesap peşinde
Herkes hesap peşinde
Herkes hesap peşinde

PERDE

İKİNCİ BÖLÜM

Giriş müziği.

D e k o r : Paravanın önü

ZİLHA – *(Paravanı aralayıp başını uzatarak)* Siz perde arasında sigara içerken burada neler oldu neler... İki buçuk aydır Müteahhit İhya Onaran'ların evinde çalışıyorum. Burası Kafdağı'nın ardındaki fildişinden saray gibi bir yer. *(Geriye bakarak)* Dekor tamamlansın, siz de göreceksiniz birazdan.

DERVİŞ – *(Sahne kenarından gelip onu içeri iter, seyircilere döner.)* Pek muhterem hazırunu kiram. Umarız ki faslı evvelde nakledilenleri unutmadınız. Dekorun tamamlanmasına bir dakika var. Gelin bir yol, olup bitenleri hulasatan hatırlayalım...

GEÇİT

(Oyuncular bir sağdan bir soldan olmak üzere gelir, ışıklanır, tek cümlelerini söyler, sağdan giderler.)

ŞERİF – Sıfıra sıfır elde var kaç?

KORO – Heç Şerif Abla, heç.

NURİ – Ne yaparsın? Karşındaki dinsiz olursa sen imansız olacaksın.

ALİ – Ben bu dünyaya bir kerem gelmişim. Dört

can daha almadan gidersem gençliğime yazık olmaz mı?

ZİLHA – Bana deli bozuk Zilha demişler. Önüme gelenin mantinotası olurum da yine senin olmam... Yaz bunu da bir kalem kafana.

PROFESÖR – Şartlı refleks. Şartlı refleks. Pavlof'un köpeği. Gel kızım gel. Sen bize lazımsın. Bir insanın hayatını kurtaracaksın...

DERVİŞ – *(Seyircilere)* Tamam, şimdi burdan ötesine geçebiliriz...

TABLO: VIII

P r o j e k s i y o n :

DELİ BOZUK ZİLHA DEMİŞLER BUNA. ÖÇ ALACAK ELBET. OTUZ DERSTE MEDENİYET.

D e k o r : Onaran'lann evinde küçük bir salon.

ZİLHA – Ne diyordum efendicağzıma söyleyim. Beni bu eve evladı maneviyatlık aldılar. Bir çocuğu, bir de Şamama'yı gezdiriyorum. İşim o kadar. Şamama evin köpeği. Burada medeniyet varmış be. Eskiden ayaklarımı aydan aya yıkardım. Hem de çorabımı çıkarmadan. Oldu olacak ikisi birden yıkansın diye. Şimdi her gün banyo yapıyorum. Her Allahın günü yıkanan deri ne kadar yumuşak olurmuş meğer. Amonyak kokusuna öyle alışmışım ki, burada temiz hava ilkin ciğerlerime dokandı. *(Gider, masanın üstünden bir resim alıp gösterir.)* Filiz'in babası Bülent Bey, illetli fakir; karısı evden kaçmış. Adam da böyle sönmüş fenere dönmüş. İhya Bey doktorlara ne paralar yedirmiş, nafile... Malankoli diyorlar, düşman başına. Bana bazen tuhaf koyun gibi bakar. *(Taklidini*

yapar.) Çok dokanıyor içime. Hani birinci perdede çişini bile unutan bunak profesör vardı ya, deli doktoruymuş meğer o. Küçük beye şimdi o bakıyor. İkide bir evde. Benim kılık kıyafetime bile karışıyor. Yok saçını şöyle tara, yok gözünü böyle boya. Deli mi ne? İhya Bey buba adam. Tuttuğu altın olsun neme lazım. Beni kızı gibi sever. Sen bizim ailenin maskotusun kız diyor. Uğur getiriyormuşum diye arada bir makas da alır. Olacak artık o kadar. Madam Olga'ya tenbihat geçmiş. Bana, oturup kalkma konuşma öğretsin diye. Kim bilir belki de iyi bir kısmet çıkarsa sevabına everecekler. Dünyada hayır sahabları daha ölmedi... *(Kapı vurulur.)* Madam galiba. Sen misin madamcığım, buyur...

OLGA – Dün sana öğrettiğim dersi ezberledin?

ZİLHA – *(Bir çekmeden okul defterini alır.)* Ezberledim madam.

OLGA – Oku.

ZİLHA – Sen oku, sen çok güzel okuyorsun.

İSTİL İLEN NEZAKETLEN ŞARKISI

OLGA –

Sivilizasyon
Ne fabrika demektir
Ne de atom patlatıp
Dünyayı yere sermektir
Sivilizasyon
Etiket bilmek
Ve bunu tatbik edebilmektir.

Burnunu karıştırır
Ama zerafetlen

İstil ilen nezaketlen
Sırtını kaşı
Yalnız iyi yakıştır
İstil ilen nezaketlen
Nezaketle atılan kazık
Kazık değildir artık
Zerafetle yapılan zina
Zina sayılmaz asla

İnsan her yerde aynı kumaş
Yalnız istili değişik biraz
İstil ile nezaketlen
Adam öldür suç olmaz

Sivilizasyon
Ne fabrika demektir
Ne de atom patlatıp
Dünyayı yere sermektir
Sivilizasyon
Etiket bilmek
Ve bunu tatbik edebilmektir.

OLGA – Bizde Whisky içilir kızım, White Lady, Black Horse o da yoksa Martini, Cordon Bleu ya Bordeau.

ZİLHA – Bizde rakı çekilir madam, imam suyu, anzorot, o da yoksa ispirto.

OLGA – Sizde at yarışı vardır Hipodromda?...

ZİLHA – Ya madam, bizde bit yarışı yaparlar, Zeynel'in orda bodrumda.

OLGA – Bizde briç oynar beyler. Kanasta ya da bezik.

ZİLHA – Bizde barbut, altmış altı, ya da pişpirik.

OLGA – Bak gördün mü istil farkını. Şimdi bugünkü dersimize geçelim. Sizin orda karılar nasıl oturur. Otur bakalım.

(Zilha oturup bağdaş kurar, iki ayağını eli ile tutar sallanır, sıntır.)

OLGA – Sen oturmuyorsun çöküyorsun. Devesin nesin? Sende hiç grace yok.

ZİLHA – Ağzını bozma bakalım. Sizin burada nasıl otururlar sanki?

OLGA – *(Göstererek)* Kadın kısmısı otururken bacağını biraz açmak iktizadır.

ZİLHA – Yok deve.

OLGA – Çok değil. Ama, hiç açmazsan görgüsüz derler. Çok açarsan striptizci sanırlar. İki orta. Eteğin açılacak. *(İki parmağı ile tutup açar.)* Sen grasyöz bir şekilde kapayacaksın. O açılacak, sen kapayacaksın ki, dikkati çekesin...

ZİLHA – O açılacak, ben kapayacağım. O açılacak, ben kapayacağım. *(Zilha kendi kendine dener, keyiflenir.)*

OLGA – Sizin orda telefonla nasıl konuşulur?

ZİLHA – Tilifonu alırım, alo sen kimsin, kimi arıyon diye sorarım.

OLGA – Ayıp ayıp, hiç olur? *(Gider ahizeyi aşırı bir nezaketle küçük parmağı havada olarak tutar kaldırır, ayak ayak üstüne atar.)* Aloo, buyurunuz efendim. İhya Onaran'ların villası efendim. *(Zilha'ya)* Gördün? Çok kısık, entim bir sesle konuşacaksın. Nasıl ki diyorlar. Bed room voice. Yatak odası sesi. Böyle «Kiminle teşrif ediyorum efendim?» Karşıdaki herif burnundan gıdıklanmış gibi olmalı...

ZİLHA – İlahi madam. Hadi sesi duydu, burnu da gıdıklandı. O duruşun niye? Onu görürler mi tilifonda?

OLGA – Sen anlamazsın. O pozu almazsan o ses çıkar hiç?

ZİLHA – Sen yok musun sen. Hay allah cızırtını versin senin e mi?

(Laubali bir şekilde gelir, Olga'nın sırtına vurur. Kadın sendeler.)

OLGA – Kibar karılar hiç el şakası yapmaz. Sen hiç flört ettin? Yani seviştin?

ZİLHA – Sana ne. *(Ayı utanması gibi elini alnına götürüp durur, sırtını döner.)*

OLGA – Kibar kan utanmaz. Bir şey biliyorum ki soruyorum.

ZİLHA – *(Tecessüsle)* Hangisini biliyorsun madam?

OLGA – Görüyorum ki sen çok flörtöz bir kızsın.

ZİLHA – Hadi be, sende. *(Burnunu çeker.)*

OLGA – *(Yaklaşıp)* Virginsin?

ZİLHA – O da ne demek?

OLGA – Bakiresin?

ZİLHA – Ha?

OLGA – Ha denmez, efendim denir. Kızsın yoksam karısın diye soruyorum?

ZİLHA – *(Boş bulunup)* İkisi ortası bir şey. *(Toparlanıp)* Sana ne be, neysem neyim. Bakireyim, diyeceğin var mı?

OLGA – Öyle olsa da söyleme kızım. Sosyetede ayıptır. Adamı paradiden kim arttırdı?

ZİLHA – Hangi adamı?

OLGA – Eve. Yaniyakim Havva. Adamın istediğini yapmak için ne şart koştu?

ZİLHA – Ne bileyim ben be. *(Seyircilere)* Bu da ahret suali sorar insana.

OLGA – Elmayı kopar dedi. Paradiyi yoksam beni tercih ediyorsun diye bir epröve soktu. İşte o gün bugün âdet olmuştur. Her kan erkeğe şart koşar. O işten önce.

ZİLHA – Yani para mı?

OLGA – Bak efladım. Kimi kadın herkeslerin altına yatak çarşafı gibi serilir. Piyasasını düşürür. Kimi de kendini dirhem dirhem satar.

Açık artırmaya çıkar. En çok verenin üstüne kalır. Sonunda da ömür boyunca aylık gelir sağlar...

(Telefon çalar.)

OLGA – Aç bakalım. Öğrendin? *(Zilha açar. Sahnenin kenarında telefonun öbür ucunda Ali görünür.)*

ZİLHA – *(Ahizeyi onun gibi tutup, elini testi kulpu gibi beline koyar, yatak odası sesi ile)* Alo, kimsiniz efendim.

ALİ'NİN SESİ – Elinin körüyüm.

ZİLHA – *(Olga'ya bakarak)* Gel de bunlan nazik konuş bakalım.

ALİ'NİN SESİ – Bana bak Zilha. Benim yedi iklimde habercilerim var. O evde sana fazla piyaz kesiliyormuş. Ayağını denk al.

ZİLHA – *(Bağırarak)* Ne bağırıyorsun ulan. Ahizeyi bozacaksın. Yatak odası sesinle konuşsana ayı oğlu ayı.

ALİ'NİN SESİ – Yatak odası nesi dedin? Yatak odasında ne işin var güpegündüz?

ZİLHA – Sana ne? *(Kurumlu)* İstirahat ediyordum.

ALİ'NİN SESİ – Yalnız mısın odanda?

ZİLHA – Moda mecmualarından model beğeniyordum.

ALİ'NİN SESİ – O Bülent Bey midir ne kelebektir. Onun gölgesi senin gölgene hele bir dokunsun, o uyuntuyu Hariciye Vekâletinin önünde toz etmezsem bana da anlı şanlı Keşanlı Ali demesinler...

ZİLHA – *(Olga'ya memnun)* Duyuyor musun, kıskanıyor. *(Telefona)* Cart kaba kâğıt.

ALİ'NİN SESİ – Yapar mıyım, yapmaz mıyım görürsün?

ZİLHA – İyi ya. Hadi kal sağlıcakla. *(Telefonu*

kapar.) (Olga'ya) Boş vir. *(Ali kapanan telefonun başında şaşalar. Onu aydınlatan ışık kararır. Zilha gider, odadaki harpın başına geçer.)* Bu ne sazıdır madam?

OLGA – Buna harp derler kızım. Çok ince sanatlı bir sazdır.

ZİLHA – Kanun desene şuna. Kanunun ayağa kalkmışı. Kim çalardı bunu?

OLGA – Nevvare Hanım. Bülent Beyin karısı işte. Un point c'est tout.

ZİLHA – Güzel mi idi?

OLGA – He güzeldi, işte. Un point c'est tout...

ZİLHA – Neden resmi yok hiç?

OLGA – Bilmiyorum. Yok işte. Un point ces't tout... Sen çok sual soruyorsun. Küriozite iyi şey değildir.

(Profesör girer, elinde bir paket vardır.)

PROFESÖR – Bonjur madam. Merhaba kızım. Ben buraya niye geldimdi unuttum.

OLGA – *(Onun elindeki paketi işaret eder.)* Acaba bu paketle ilgili idi?

PROFESÖR – Tamam, doğru. Hayret ama, nasıl bildiniz. *(Paketi açar, içinden uzun konçlu bir çift siyah eldiven ve uzun bir sigara çubuğu çıkarır.)* Şunları bir dene bakayım kızım.

ZİLHA – *(Sevinçle)* Bana mı? *(Eldivenleri giyer.)* Teşekkür ederim. *(Profesör çubuğa bir sigara yerleştirip onun ağzına kor yakar.)*

PROFESÖR – Ben sigara içmem ki. Tüh Allah belasını versin. *(Gider, harpı getirir.)* Gel şöyle bunun başına. Baygın bak. Baygın.

ZİLHA – *(Onun eline vurur.)* Git işine be sen de. *(Çubuğu atar, eldivenleri çıkarmaya uğraşır.)* Yaşından utan...

OLGA – Yanlış anladın. Malantandü.

ZİLHA – Ben anlamıyor muyum niyetini. Geçen gün de ipek bir sabahlık neyin getirdi. Bana bak moruk, ben senin bildiğin kızlardan değilim; imam nikâhsız dokundurmam kendime.

PROFESÖR – Böyle bir niyetim yok kızım...

ZİLHA – Öyleyse avucunu yalarsın...

PROFESÖR – *(Çubuğu alıp verir, eldivenleri giydirir.)* Ben seni güzelleştirmek istiyorum. Beğensinler diye...

ZİLHA – *(Seyircilere)* Ana, bu deli doktoru değil aracı imiş be.

PROFESÖR – Ha şöyle. Saçın demin ne güzel öne düşmüştü. *(Saçını düzeltir.)* Biraz daha yumuşak bak.

ZİLHA – Film mi çeviriyoruz be. *(Olga, Zilha'nın ellerine poz verir, küçük parmağını kaldırır.)*

PROFESÖR – Evet, bilinçaltında oynanan bir film diyebiliriz buna. Bir şartlı refleks. Pavlof'un köpeği. *(Kapıya seslenir.)* Gelebilirsiniz.

BÜLENT – *(Girer, heyecanlıdır, Zilha'ya hayretle bakar.)* Sen burada. *(Düşer bayılır.)*

ZİLHA – Hoppala, yine düştü. Sarası mı var bunun madam.

PROFESÖR – *(Ellerini oğuşturur.)* Nous avons reussi.

OLGA – Mes gratulations docteur.

ZİLHA – Adam bayıldı, bunlar birbirini tebrik ediyor. Gel toplayalım şunu madam.

PROFESÖR – Dokunmayın. Dokunmayın. Siz gidin.

(Bülent'in yanına çömelir, onlara sert bir el hareketi ile gidin işareti yapar. Zilha arkasına baka baka, kendini çeken Olga ile uzaklaşır. Profesör, Bülent'in üzerine eğilir. Telkin edici bir sesle.)

Aynı saç, aynı koku, aynı ağız, aynı gözler. Bu odur Bülent. Nevvare için üzülmeye değmez. erzatsı da aynı işi görür.



TABLO : IX

Projeksiyon:

TURUVA MAREBESİ BİLEM NEDEN ÇIKMIŞ? ELENİ ADINDA FİNGİRDEK BİR KARI YÜZÜNDEN. BUYURUN BAKALIM, GECEKONDU EFESİ KEŞANLI ALİ İLE İNŞAAT KIRALI İHYA ONARAN KARŞI KARŞIYA.

Dekor:Ön planda dört pencere çerçevesi. Arkada bir gecekondu mahallesi. Zilha elinde Şamama'nın tasması, öbür elinde kendi çantası müzik eşliğinde sahneyi kırıta kırıta geçer. Sol çerçevenin içinde Lutfiye görünür.

LUTFİYE – Bana baksana Hafize Hanım, huu.
HAFİZE – *(Sağdan ikinci çerçevede belirir.)* Ne var kardeşim?
LUTFİYE – Duydun mu? Duydun mu?
HAFİZE – Hayrola?
LUTFİYE – Zilha gelmiş mahleye.
HAFİZE – Sen gördün mü?
LUTFİYE – Bir olmuş ki sorma. Kalçalarını helmeleye helmeleye bir yürüyüşü var.
HAFİZE – Ne iş yapıyormuş şeherde?
LUTFİYE – Maskot oldum ben diyormuş. Maskot ne demek acep?
HAFİZE – Onu bilmeyecek ne var. Kokotun tohuma kaçmışı.
LUTFİYE – Olan olmuş desene.
HAFİZE – Kancığın derdi ermiş.

(Zilha aynı şekilde müzik eşliğinde sahneyi bir baştan bir başa geçer.)

HAFİZE – Raziye Hanım huu. Baksana biraz.
RAZİYE – *(sağ çerçevenin içinde belirir.)* Ne var kardeşim?
HAFİZE – Duydun mu? Duydun mu?
RAZİYE – Hayrola?
HAFİZE – Zilha gelmiş mahleye.
RAZİYE – Sen gördün mü?
HAFİZE – Bir olmuş ki sorma. Göğsünü cambaz gibi hoplatıyor. Kalçalarını değirmen taşı gibi çalkalıyor.
RAZİYE – Ne yapıyormuş şeherde?
HAFİZE – Ben kokot oldum diyesiymiş.
RAZİYE – Onu bilmeyecek ne var. Düpedüz o adamın metresi.
HAFİZE – Olan olmuş desene.
RAZİYE – Karı tekeye gelmiş kardeş, tekeye.

(Zilha aynı şekilde müzik eşliğinde bir baştan bir başa geçer.)

RAZİYE – Resmiye, kız Resmiye!
RESMİYE – *(Soldan ikinci çerçevenin içinde belirir.)* Ne var Raziye Teyze?
RAZİYE – Duydun mu, duydun mu?
RESMİYE – Hayrola...
RAZİYE – Zilha gelmiş mahleye.
RESMİYE – Sen gördün mü?
RAZİYE – Bir olmuş ki sorma, Saraçhane kırması bir cilve. Malım var malım diye bir kıvırıyor ki.
RESMİYE – Ne iş yapıyormuş şeherde?
RAZİYE – Bülent Beye metres duruyormuş.
RESMİYE – Onu bilmeyecek ne var. Besbelli bir şeydi. Gün uğursuzun.
RAZİYE – Olan olmuş desene.
RESMİYE – Salon orospusu olmuş çıkmış, daha ne.

(Lutfiye, Hafize, Raziye, Resmiye dördü birden pencere çerçevelerinde belirirler.)

DÖRDÜ BİRDEN – Ne olacak soya çeker.

Onun anası da kötüymüş derler. Beter olur inşallah, beter.

(Pencere çerçeveleri kaybolur. Sokak. Zilha bir elinde Şamama'nın tasması, bir elinde çantası sahneyi bir baştan bir başa geçer.)

NİYAZİ – *(Arkasından bakıp)* Töbeler olsun, töbeler olsun.
TEMEL – Karı kısmı değil mi, Adem babamızı bilem pişman etmiş.

DERVİŞ – Ağır işçi olmuş düpedüz. Surata bak. Apukarya maskarası.

İZMARİT NURİ – Farlar, iniş takımları son model şavrole.

TEMEL – *(Ali'nin köpeğini fark etmiştir.)* Karabaş, gel kuçu kuçu. Bunun kuyruğunu kim kesmiş be.

İZMARİT – Ali Abi kestirdi ya. Üç ay önce.

TEMEL – Niye kestirdi?

İZMARİT – Zilha'yı görünce kuyruğunu sallayıp sevincini belli ediyor diye.

TEMEL – Köpek bu be. Dargınlıktan anlar mı.

DERVİŞ – Bak bak. Zilha'nın gezdirdiği kibar itin arkasından gidiyor.

(Zilha, Şamama ile birlikte müzik eşliğinde sahnenin ortasına gelir.)

ZİLHA – Hadi ordan hoşt. *(Karabaş'ı kovar.)* Hoşt.

(Zilha, Şamama'yı kucağına alıp Karabaş'ın arkasından küçümseme ile bakar.)

ŞAMAMA ŞARKISI

Yavaş gel yavaş
Şamama kim sen kimsin
Haddini bil Karabaş
Ulan kirloş pasaklı
Ulan şafi suratlı
Sulu salyalı ayyaş
O hiç senin küffün mü
O bir küçük hamfendi
Trençkota bürünmüş
Benburi marka

Bilmiyon mu
Kibar koku sürünmüş
Koksana kok bak
Duymuyon mu
Mizanpili yaptırmış
Kuyruğuna dek
Görmüyon mu
Brüksel'de bir dükten
Almış bunu Bülent Bey
Arap atı misali
Şeceresi var bunun

Babası İran Şahında
Anası İbnussut'ta
Teyze oğlu yengesi
Londra'da bir lortta
Hamileyken anası
Klinikte yatarmış
Doğum biraz güç olmuş
İki baytar buncağızı
Sezaryenlen doğurtmuş
Kaprislidir Şamama
Bir şey yemez iştahsız

Sabah sütlü bisküit
Bonfile et öğleyin
Aç karnına greyfurt
Geceleri et suyu
Her üç öğün yemekte
Vitamin de alır bu

Talibi var kum gibi
Hani şu Foks Terriye
İngiliz Sefaretindeki
Bir de bücür Pekinuva
İsveç elçisininki
Şamama'yı görünce

Flort flort kıyamet
Kordiplomatik içinde
Yerindedir süksesi
Hariciyeci gelini
Elini sallasa ellisi
Ulan kirloş pasaklı
Ulan şafi suratlı
Sulu salyalı ayyaş
Şamama kim sen kimsin
Şamama'mız gıyınatlı
Herkes haddini bilsin

O hiç senin küffün mü
O bir küçük hamfendi

(Ali yanda belirmiştir. Bir baş işareti ile İzmarit'i yanına çağırır.)

ALİ – Burası Müslüman mahallesi. Söyle çekip gitsin edebinlen.

İZMARİT – *(Onun yanından Zilha'nın yanına koşup gelerek)* Ablacığım, Ali Ağabeyin asabatı biraz bozuk. Köpeğini başka yerde dolaştırsan.

ZİLHA – Burası onun tapulu mülkü değil. Memleketin bir sokağı. Köpeğimi gezdiririm de işetirim de. Kimse karışamaz. Git bir de benden selam söyle.

ALİ – *(Yanına süklüm püklüm dönen İzmarit'e)* Ne diyor, ne diyor?

İZMARİT – Birazdan giderim, müsterih olsunlar diyor.

ALİ – Hemen şimdi. Çoluk çocuğun ahlakını ifsat ediyor.

İZMARİT – *(Onun yanından Zilha'nın yanına koşup gelerek)* Ablacığım. Süsünü hep gördük. Çok yakışmış. Ama hava serinledi. Üşütmeyesin.

ZİLHA – Üşütmek ne demek. Ataş bastı büsbü-



"Keşanlı Ali Destanı "1981 yılında Hamburg, Ernst Deutsch Tiyatrosu'nda. Zilha rolünde Gulia Folina, Keşanlı Ali rolünde Jörg Pleva.

tün. Kafam kızarsa daha da soyunurum, öyle gezerim.

ALİ – *(Yanına süklüm püklüm dönen İzmarit'e)* Ne diyor, ne diyor?

İZMARİT – Zaten gidiyorum diyor. Aman sinirlenme abicim.

ALİ – *(Karannı vermiş)* Bu böyle olmayacak.

(Zilha'nın olduğu yana ilerler.) Bana baksana sen.

ZİLHA – *(Sağ elinin küçük parmağı havada olarak)* Bir şey mi didiniz?

ALİ – *(Hiddetle)* Al kirişi burdan dedim. Anlıyor musun?

ZİLHA – *(Küçümseme ve acıma ile)* Bu ne biçim konuşma. Hem siz bana ne hakla sen diyebiliyonuz? Bir kerem ben size muhatap olamam.

ALİ – Bana bak. Bana sökmez böyle kibar ağızları. Şimdi ağzını yırtarım.

ZİLHA – *(Ali'nin sıçrattığı tükürükleri çok zarif bir el hareketi ile siler.)* Üstüme tükürük sıçratıyorsunuz. Bir kerem bir kadınlan nasıl konuşulur habarınız yok. Şapkanızı çıkarın lutfen.

ALİ – *(Dalgınlığa gelip şapkayı çıkaracakken inadına kulağına kadar geçirir.)* Ulan alay sancağı mısın sen be?

ZİLHA – *(Karabaş'a)* Hoşt köpek.

ALİ – Bana mı. Bana ha. *(Döner, Derviş, Niyazi, Temel, Nuri ve Hidayet'e bakar. Onlar hiç duymamış gibi başlarını öbür yana çevirirler.)*

ZİLHA – Hayır köpeğe söyledim. Siz niye alınıyonuz. İnsana köpek muamelesi etmeye terbiyem müsaade etmez bir kerem.

ALİ – *(Ne karşılık vereceğini bulamaz.)* Şu surata bak. Bu ne biçim kıyafet. Deli saraylı gibi.

ZİLHA – *(Edalı bir yürüyüşle İzmarit'in yanına gelir.)* Arkadaşınız rahatsız mı Nuri Bey? Niye bir doktora neyin göstermiyonuz? *(İzmarit korku ile arkadaşlarının arkasına saklanır.)*

ALİ – Bana bak. Bırak şu numaraları. Şimdi seni pilaki yaparım.

ZİLHA – Zahmet etmeyin, pilaki yiyemem. Daha aparitifimi almadım.

ALİ – *(Usulca İzmarit'e)* Aparitif nedir ulan?

İZMARİT – Bir çeşit frenk peyniridir ağabey.

DERVİŞ – Ayıp ettin be. Aparitif peynir olur mu?
İZMARİT – Ya nedir?
DERVİŞ – Aparitif mi? Şeydir. Bir çeşit lakerdanın yavrusuna derler. Kibar evlerinde mezelik diye yenir.
ALİ – *(Zilha'ya)* Aparitif nedir ulan?
ZİLHA – Neyse ne. Söylemek iktizasında mıyım?
ALİ – Uzun ettin ama. Dur ben senin anlayacağın dilden konuşayım. *(Bir tokat atar.)*
ZİLHA – Höst höst, ulan ayı höst.
DÖRDÜ BİRDEN – Hah şöyle.
ALİ – Ana dilinlen konuş.
ZİLHA – *(Yüzünü oğuşturur.)* Çirkefe düşmüş yaban armudu sen de.
ALİ – Babandır. Kaşkaval kabuğu.
ZİLHA – Anandır, orospunun oğlu...
ALİ – Sokak aşiftesi.
ZİLHA – Bit laşesi. Süprüntü küfesi.
ALİ – Veledizina, kubur faresi.
ZİLHA – Yüzüme sudan çıkmış kurbağa gibi bakma, korkutamazsın beni.
ALİ – Ha ne dedin?
ZİLHA – Ha denmez, efendim denir. Kurşuncu Hasibe'nin Sidikli Ali'si.
ALİ – Ne çabuk unuttun kapı kapı dolaşıp zeytin dilendiğini.
ZİLHA – Sen de ne çabuk unuttun çöp tenekesinden kavun kabuğu kemirdiğini.

(Seyircilere dönüp nasıl iyi oturtmadım mı diye bir jest yapar.)

ALİ – At kendini denize rezil. Namusun bir paralık oldu.
ZİLHA – Sen at kendini parktaki havuza. Ne güzel cacık olur. Ayının oğlu.
ALİ – Seni dörde çarpar, on ikiye böler sonra çiğ çiğ yerim.

ZİLHA – Şu yürüyüşe bak. Kulağına kar suyu kaçmış yengeç gibi yampiri yampiri gidiyor.

ALİ – O solucan Bülent Bey seni metresi tutuyormuş kahbe. Bu da mı yalan. Bohçacı Resmiye söyledi.

ZİLHA – Ben nikâhsız elime el değdirmem. Nikâhla alırsa ne ala. Oh, oh, hasedinden duvara tırman.

ALİ – Nikâhla alacakmış. Bekle. Ha kondu helasından kız alıp nikâhlamak, ha çöp kamyonunu lüküs hususiye çalıştırmak.

(Demin Zilha'nın yaptığı jesti şimdi İzmarit, Niyazi, Temel, Hidayet seyircilere dönüp yaparlar)

DÖRDÜ BİRDEN – Bakalım şimde ne olacak?

ZİLHA – Susacak mısın sen avanak. *(Ali'ye bir tokat atar.)*

İZMARİT – Ne yaptın Zilha Abla?

ZİLHA – Şerif Abla ne der: Saygısıza haddini bildirmek yetime kaftan giydirmek kadar sevapmış. Ben de bir sevaba girdim.

ALİ – *(Onun üzerine yürüyerek)* Onun suratına kezzap dökerim. Seni kuşbaşı kuşbaşı doğrarım. Sonra da kendimi intihar ederim.

ZİLHA – Beni doğra. Kendini intihar et, ama ona dokanma. Zaten illetli çocuk. Bizim yüzümüzden istemem.

BÜLENT– *(Şöförle birlikte belirmiştir.)* Ne oldunuz güzelim? Sizi rahatsız mı ediyorlar?

ZİLHA – Hafif bir münakaşa geçtik. Boş ver.

BÜLENT – Hemen burdan gidelim. Sizi üzmediler ya?

ZİLHA – Bir centilimen beni üzecek bir hareket yapmaz. *(Ali'ye bakar.)* Centilimen olmayanın sözüne ise ben üzülmem. Eşek anırsa kızılır mı heç. *(Birlikte kolkola çıkarlarken Zilha*

dönüp gelir, seyircilere nasıl iyi oturtmadım mı diye mahut jestini yapar.)

(Onlar çıkınca Ali ne yapcağını şaşırır. Elini tabancasına atar. Tekrar çeker. Çok sarsılmıştır. İzmarit, Derviş, Niyazi, Temel, Hidayet onu avutmak için ilerlerken:)

ALİ – Defolun.

(İzmarit, Niyazi, Temel, Hidayet, Derviş çil yavrusu gibi kaçışırlar, sahnede yalnız kalan Ali masanın üstüne kapanır. Bir an kendini tutamaz. Kuyu çıkrığı gibi sesler çıkararak sesli sesli ağlar. Sonra doğrulur. Burnunu çeker.)

ALİ – Hey gidi kahpe felek. Beni yine kalaysız tencerede kavur kavur kavurdun. *(Gözünün yaşını kolunun yeni ile siler. Heybetli halini takınır. Gürler gibi bir sesle)* Temel, Derviş, Nuri, Niyazi, gelin ulan.

(Çağrılanlar ve Hidayet koşup gelir, hazırol vaziyeti alırlar.)

HEPSİ – Emret abi.
ALİ – Temel.
TEMEL – Buyur aslanım.
ALİ – Bu herif nesine güveniyor be?
TEMEL – Nesine?
ALİ – Bileğine mi?
HEPSİ – Ne münasebet?
ALİ – Yüreğine mi?
HEPSİ – Ne münasebet
ALİ – Öyleyse kesesine.

HEPSİ – Besbelli bir şey. Pis müsibet.
ALİ – Derviş.
DERVİŞ – Söyle aslanım.
ALİ – Bu İhya Bey uğursuzunun devlet taahhüdü ne zaman bitiyor?
DERVİŞ – Eylül sonu elleham.
ALİ – Son mühleti öğrenin.
İZMARİT – Ne yapacaksın abi?
ALİ – Bir ay kala bütün ırgatlarımı geri çekip sabotaj yapacağım.
DERVİŞ – Güzel plan.
ALİ – Her geciktiği gün için sekiz bin lira ödesin de aklı başına gelsin.
İZMARİT – *(Derviş'e)* Bir daha devlet işi alamaz değil mi?
DERVİŞ – Ne konuşuyorsun evladım, iflas eder.
İZMARİT – İyi ama, boşta kalacak ırgatlan neyle besleyeceğiz?
ALİ – Bütçenin durum vaziyeti nedir?
DERVİŞ – Sus parasından, manodan toplanan bitti.
TEMEL – Açıkhava sineması hasılatı ne oldu?
DERVİŞ – Yetmez anam, yetmez.
ALİ – Yeni bir varlık vergisi gerekiyor. Bir varımış



yaparız yine kahvelerden. Bu bir namus meselesi. Fedakârlığı da Sinekli'ye düşer. *(Gözleri kötü kötü parlar.)* Ben ona bu fos dalgayı kusturmazsam bana da anlı şanlı Keşanlı Ali demesinler.

TABLO : X

Projeksiyon:

ALİ'YE NİSBET ŞEHİRDE DÜĞÜN DERNEK

Dekor: Onaran'lann evinde büyük bir salon.

SUHANDAN – Nalın çivisi ve reze kralı Davut Daltaban'ın sarışın eşi Dürdane Daltaban siyah saten üzerine simle işlenmiş tuvaleti ve viole şah ile salonun en zarif kadını idi, kereste kralı Kâzım Kaltaban'ın esmer güzeli karısı Kâmile Kaltaban ise pembe saten üzerine beyaz işlenmiş tuvaleti ile peri masallarından çıkmışa benziyordu.

(Adı geçen iki çok şişman bayan bir grup ortasında konuşmaktadırlar. Adlan geçince memnun ve gururlu gülümserler.)

SUHANDAN – Onaran'lann düğününde bulunuyoruz. Ben Türkiye'nin Elza Maxvel'i Suhandan Gülperi. Onaran'lar bu düğünü nedense çok gizli tuttular. Entim bir parti ile kutluyorlar.

(Yandan İhya Onaran ile Şakir Şaklaban görünürler.)

İHYA – Sizin dostça aracılığınız olmasa şimdi iflas etmiş olacaktım.

ŞAKİR – Rica ederim.

İHYA – o serseri iki yüz işçisini çekince dünya başıma yıkılıyor sandım. Vekil bey mehili üç ay uzatmasa yandım gitti idi. Dağ başında yeni ekip nasıl kurarım?

ŞAHİNDE ŞAKLABAN – Dayanışma böyle günler için beyefendiciğim. Bülent Beyi neşeli gördüğüme çok sevindim doğrusu.

İHYA – Sağolunuz efendim. Nevvare o Ahsen denilen adama kaçtıktan sonra Bülent tam iki defa intihar etti. Hayatla ilgisini kesti. Bereket bizim profesör.

ŞAHİNDE ŞAKLABAN – Biliyorum, hikâyeyi berberde duydum. Gerçekten Nevvare'ye ne kadar da benziyor...

İHYA – Aman kendi bilmiyor. Ersats olarak kullanıldığını fark ederse onuru kırılabilir.

SUHANDAN – Çok enteresan. Bize sermaye çıktı demektir. *(Müzik başlar.)* Dans başladı. Bülent Onaran dansı yeni gelinle açıyor. İhya Onaran, Dürdane Daltaban'la, Duzişe Düztaban Kâzım Kaltaban'la, Davut Daltaban ise Şahinde Şaklaban'la çik tu çik dans ediyorlar...

(Hepsi iri göbekli olan çiftler bahçede dans ederek görünürler. Dansı da şarkıyı da büyük ciddiyet ile icra ederler.)

BİZ SIFIRDAN BAŞLADIK

Biz sıfırdan başladık
Alnımız teriyle
Hilemiz yok çok şükür
Hesabımız apaçık

İnce meslek ticaret
Bir sürü ip elinde
Suples ister maharet
Karar zekâ irade

İşadamı olmak zor
Kolay sanır herkesler
Bir de gel sen bize sor
Ne sert ceviz bilmezler

Riskli işe girmek var
Para koyup batırmak
Rakipleri atlatmak
Vergileri kollamak

İlim kitap göz yorar
Şeref meref geçici
mevki mansap boş laftır
Tek şey var ki kalıcı

Saadetin formülü
Ne şundadır ne bunda
Kesededir kasada
Paradadır parada

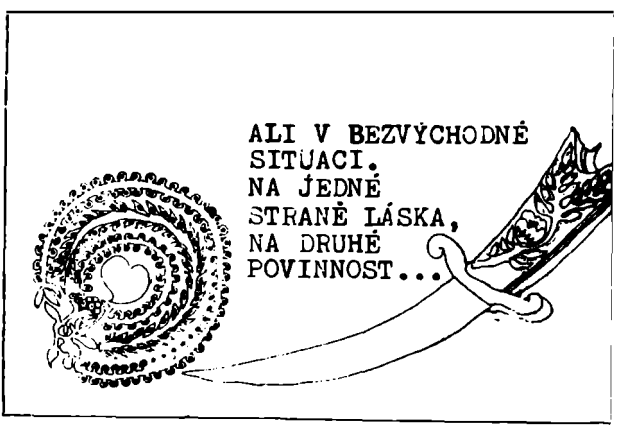
– Ben çıraktım manavda
– Ben kâtiptim dükkânda
– Ben yamaktım bakkalda
– Ben komiydim büroda
Hey gidi günler hey

Siz yan gelmiş uyurken
Biz paraya yöneldik
İşte sizden farkımız
Kazanmayı becerdik

Özel sektör bizleriz
Sevabı çok severiz
Daha n'olsun kardeşim
Bunca işçi besleriz.

Paramızı bir çeksek
Altüst olur piyasa
Bilir bunu hükümet
Kollar bizi bilhassa

Saadetin formülü
Ne şundadır ne bunda
Kesededir kasada
Paradadır parada



TABLO : XI

Projeksiyon:

ZİLHA'NIN RÜYASI KISA SÜRÜYOR. NEVVARE'NİN EVE DÖNÜŞÜ. SARAYDAN (YANLIŞ) KIZ KAÇIRMA

Dekor: Onaran'ların evinde küçük bir salon.

NEVVARE – Beni neden tekrar evime getirdin. Nedir bu mystére kuzum?

AHSEN – Bu iş maalesef devam edemeyecek şekerim. Bir natür meselesi.

NEVVARE – «Al valizini kaç bana» derken, böyle konuşmuyordun ama.

AHSEN – O zaman da çok sincére'dim, şimdi de sincére'im. Sadece conditionlar değişti.

NEVVARE – Nasıl conditionlar?

AHSEN – Ben küçükken çok iştahsızdım. Annem bu halime müthiş üzülürdü. Ama bir komşuya gitmeye göreyim. Yabancı evde iştahım açılıverirdi. Bir natür meselesi.

NEVVARE – Je ne vois aucun rapport.

AHSEN – Mais voyons cherie. Sen Bülent'in karısı iken bana müthiş appetissante bir yaratık görünüyordun. Seni günde yalnız iki saat görebildiğim zamanlar sana tapıyordum. Bir natür meselesi. Vaktaki valizini alıp temelli benim oldun. Yirmi dört saat burun buruna kaldık. O zaman ben evimdeki yemeğe oturmuş gibi oldum. Anla beni cherie. Bir natür meselesi.

NEVVARE Teessüf ederim Ahsen. Ben bunun için mi evimden kaçtım. Arkamdaki bütün köprüleri yaktım. Dame de Sion'daki sör Angelique, «Güzeller talihsiz olur. Dieu vous en garde» derdi. *(Yaşını siler.)* Ne doğru.

AHSEN – Beni yanlış anlama şekerim. Sen yine eşsiz güzelsin. Değişen sadece kondisyonlar.

NEVVARE – Şimdi ne olacak peki?

AHSEN – Eski ihtiraslı aşka dönmek için sadece şartları inversement değiştireceğiz.

NEVVARE – Yani ben...

AHSEN – Tekrar evine yuvana döneceksin. Tekrar komşunun yemeği olacaksın. Ben de sık sık komşuya kaçacağım. Bir natür meselesi.

NEVVARE – Bunu söylemek kolay. Bir insan mektup bırakıp kaçtığı eve nasıl döner?

AHSEN – Ne t'en fais pas nonocuğum. Nedamet gözyaşları ile evine süklüm püklüm dönen güzel kadını Bülent kolay reddedemez. Mesela çocuğuma dayanamadım dersin.

NEVVARE – Ha sahi çocuğum. Öyle ya, benim bir çocuğum vardı. İyi akıl ettin.

AHSEN – Her güzel kadının kaprisli olmaya hakkı yok mudur? Kapristi geldi geçti dersin. Bir erkeğin mezhebi ne kadar geniş olursa kendi de o kadar centilmen, comme il faut adam sayılır. Bülent'e centilmenliğini prouver etmek fırsatını veriyorsun. Daha ne, elini eteğini öpsün senin.

NEVVARE Fena fikir değil. Onda tutar bir numara.

(Dışardan dikiş sesleri gelir.)

AHSEN – Ne oluyor kuzum?

NEVVARE – Bir kokteyl var galiba.

AHSEN – Güzel fırsat. Hemen odana çık. Usulca yatağına uzan. Bülent gece ışığı açınca quelle surprise quelle surprise.

(Nevvare harpını fark etmiştir. Yanına gidip telleri çeker.)

SEVMEK İSTERSEN ŞARKISI

Kadın deniz gibidir
Bir dalgalı bir durgun
Hırçın huysuz kaprisli
Hem çok toydur hem olgun

Hep suyuna gitmeli
Usta bir kaptan gibi
Sevecen koca affeder
Ufak tefek şeyleri

Ilık bir yel esti mi
Coşar bütün hisleri
Artık ferman onundur
Görmez gözü bir şeyi

Fakat rüzgâr dindi mi
Her şey birden durulur
Tazeleyip rujunu
Döner yine yuvaya

Sevmek istersen eğer
Boş ver olup bitene
Sevmek istersen eğer
Sünger çek belleğine

NEVVARE – Ben valizimi yatak odama çıkarıyorum. Şimdi gelirim... *(Çıkar, Ahsen de arkasından gidecekken müzik eşliğinde Manyak Cafer girer.)*

CAFER – Selamün aleyküm. İhya Bey siz misiniz?

AHSEN – Hayır, bir şey mi istediniz?

CAFER – Ben Manyak Cafer'im.

AHSEN – Tanıyamadım.

CAFER – Şu Çamur İhsan'ı cehenneme gönderen. Meşhur kondu cinayeti.

AHSEN – *(Korku ile)* teşerrüf ettim.

CAFER – Cinayetten sonra Suriye'ye kaçmıştım. Af çıkınca geldim yine. İhya Bey geldiğimi duymuş beni çağırtmış. Küçük bir temizlik işi.

AHSEN – Ne temizliği?

CAFER – Sizin anlayacağınız Keşanlı Ali diye bir kıçıkırık benim yaptığım cinayetin üstüne oturmuş, Sinekli'de millete duman attırıyormuş. Yüz bulunca astar istemiş. Şimdi de şehre, İhya Beyin işlerine burnunu uzatıyormuş.

AHSEN – Hiçbir şey anlamadım. Eee?

CAFER – Bir binliğe temizleyivereceğiz işte.

SİPSİ – *(Telaşla girer.)* İhya Bey o değil abi. Na şu gelen. Her önüne çıkan uyuzla konuşmasana.

(Ahsen hemen sıvışır.)

İHYA – *(Girer.)* Manyak Cafer sen misin aslanım?

CAFER – Benim paşam.

İHYA – Gelin, şurda hususi konuşalım... *(Çıkarlar)*

SUHANDAN – *(Girer, masanın üstünden bir kadeh içki koyup içer.)* Gözlerime inanamıyorum. Nevvare düğün evinde. *(Gider telefonu çevirmeye başlar.)*

ZİLHA – *(Girer.)* Öf bunaldım be. Şurda bir ayna vardı galiba.

SUHANDAN – Ayna mı aradınız?

ZİLHA – Terden zırıl zırıl oldum. *(Gelinliğini havalandırır.)*

SUHANDAN – Evde bir ayaklı ayna dolaşıyor. Onu görseniz daha iyi edersiniz. *(Telefona)* Patronu bağlayın.

ZİLHA – *(Önce anlamamıştır.)* Mersi *(Çıkacakken durur.)* Ne o hanım, niye öyle cinaslı laf konuştunuz?

SUHANDAN – Hiç, öyle söz gelişi.

ZİLHA – *(Omuz silkerek çıkar.)* Deli mi ne zavallı.

SUHANDAN – Allo. Patron meşgulse yazı işlerini verin. Evet. Kâmil sen misin, dinle bak. Çabuk buraya bir fotoğrafçı yolla. Yarın dedikodu sütununda büyük bomba. Onaran'ların düğününde fiyasko. Evine dönen eski gelinle yeni gelin, döğüştüler. Nasıl manşet? Çav.

İHYA – *(Cafer ve Sipsi ile odadan çıkarak)* Şu halde anlaştık. Güle güle...

CAFER – Şey bir avans vermeyecek misiniz?

İHYA – Ne avansı?

CAFER – Tedariklerimizi yapmalıyız. Kolay iş değil beyim. Bir can koyuyoruz biz de ne de olsa ortaya. *(İçme işareti yapar.)* Moral takviye yapacağım kendime.

İHYA – *(Güler.)* Ha şu mesele. *(Para çıkarır.)* Al şimdilik şunu.

CAFER – *(Sakalına bıyığına sürer.)* Bereket versin. Bakalım siftahınızı deneyeceğim abiciğim. *(Çıkarlar.)*

SUHANDAN – *(Yalnız kalınca gider bir bardak içki daha doldurur içer.)* Ha hay işler kızışıyor. *(Gider kulise bakarak)* Nevvare merdivenlerden iniyor. Aaa, gelin olan kızla karşılaştılar.

NEVVARE'NİN SESİ – Siz kimsiniz? Burda ne arıyorsunuz?

ZİLHA'NIN SESİ – Asıl sen kimsin? Burda ne arıyorsun hanım?

SUHANDAN – Sade kendileri değil sözleri de ayna gibi, birbirini yansıtıyor.

NEVVARE'NİN SESİ – Burası benim evim.

ZİLHA'NIN SESİ – Burası benim evim.

NEVVARE'NİN SESİ – Bakar mısınız buraya, bu kadın kim?

ZİLHA'NIN SESİ – Baksana buraya, bu kadın kim?

AHSEN'İN SESİ – Nevvare. Bülent Beyin hanımı.

ZİLHA'NIN SESİ – Yaaa. Şimdi anlıyorum her şeyi. Nerde o bunak profesör. Nerde İhya Bey denen namussuz?

AHSEN'İN SESİ – Nereye?

ZİLHA'NIN SESİ – Evlenmiyorum o sümsükle. Benim kadınlık izzeti nufusumla oynadılar. *(Ağlar.)* Milyonlar verseler kalmam burda. *(Sahneye girer, elbiselerini parçalayarak pencereye koşar.)*

SUHANDAN – Durun, ne yapıyorsunuz. *(Nevvare de o sırada girmiştir, hayretle ona bakar. Zilha pencereden atlar. Suhandan'la Nevvare birbirlerine bakışırlar.)*

NEVVARE – Kimdi bu gelin elbiseli kız?

SUHANDAN – Gecekondulu yedeğiniz. *(Masadan bir içki daha yuvarlayıp)* Bana müsaade, hemen gazeteye gitmeliyim. *(Çıkar.)*

(Nevvare başını tutar oturur.)

AHSEN – *(Bahçeden gelerek)* Nen var, ne oldun?

NEVVARE – Bu evde çok garip şeyler oluyor.

(Kapı vurulur.)

AHSEN – *(Saklanacak olur, sonra toplanır.)* Kim o?

NURİ – *(Nefes nefese girerek)* Ben Nuri. *(Klasik tragedyalardaki haberciler havasıyla soluk soluğa konuşarak)* Ey bütün nizamların dışında kalan bir hiyanetin faili şaşkın kadın. Kaç. Her ne vasıta olursa gemi, araba, uçak, dolmuş, çöp kamyonu kaç. Zilha kaç.

NEVVARE – Ne oldu ki kaçmam gerekiyor?

NURİ – Bohçacı Raziye o kadar gizli tutulan düğün haberini Sinekli'ye getirdiğinde ben Ali'nin yanında idim. Bursa bıçağı ile tırnaklarını kesiyordu. Raziye şom ağzını açıp da hali keyfiyeti nakledince Ali şöyle bir yumuldu. İyi mi? İlkin rengi attı. Gözleri kaydı. Gülmeyi denedi. Ah buna gülme değil, ağlama demek daha iyi olurdu. Kahkaha atmak istiyor ama boğuk sesi hıçkırık gibi çıkıyordu. Eli tabancasının kabzasına gitti. Biz ilkin kendini intihar edecek sandık. İstidacı Derviş, Beşvakit Niyazi, Bileyci Temel ortaya atıldılar. «Sana yapılan bu hakaret bize yapılmış sayılır» dediler. «Ey Kurşuncu Hasibe Bacının asil oğlu Ali, ruhsat ver senin öcünü

almak şerefi bize müyesser olsun» dediler. İyi mi? Onun üzerine Ali onları eliyle itti. «Zilha'yı onlara ram edersem bana da anlı şanlı Keşanlı Ali demesinler» diye kükredi. İyi mi? Şerif Abla işin sarpa sardığını görünce, «Koş, Zilha'ya haber ilet, hemen kaçsın» diye beni sana yolladı. Arka patikadan bir çığ gibi kendimi Şerbet Deresi yoluna attım. Şerif Ablanın helalarını temizleyen belediye hortumlusuna atlayıp buraya uçtum. Ali, tabanca elinde yolda geliyor abla. Kaç Zilha, kaç anam. Her ne vasıta olursa gemi, araba, uçak, dolmuş, çöp kamyonu kaç anam... *(Bir maraton habercisi gibi yıkılır.)*

NEVVARE – *(Ahsen'e)* Sen bir şey anladın mı?

AHSEN – Bu adam Yunan tragedyalarındaki habercinin gecekondu nüshası olsa gerek. *(Birden kıskançlık daman kabarmıştır.)* Peki kim Ali dediği?

NURİ – *(Yattığı yerden başını kaldırıp)* Sinekli'nin efesi meşhur Keşanlı Ali.

AHSEN – Tiens tiens tiens, senin böyle pervesitelerin olduğunu hiç bilmiyordum.

NEVVARE – Ben bu adamı ilk defa görüyorum Ahsen.

NURİ – Ayıp ettin abla. Bırak numarayı da saklan. *(Ayak sesleri.)* Nah işte gördün mü? *(Korku ile bakar.)* Geliyor. Mahvoldum. *(Kaçar.)*

(Ali yandan fırtına gibi girer, durur.)

ALİ – Kıpırdamayın yakarım!

AHSEN – *(Ellerini havaya kaldırır.)* Teslimiz.

ALİ – *(Yerdeki halıyı süzer.)* Yerdeki Hereke halısına yazık. Burda kan dökmeyeceğim. Gel hesabımızı Sinekli'de görelim.

AHSEN – *(Unutup ellerini indirerek)* Sinekli neresi?

ALİ – Sus ulan keten tohumu. *(Nevvare'yi kaptığı gibi kucaklar, sırtına vurur. Nevvare çırpınmaktadır.)*

AHSEN – Durun, ben de yardım edeyim isterseniz.

ALİ – Sen karışma ulan.

AHSEN – Peki efendim. *(Yine kaldırmayı unuttuğu ellerini kaldırır.)* Nasıl tensip ederseniz.

NEVVARE – *(Ali, sırtında Nevvare uzaklaşır. Nevvare bu kaçırılışı enteresan bulmuştur. Elini ağzına götürüp gülerek seyircilere)* Aaa, nereye gidiyoruz kuzum.

AHSEN – *(Elleri havada sağa kadar gider, onların gittiklerine emin olduktan sonra)* İmdat! İmdat! Au secours! Help!

(İhya, Bülent, Olga bütün davetliler üşüşür, Ahsen hâlâ elleri havada durur.)

İHYA – Ne oluyor?

HEPSİ – Ne oluyor, ne oluyor?

AHSEN – Nevvare'yi kaçırdı herif. Koşun, burdan burdan!



TABLO : XII

P r o j e k s i y o n :

MUTLU SONA DOĞRU

D e k o r: Ali'nin kahvesinin önü. Gece. Evlerin silueti. Sessizlik. Ağustosböcekleri, pencerelerde kör kandiller. Gerilim müziği parodisi ile önde polisler, arkada İhya, Bülent, Olga, Profesör, Sipsi, Cafer, Filiz görünürler. Polisler başlarına kamuflaj için dallar yapraklar koymuşlardır. Siperlere hücuma kalkan bir öncü birliği gibi iki adımda bir eğilip siper alarak, yerde sürtünerek Ali'nin kahvesine doğru ilerlerler. Sinekli halkından Hidayet, Temel, Hafize, Niyazi ayakta ve elleri arkalarında bunlar ne yapıyor diye tecessüsle onların peşleri sıra ilerlerler.

Ş. POLİS – *(Siper aldığı yerden kısık sesle komut vererek)* Rıza, sen sağı kuşat. Ziya sen aşağı yolu kapat. Dikkat. *(Düdük çalar.)*

(Rıza sağa, Ziya sola seğirtir. Mevzi alır yatarlar. Şişman Polis'in düdüğü ile onların düdüğü bir düdük düellosu halini alır.)

FİLİZ – *(Gelerek)* Anne anneciğim.

HEPSİ BİRDEN – *(Ona dönüp)* Sisssst. *(Sonra yine parmaklarının ucuna basa basa sahnenin önüne gelip seyircilere)* Sisssst.

ŞERİF – *(Kulübesinin önüne çıkar.)* Ne var, ne oluyor? Amerikan filmi mi çevriliyor?

Ş. POLİS – *(Siperden kalkar, elinde sopası)* Oyun oyunluktan çıktı. Kuralı bozdunuz. Nevvare Hanım kaçırılmış. Olur mu böyle rezillik.

ŞERİF – Telaş etme, Şişman. Zilha çıkageldi. Yanlışlıkla kaçırılan hatun da geceyi bende geçirdi...

(Yanda Şerif Hanımın kulübesinde «Sevmek İstersen Eğer» şarkısı duyulur.)

FİLİZ – Anneciğim, anneciğim.

BÜLENT – Nevvare'nin sesi.

OLGA – Ta kendisi.

ŞERİF – *(İhya ve Bülent'e)* Parmağına dokunulmadı. Aldığım gibi pirü pak veriyorum. Güzel taze. Tepe tepe kullanın...

BÜLENT – Çok şükür, neler gelmişti aklıma.

AHSEN – Benim de. Rahat bir nefes aldım.

FİLİZ – Anneciğim anneciğim. Ben annemi isterim.

(Yere yatıp tepinir.)

ŞÖFÖR – Tepiniyor. Ayağını vurdu. Çok sinirli. Üstüne düşmeyelim madam.

(Nevvare kapıdan çıkar. Filiz ve İhya ona doğru koşarlar. Filiz annesine sanlır.)

BÜLENT – Rüya mı görüyorum. *(Düşer bayılır.)*

İHYA – Derhal dönelim.

AHSEN – *(Nuri ile birlikte bayılan Bülent'i taşırken)* Umduğumdan kolay oldu. Happy End.

Ş. POLİS – Mütareke aktoldu. Savaş bitti. Hadi dağılın bakalım. Trafiği tıkamayın. Toplu

yürüyüş kanunu var. Şimdi zabıt tutuyorum. Anlıyor musunuz?

(Kalabalık birer ikişer evlerinin yolunu tutar. Kahvenin oda bölümü aydınlanmıştır.)

ALİ – İşte, biz bize kaldık.

ZİLHA – *(Kıntır.)* Galdık işte.

ALİ – Az çektirmedin bana.

ZİLHA – *(Burnunu çeker.)* Sen de bana. *(Birden)* Sahi benim için çok mu ağladın mapusta. *(Ali'nin başı ile evet işareti üzerine)* Ne demişler: Debbağ sevdiği deriyi yerden yere çalarmış. Bu gadarı da sana us bahası olsun gayrı. Ama ben de çektim, hayvan...

ALİ – O da sana ders olsun.

(Ali soyunmaya başlamıştır. Kemerini ve silahını pencerenin önüne kor. Ayağını Zilha'ya uzatır. Zilha eğilip kunduralarını çıkarır. Pencerenin kenarında pusuda bekleyen Sipsi sinsice pencereye yaklaşır. Uzanıp Ali'nin tabancasını aşırır.)

ZİLHA – Kaçırdığın karının ben olmadığımı nerden anladın?

ALİ – Kokusundan. Losyon sürünmüştü. Avrupa losyonu. Kendi kokusuna güvenmediğinden.

ZİLHA – Ya ben?

ALİ – Sen kendin gibi kokuyorsun.

ZİLHA – Nasıl koku?

ALİ – Ne bileyim ben. Sen sen kokuyorsun işte. Katırtırnağı gibi.

(Kapı vurulur, gelen Lutfiye'dir.)

LUTFİYE – Gözünüz aydına geldim. Kavuştuğunuza bir sevindim bilseniz.

ALİ – *(Keyfi kaçmıştır.)* Sağ ol Lutfiye Nine. Sabah konuşsak bunu.

LUTFİYE – Ben oturmayacağım zati. Hadi kalın sağlıcakla. *(Çıkar.)*

ALİ – Ser şu şilteyi gayrı.

ZİLHA – Acelen ne. Görmemişler gibi. Hem biz daha evli değiliz.

ALİ– Nikâh arkadan gelir.

ZİLHA – Bir soluk al bakalım. Karşılıklı bir şeyler içelim.

ALİ – Biliyor musun kız. Sen yanımda olunca yakama gül takılmış gibi oluyorum.

(Kapı vurulur, gelen Hafize'dir.)

HAFİZE – Maşallah, kırk bir buçuk maşallah. Birbirinize ne de yakışmışsınız... Şükür olsun kavuşturana. Gözünüz aydına geldim...

ALİ – *(Keyfi kaçmıştır.)* Sağ ol Hafize Bacı. Sabah konuşsak bunu.

HAFİZE – Ben duruculardan değilim zati. Hadi kalın sağlıcakla. *(Çıkarken durur. Zilha'ya seni gidi seni gibilerden kafasını sallar, sonra çıkar.)*

ALİ – Hele yarabbi şükür. Zilha. *(Zilha'nın yanına sokulur, Zilha naz edip kaçar.)* Kız hele beri gel yamacıma...

ZİLHA – *(Onun dediğini yapar.)* Geldik. Ne olacakmış.

ALİ – Bak gözümün içine.

ZİLHA – Baktık ne olacakmış?

ALİ – Tut elimi elinle.

ZİLHA – *(Hep onun dediğini yaparak)* Tuttuk. Ne olacakmış?

ALİ – Elinin körü. Sen hiç film görmedin mi?

Ş. POLİS'İN SESİ – *(Dışardan)* Haydi herkes evine. Evli evine, köylü köyüne...

(Kapı vurulur, gelen Raziye'dir. Durur, onlara bir zaman gıpta ile bakar.)

RAZİYE – Gözünüz aydına geldim çocuklar. Koklaşın bakalım kumrular gibi. Az çekmediniz hani. Elbet tabii, bilakis, hakkınız. *(İçini çeker.)*

ALİ – *(Keyfi adamakıllı kaçmıştır.)* Sağ ol Raziye kardeş. *(Sert)* Sabah konuşsak bunu olmaz mı?

RAZİYE – Ben geçerken bir uğrayıvermiştim zati. Hadi kalın sağlıcakla. *(İçini çeker ve çıkar.)*

ALİ – *(Lambayı üfler.)* Olmayacak bu. Işığı gören geliyor...

TABLO : XIII

P r o j e k s i y o n :

OYUN DEDİĞİN HİSSİ OLMALI, AHLAKİ, İNZİBATİ OLMALI. SONUNDA VATANDAŞA BİR DERS-İ İBRET ÇIKMALI. POLİSE GÖRE BU İŞ BURADA BİTMELİ.

D e k o r : Aynı

Ş. POLİS – *(Gelerek kulise)* Burda bitsin artık...

DERVİŞ – *(Yandan gelerek seyircilere)* Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine...

Hadi öyleyse buyurun da hazırlıklarımızı tedarik edip bu aktin düğününü inşallah önümüzdeki Cuma günü tamamıyla muşagşag bir surette yine bu suretle teşrifle kolumuza şeref bahşeden hazırunun huzurile icra eder ve velinimetlerimizi memnun ederiz... İsim isme, kisip kisbe, semt semte benzer. Yalan gerçek vakit geçer. Sakiya sohbet kalmazmış

baki. Her ne kadar sürçü lisan ettikse affola...

(Perde yavaş yavaş kapanmaya başlar. Polis salonu geçip çıkar.)

CAFER – *(Salonun gerisinden girmiştir. Seyircilerin arasından geçer.)* Hayyt. Ağırol arkadaşım, bu oyun bu kadar tatlı bitmez.

DERVİŞ – *(Sahne önünde ona bakakalmıştır.)* Eyvah, Manyak Cafer.

TABLO : XIV

Projeksiyon:

MUTLU SONU ENGELLEYEN DEVEDİKENİ MANYAK CAFER SAHNEDE. VEYAHUT YALAN İKEN DOĞRU OLAN EFSANE.

CAFER – Ne zannettin ya. Herkes konuştu. Şimdi sıra devedikeninde. *(Seyircilere)* Ali ile küçük bir hesabımız olacak... *(Ağaçlara doğru yürür.)*

ŞERİF – Geç önüne Derviş Efendi. Koyuverme.

DERVİŞ – *(Cafer'in silaha davranması üzerine)* Görmüyor musun yüklü herif...

NURİ – Bulut abi... Filispit.

CAFER – Hayyyt, bana derler Manyak Cafer. Nerde o Ali denen ipi kırık kerkenez...

(Kahvenin oda bülümü aydınlanır.) (Ali irkilmiştir. Zilha onu sımsıkı tutar.)

CAFER – Ulan ıspanak az bana bak. Duydum ki gerdeğe giriyormuşsun bu akşam. Bülent Bey kullanacağı kadar kullandı, artığı da sana mı kaldı?

(Sipsi hemen karanlıkta belirir. Manyak'ın yanma seğirtir.)

ALİ – Sana hakaret ediyor.

ZİLHA – Boş ver. Gurbanın olayım.

CAFER – Dört patlarlı dizel motörü gibi kan. Neme lazım. Gel bir yol Zilha Bacı. Herkese şapur şupur da bize yarabbi şükür mü? Çık ulan katır tohumu. Ana avrat asfaltta koşuyorum. Bana mısın demiyor. Hâlâ zifaf uykusunda mısın itin dölü?

ZİLHA – *(Kibar edası ile âdeta tiksinerek)* Çekil git ordan pis sarhoş. Biz senin güffün müyüz? Terbiyesiz görgüsüz adam.

CAFER – Ağzını yesinler senin. Sizin memlekette erkekler saklanır da kanlar mı dolaşır. Çık ulan veledizina. Benim cinayetimin üstüne oturup dünyayı sindirmişsin. Gel bakalım, çık ortaya da Çamur'u kim öldürmüş millet öğrensin.

(Kondular toplanmaya başlamışlardır.)

CAFER – Anasına sövdük çıkmadı. Nişanlısına döşendik tınmadı. Can kurban böyle efeye be. Ulan ipi kırık, kabız mı oldun korkudan, niye çıkmıyorsun. *(Havaya bir el ateş eder.)* Çık ulan erkeksen...

(Şişeyi diker, yerden bir paçavra alır, benzine bular, kibritle yakar. Kulübelerden birine doğru atar. Sipsi de onu taklit eder.)

Bak kondularını yakıyorum. Sahap ol tab'ana. Erkeksen çık da kurtar. *(Alevler büyür.)*

LUTFİYE – Sahiden yakıyor. Damımızı yakıyor. Ali nerdesin?

TEMEL – Ali Abi, Ali Abi...

HAFİZE – Bu uğursuzun ağzını kapamayacak mısın?

ALİ – *(Zilha'ya)* Tab'am beni bekliyor. Durmak olmaz Zilhacığım.

ZİLHA – Boş ver tab'ana, korkmuyor musun?

ALİ – Korkmasına korkuyorum. Ama neylersin ki ortada destan var. Destanı yalan komak olmaz.

ZİLHA – Havva, Adem'e ne şart goşmuş. Ya ben ya cennet demiş. Ben de sana şart goşuyorum Ali. Ya ben ya destan.

ALİ – Maalesef mümkünsüz Zilha. Kaderim beni çağırıyor. *(Mehabetle kalkar.)* İnsanlar ölür, destanlar kalır. Ben gidiyorum.

ZİLHA – Gitme Ali, dur Ali...

ALİ – *(Kapının önüne çıkar.)* Sinekli'ye canım feda. Kaderimiz böyle yazılmış, ne denir...

KORO – Aslan Ali, Koç Yiğit Ali...

ALİ – *(Arkaya dönüp Zilha'ya)* Yaşasın Sineklidağ. Son sözü bu oldu dersin. Tarihe böyle geçsin.

(Ali alevlerin kızıl fonu önünde bir siluet halinde Cafer'e doğru yürümeye başlar. Fakat onun her ateş edişinde sarsılıp korkar. Damağını bastırır. Yine ilerler. Halkta hayranlık tezahürü. Tremolo. Cafer tezahürattan şaşırmıştır. İki elinde iki tabanca gelişigüzel ateş etmektedir.)

CAFER – Vasiyetini yaz hayvan. Cehennemde noter bulamazsın...

HİDAYET – Ona kurşun işler mi aval. Şaşkın işte.

NURİ – Tanrı kimseyi şaşırtmasın.

DERVİŞ – Eceline susamış, ötesi yok. Zavallı demek ömrü on eylüle kadarmış...

TEMEL – Kelimeyi şahadet getir Manyak. Cehennemi imansız boyluyorsun...

(Ali ilerler ilerler, kurşunlardan biri Ali'yi bacağından yaralamıştır. Ayağını tutar.)

LUTFİYE – Vuruldu.
SİPSİ – Şerbet ne oldu?
NURİ – O şerbetsiz ayağı aval.
DERVİŞ – Bak işte gidiyor üstüne.

(Ali yaklaşınca Cafer'in üzerine atlar. Cafer'in silahlı elini yakalar. İndirir. Boğuşma. Kalabalık onları çevreler. Bir el boğuk tabanca sesi. Cafer yere yıkılır. Ali üstünü başını silkeler. Polis düdükleri. Yangın arabalarının sireni. Şişman Polis, Ali'nin eline kelepçeyi geçirir...)

KEŞANLI ALİ DESTANI

KORO –

Of, off...
Sinekli'de durulmuyor, yastan
Sağından vuruldun, soluna yaslan
Hey Ali, Koç Ali, Babamız Ali
Analar doğurmaz böyle bir aslan

Morgol gömlek giyerdi
Gümüş köstek takardı
Hafif şehla bakardı
Yaktı mı kalpten yakardı

Kaşta bıçak yarası
Yüzde Halep çıbanı
Kurşun yemiş ayağı
Belli belirsiz aksardı

Konduları yıkılmaktan korudu
Su getirdi, alantrik kodurdu
Yol yaptırdı, dokuz çeşme açtırdı
Ele güne bizi adam saydırdı

O olmasa şimdi bizler neredeydik
Sokaktaydık ya da viranedeydik
Kızlarımız piyasaya düşmüştü
Biz kodeste ya da meyhanedeydik

Küçükleri severdi
Büyükleri sayardı
Bir bayramdan bayrama
Namaz da bilem kılardı

Bıçağa hiç dönmezdi
Perva nedir bilmezdi
Açık tetik mi gördü
Üstüne üstüne giderdi

Beyler tuzağından kurtulamadı
Lüveri çalındı toplayamadı
Zilha'yı doyarak koklayamadı
Namertçe vuruldu Koç Yiğit Ali

(Koro bunları okur, polisler Ali'yi götürürken, sahne alınlığındaki Ali'nin prologdaki dosya resmi akseder. Şerif Abla sahne önüne ilerler. Kıssadan hisseyi söyler.)





KISSADAN HİSSE

Sayın baylar bayanlar
Bizi seven ihvanlar
Burda biter kıssamız
Gördünüz işittiniz

Böyle işte çoğu destan
Destan işin afyonu
Kaldırdı mı altından
Ali Cengiz oyunu

Biz yutarız cahiliz
Yumruk kadar kafamız
Ama sizler okumuş
Gözlük bilem takınmış

Aydın kişilersiniz.
Siz bunu yemezsiniz.
Kaldırın örtüleri
Üfürün şu tülleri

Arayın bulursunuz
Kazıyın görürsünüz
Yanlış mı öyle değil mi
Neden sus pus oldunuz

Yoksa sen de bizcilen
Saf mısın ey ehali
Bizim kadar kolayca
Kanar mısın ehali.

SON

TÜRK VE DÜNYA BASININDA «KEŞANLI ALİ DESTANI» OLAYI



TÜRKİYE:

Yıl 1964. **KEŞANLI ALİ DESTANI** ilk olarak 31 Mart 1964 gecesi Gülriz Sururi–Engin Cezzar topluluğu tarafından Türk seyircisinin önüne çıkarıldı. Oyun bittikten sonra halk yirmi dakika sanatçıları alkışladı. Rejiyi Genco Erkal yapmıştı. Dekorlar Duygu Sağıroğlu'nundu.

Bravo Haldun Taner. O, insanı hem güldüren ve düşündüren oyunu ne güzel yazmışsın. Bravo aziz çocuklar, o güldüren ve düşündüren oyunu, ne halis bir ciddiyetle, ne samimi bir kudretle oynuyorsunuz. Ben devlet olsaydım, Öp Beni Kate yerine, sizi gönderirdim Paris'e, Milletler Tiyatrosuna. Ben belediye olsaydım, en aşağısı sizden on para vergi almazdım. Fakat ben sadece bir seyirciyim, daha birkaç akşam sizi seve seve alkışlamaya geleceğim. O kadar.

Sabri Esat Siyavuşgil, **«Yeni Sabah»**
6 Nisan 1964

Kelimenin tam anlamı ile bir şaheser. Taner – Tura işbirliği hiç mubalağasız dünya tiyatrosuna bir eser kazandırmıştır.

Özcan Ergüder, **«Kim»**
9 Nisan 1964

Karakter yaratıcısı olarak Taner bir sihirbazdan farksız. Genç besteci Yalçın Tura, böyle bir epik komedi için biçilmiş kaftan. Tüm olarak piyes ve müzik mutlak şekilde birbirini tamamlıyor.

Bülent Tarcan, «**Milliyet**» 10 Nisan 1964

Alkış alkış alkış. Bravo sizlere. Dinmeyen tezahürat. *Keşanlı Ali Destanı*'nın özeti işte bu.

«**Tercüman**» 15 Nisan 1964

Bir kahramanlık destanının içyüzüne eğilirken, toplumumuzun kökleri derine inen ama, küçük görünüşlü aksamalarını taşlıyor Haldun Taner, biçim ve işleyiş bakımından ise birçok yenilik, değişiklik getiriyor tiyatro yazarlığımıza. Oynanan ilk epik Türk oyunudur *Keşanlı Ali Destanı*. Yapıtı, rejisi, oyunuyla her yönden tamamlanan bu gösteri, tiyatro tarihimizde önemli bir yer alacak niteliktedir.

Güney Akarsu, «**Oyun**» 30 Nisan 1964

Bu eser, dünyanın her yerinde temsil edilebilecek değerdedir. Türk tiyatrosu ancak böyle kendi özelliklerinizden hareket eden eserlerle dünya sahnelerinde kendine yer yapar.

Oyunu İstanbul'da seyreden William Saroyan'ın «**Cumhuriyet**»e demecinden, 6 Mayıs 1964

Haldun Taner bu oyunuyla Türk tiyatrosuna gitmesi gereken yolu açıyor.

Özdemir Nutku, «**Vatan**» 12 Temmuz 1965

Türk seyirlik oyunlarının çağcıl bir bileşimi.

Metin And, «**Ulus**» 16 Temmuz 1965

Tiyatroda geçen üç saatin sonunda çok iyi yazılmış bir düşündürücü eseri bitirmiş gibi dolgun bir zevk duyuyorsunuz. Kafanızla duygunuzun aynı hassasiyet noktasında toplanışında bir mutluluk buluyorsunuz. Kendinizi topluma daha bağlı, daha sorumlu, daha vazife yüklü hissediyorsunuz. Tiyatronun her yaştan, her sosyal sınıftan insanları eğitmekte büyük bir imkân olduğunu *Keşanlı Ali Destanı*'nı seyrederken çok iyi anlıyorsunuz.

Sadun Tanju, «**Ulus**» 12 Nisan 1964

Haldun Taner uzun zamandır beklenen gerçek Türk müzikal oyununun ilk yazarı olmak gibi yabana atılmayacak bir sıfatı da diğerlerine eklemiş bulunuyor.

Taner'in maksadı sadece hoş vakit geçirmek değil. Onun Türk toplumunun hemen bütün yaşayış meseleleri üzerinde söyleyecekleri vardır. Onca tiyatro, müzikle oyun, epik oyun aslında bunların söylenmesi için, bir vesileden hatta gaye hizasında tanınan bir vesileden ibarettir.

Vecdi Bürün, «**Artist**» 8 Nisan 1964

Keşanlı Ali Destanı'nın en şaşırtıcı yanlarından biri de yoğun fikirle yüklü özüdür. Her cümlesi bir özdeyiş komprimeliği taşıdığı için bütün iyi eserlerde olduğu gibi her yeni seyredilişte yeni bir zenginliğini ifşa ediyor.

«**Ekspres**» 30 Nisan 1964

Keşanlı Ali Destanı ilk Türk epik eseri. Müzik Türk ezgileri ile örtülmüş. Taner kısa kıvrak cümlelerle 40 kişinin çevresinde toplumu yeriyor, iğneli iğneli.

Orhan Tahsin, «**Tercüman**» 9 Nisan 1964

Keşanlı Ali Destanı yeni kuşağın en verimli yazarlarından biri olan Haldun Taner'e bu türün bizde her zaman duyulmuş olan en önemli eksiğini tamamlamak şerefini vermekle kalmıyor, sahne edebiyatımıza müzikli komedi alanında en başarılı, en olgun, epik yönü ile en yenilikçi örneğini kazandırıyor.

Lütfi Ay, «**Milliyet**» 21 Nisan 1964

Gülriz Sururi Zilha rolünde belki de tiyatro kariyerinin en başarılı karakterini çiziyor.

Halit Çapın, «**Milliyet**» 27 Nisan 1964

ALMANYA : I

Yıl 1964. Aynı topluluk eseri Alman hükümetinin davetlisi olarak Almanya'ya götürerek Bonn, Köln, Stuttgardt, Frankfurt ve Nürnberg'de oynadı. Stuttgardt ve Münich televizyonları oyunu yayımladı. Alman basını bu orijinal Türk epik oyununu çok övdü.

Keşanlı Ali Destanı Türk tiyatro edebiyatının ilk epik yapıtıdır. Yazar Brecht'in tekniği ile Türk halk tiyatrosunun anti-illüzyonist öğelerinin sentezine gitmiş, kendine özgü kişisel damgasını taşıyan bir Türk halk epik üslubuna varmıştır.

«**Der Schaspielführer**» **Cilt 8,**
Uluslararası Tiyatro Rehberi

Haldun Taner, Türk halk tiyatrosu birikiminden milli bir halk tiyatrosu üslubuna varıyor. *Keşanlı Ali Destanı* onun bu yoldaki ilk yapıtıdır. Bunu, hepsi de çok tutan epik oyunlar dizisi izlemiştir. *Keşanlı Ali Destanı*'nın Türkiye'de 800 defa oynanması, Almanya turnesinde büyük alkış toplaması, Alman televizyonlarında temsil edilmesi, onu Türkiye'den sonra ilk olarak Almanya'da sevdirmiştir.

C. Ursula Spulle, **«Die Welt Des-İslams»** 1967

Türk tiyatrosunun anti-illüzyonist formlarıyla, bugünün sosyal özünü kaynaştıran ve böylece halka sıcak gelen bir Türk epik tiyatro üslubuna varan *Keşanlı Ali Destanı* Türk tiyatro yazınında önemli nirengi noktalarından biridir. Her çeşit halkı saran bu yol yeni yazarlara da örnek olmuş, bir ekol halinde oluşmuştur.

Hanne-Lore Canitz, **«Dokumente»** sayı 3 1973.
Türke-i Eine modeme Theater theorle,
«Çağdaş bir tiyatro teorisi» adlı makaleden.

Kitle psikolojisinin ince bir satırı.

«Stuttgardt Radyo ve Televizyon Bülteni»
7 Kasım 1964

Keşanlı Ali Destanı bir kahramanlık destanını kahkahalar içinde balmumu gibi eritiyor. Apayrı pentatonik ritimli müziği, prozodisi sağlam şarkıları, Commedia dell'arte'yi hatırlatan sahneleri, sokaktaki adamın felsefesini ustaca kullanışı eserin başlıca meziyetlerinden birkaçını teşkil ediyor.

«Bonnel Stadt Rundschau»
3 Kasım 1964

Flora salonunu dolduran 1200 Türk işçisi esere kendini o kadar kaptırmıştı ki, zaman zaman yerlerinde oturamıyor ayağa fırlayıp alkışlarına bravolar da katıyorlardı.

«Kölner Stadt Anzeigen»
5 Kasım 1964

Würtenberg Devlet Tiyatrosunun Kammer Theater salonunda kapalı gişe oynanan oyun, sahneden salona taşan coşkun canlılığına rağmen, şaşırtıcı bir prezisyon içinde, en küçük aksamasız temsil edildi.

«Stuttgarter Nachrichten» 9 Kasım 1964

Seyirci, çok canlı, renkli, atak ve âdeta bu fırtına gibi akıp giden oyunu sonu gelmez alkışlarla karşıladı. Alman eleştirmenlerin *Keşanlı Ali Destanı*'nı Türklerin Üç Kuruşluk Opera'sı sayması boşuna değil.

«Nurenberger Zeitung» 1 Aralık 1964

Avrupalı oyun yazarları gelsinler de entelektüel bir temanın, ince hümor seviyesinden hiçbir şey kaybetmeden, siyah beyaz aşırılığına hiç düşmeden, büyük kitlelere nasıl sunulduğunu Haldun Taner'in usta işleyişinden öğrensinler.

«Bonner General Anzeiger»
5 Kasım 1964

Taner dünyanın her yeri için geçerli, insancıl bir temayı büyük bir ustalıkla işliyor.

«Frankfurter Allgemeine Zeitung»
13 Kasım 1964

Keşanlı Ali Destanı'nın bu olağanüstü potansı nerden geliyor? Bir kere temasından ama, hemen sonra da, Türk halk tiyatrosu formları ile modern epik tiyatroyu, çok Türk olan bir sentez içinde eritebilmesinden...

Max Meinecke, **Bregenz Uluslararası Festivalinde verdiği bir konferanstan,** Haziran 1965

Brecht'in epik teorisini iyi bilerek ama, bu unsurlara kendi tiyatrosunun Karagöz, Türk gölge oyunu, ortaoyunu, Türk Commedia dell'arte'sinin olanaklarını da katarak ortaya getirdiği yeni üslup, sade entelektüelleri değil, geniş halk kitlesini de kavrayacak nitelikte idi.

«Mitteilengen» Aralık 1964

Türk tiyatrosu çok zamandır dışarda bilinmiyordu. Çünkü Türk oyunlarının temaları yöresel olmaktan öteye pek gitmiyordu. Son yıllarda Türkiye kendi yurt sınırlarını aşan yazarlar yetiştirmeye başladı. Taner, hem türk temalarından hareket eden, hem evrensel temaları kapsayan bu yazarların başında geliyor.

«Spievögel Tiyatrosu Program Dergisi»

Gülriz Sururi *Keşanlı Ali*'nin sevgilisi *Zilha* rolünü muhteşem bir rahatlık içinde oynadı. Engin Cezzar *Keşanlı Ali*'yi en ince ayrıntıları ve tezatları içinde çok insancıl bir kompozisyon olarak sundu. Aynı zamanda rejiyi de yöneten Genco Erkal, *İsmail Nuri* ve *Politikacı*'da her kalıba girebilen ustu bir oyuncu olduğunu ispat etti.

«Stuttgarter Zeitung» 9 Kasım 1964

Birçok hikâyeleri Almancaya da çevrilmiş olan ünlü Türk yazarı Haldun Taner, eski Türk halk tiyatrosu kaynaklarından bilinçli olarak yararlanarak yeni bir halk tiyatrosu kurmak yolunda, yeni bir yol açmış bulunmaktadır. Türkiye'de 1962 yılında ilk kabare tiyatrosu denemesini de yapan yazar meddah, tuluat, çadır tiyatrosu gibi sıcak halk formlarının keskin çizgili tiplerini hatırlatan karakterleri ve her replikte ışıldayan ince mizahı ile işlemiş oyununu. Oyunun teması bir efsanenin balonunun delinmesi. Yalçın Tura'nın şansonları hem folklordan, hem kabaretist öğelerden yararlanmış. Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu İstanbul'da oynadığı müzikli epik oyunlarda bir çeşit Schiffbauerdamm tiyatrosu sayıldığına göre Taner'in oyununa da Türk Üç Kuruşluk Opera'sı adı verebiliriz.

«Herkesin bir olduğu yer olan» helaları yöneten Şerif Abla rolünde opera sanatçısı Semiha Berksoy, bir çeşit yiğit ana gücü ile işini yönetiyor. Engin Cezzar operetlerin klişe haydut tipine hiç kaçmadan görünüşteki sertliğine karşın, içindeki iyi niyetli saflığın etkisini her an bize duyurabilen bu haliyle Aslan Asker Schweyk gibi inandırıcı olan kendine karşın, kahraman rolünü çok iyi yansıttı. Erkal'ın Commedia dell'arte şeklinde orta yerde sahneye koyduğu oyun baş döndürücü hızına karşın hiçbir anında prezisyonunu yitirmedi.

Freidrich Hummel, «Theatr Heute» Aralık 1964

GÜLRİZ SURURİ'nin Anılarından:

Yıl 1964, Şubat.

Haldun Taner'i ilk ne gün, nerde tanıdığımı anımsamıyorum. Ancak, her zaman selamlaştığım, galalarda, sergilerde üç beş laf ettiğim bir yazar. O güne kadar da «Fazilet Eczanesi»nden başka oyu-

nunu seyretmişliğim yok. Her görüşte Haldun Bey'e «bize göre bir oyununuz yok mu?» der dururdum. O da,

«Keşanlı Ali Destanı diye bir müzikalim var ama, sizin kadroya ve Küçük Sahne'ye uymaz» derdi.

Engin'e,

«Şu Keşanlı'yı bir de biz okuyalım, ne kaybederiz?» dedim.

Engin,

«Öyle olmayacak hayallere verecek vaktimiz yok bizim» derdi, «Lütfen ciddi ol. Kırk kişilik oyunu beğenirsek ne olacak. Düşündün mü?»

«Ne olur nım nım» dedim, «ne olur. İsteyip okuyalım, ne çıkar okumaktan, meraktan kurtulurum hiç olmazsa.»

«Peki» dedi Engin en sonunda çaresiz ve Haldun Bey'i bulup oyunu bize iletmesini rica ettim.

«Olmaz Gülriz» dedi Haldun Bey, «oyunu ben okumak isterim size, lütfen.»

Öyle kesin bir «lütfen»di ki, bu Haldun Bey'in lütfeni. Eyvah dedim içimden, yandık, Engin iki üç kez okumadan bir oyunu, oynamaya karar veremez. Ben eğer beğenmişsem, yazarın yüzüne karşı bunu söyleyemeyeceğime göre, zor durumda kalacaktım. Gene de,

«Peki» dedim Haldun Bey'e, «nasıl isterseniz.»

Ve bir gün buluşmak için sözleştim onunla Küçük Sahne'de. Engin çok kızıyordu bana.

«Sen kendi başına işler çevirip bana ufak kazıklar atmaya çok alıştın» diyordu.

Genco'yu da çağırdım bu oyun dinleme seansına. Hiç değilse ikimiz dışında biri, durumun gidişine göre bize yardımcı olabilirdi. Haldun Bey tam vaktinde geldi ve başladı oyunu okumaya. Oyunun kırk kişilik olduğunu biliyordum, ancak Haldun Bey rol dağıtımını filan okumadan başlamıştı oyunu okumaya

ve her oyuncuyu gereken taklidi ile okuyordu. Bir ara coşup ayağa kalkıp oynamaya bile başladı. Haldun Taner'le o gün tanışmıştım, aslında galiba. Coşkun tiyatrocu kişiliğini önümüze serince, birden hoşlandım ondan. Keşanlı, daha ilk sözcüklerden, ilk sahneden sarıvermişti üçümüzü de aynı anda. Haldun Bey'i dinlemiyorduk, oyunu seyrediyorduk sanki ve katılıyorduk gülmekten. Hem ardından üzülüveriyorduk hemen. Oyunun yarısına gelmeden, «bu oyunu biz oynamalıyız muhakkak» diyordum içimden. İşte Türk tiyatrosuna katkıda bulunabileceğimiz gerçek bir yapıt var karşımda. Söylemek istediklerini söyleyebilirsin bu oyunla. 1963-64 sezonundayız ve Keşanlı o güne kadar seyrettiğim ve oynadığım en ileri oyun. Engin, Genco ve ben bakışıp kalıyoruz oyun bitince. Evet bazı sahneler, el değmesi gereken kısımlar var ama önemsiz, bunlar düzelebilir. Kutladıktan sonra, ilk soruyu ben yöneltiyorum Haldun Bey'e:

«Peki neden bugüne kadar sahnelenmedi bu oyun?»

Haldun Bey:

«Aslında Keşanlı Ali Destanı'nın hikâyesi uzun ama, ben kısaca özetlemeye çalışayım size» diyor. «Oyunla daha yazılışı sırasında Aydın Gün çok ilgileniyordu. Bitince ilkin İstanbul Operası'na verildi oyun, çok beğenildi. Ama müzikleri Cemal Reşit Bey'in armonize etmesi teklif edildi. Ben müziklerin oyuna ve epik üsluba uygun olduğunu ileri sürüp rötuş kabul etmedim. Keşanlı Ali Destanı daha sonra, bu büyük prodüksiyonun altından kalkabilecek ikinci tiyatro olarak Devlet Tiyatrosuna sunuldu. Cüneyt Gökçer ve arkadaşları oyunu çok beğendiler. Rejisini ve başrolünü Cüneyt Gökçer'in üzerine alacağı bir rol dağıtımı bile tasarlandı. Ancak bestesini Devlet Tiyatrosunun resmi bestecilerinden birinin yapmasını istediler ve oyunu geri almak zorunda

kaldım. Aslında 62 yılında bitirdiğim oyunun müziklerini Yalçın Tura henüz tamamlamadı.»

Üçümüz birden soru yağmuruna tuttuk Haldun Bey'i. Müzikleri ne zaman dinleyebiliriz, müzik de oyun kadar güçlü mü, ne tür bir müzik bu, oyuncu kadrosu nasıl azaltılabilir?

Bir iki gün sonra dinliyoruz müzikleri. Gerçekten bir ayrıcalığı vardı Yalçın Tura'nın müziğinin. Şarkı sözlerinin vurguları ile ustaca vurguluyordu müziğini ve yanık Anadolu türküleri ile oynak oyun havalarımızdan esinlenerek kusursuz bir müzikal gerçekleştiriyordu. Viyana operetlerinin hafifliği ve Brecht ezgilerinin ağırlığı at başı gidiyordu Yalçın Tura'nın yapıtında. Nerdeyse ilk dinleyişte söyleyivereceğiz şarkıları. Finaldeki dört sesli koroyu dinlerken, hem heyecandan nefesim kesiliyor, hem de bu dört sesli koroyu nasıl gerçekleştireceğiz diye dertleniyorum aynı anda. Oynayacağız Keşanlı'yı başka yolu yok. O güne kadar mesleğimizde, bileğimizden başka sermaye kullanmamışız. Ama mademki bugün gerekiyor, bulacağız.

Genco ve Engin oyun üzerinde çalışıyorlar. Ben, helacı kadın rolü için Devlet Tiyatrosundan eski operetçi, eski Soprano Semiha Berksoy'u düşünüyorum. Haldun Bey bayılıyor bu seçime. Kendisinden olumlu cevabı aldıktan sonra Cüneyt Gökçer'e yazıp izin istiyoruz. Hemen veriyor izni. Maestro Carlo Capocelli'yi yıllardır çekildiği kabuğundan çekip çıkarıyoruz. Kadronun kusursuz olması için elimizden geleni yapıyoruz. Küçük Sahne'de başlayan provalar İtalyan Derneğinde sürdürülüyor. Yarışma sonucu nefis bir folklor grubu ve koro oluşturuyoruz. Korodaki bazı sesleri şehir operasından destekliyoruz. Koreografiyi Mehmet Akan gerçekleştiriyor. Deliler gibi prova yapıyoruz, gece gündüz. Atlas Sineması oyuna İrma kadar güvenemediğinden, yüzde ile oynamamıza yanaşmayınca Karaca ile ko-

nuşuyorum. Aslında Karaca'nın salonu Keşanlı için küçük. Fakat sahne olanakları çok. Ayrıldığımdan beri ilk kez görüyorum Muammer Bey'i. Hemen anlaşıyoruz. Ancak prova yapmamız için son güne kadar veremiyor sahneyi. Daha önce bir okula kiralamış gündüzleri salonu. Ona da «peki» diyoruz. Dekorları Duygu'dan başka kimse yapamaz diye, ne yapıp edip kandırıyoruz Duygu'yu. Artık tiyatro çevresinden kopmak üzere Duygu. Yeşilçam'a ilk adımını atmış o günler. Sonunda hemen her şey hazır gibi. Fakat dekor hazır değil. O sırada Küçük Sahne'de «Bülbülün Sesi» diye bir komedi sahneye koyuyoruz. Hiçbirimizin rolü yok oyunda ama, mevsim sonuna kadar ne öderse Küçük Sahne'ye kârdır diyoruz. Ve daha perdemizi açmadan Keşanlı'nın şöhreti yayılmış iyice. Gazeteciler geliyor. Röportajlar yapıyorlar, her gün basında Keşanlı ile ilgili bir haber çıkıyor. Gazeteci arkadaşımız Halit Çapın bir prova seyrediyor ve oyundan evvel söylüyor gazetesinde, Keşanlı'nın perdesi açılınca olacakları, falcı gibi.

Unutulmaz anılarım var Keşanlı'nın hazırlanışı ile ilgili. Bir kere ben, Haldun Bey kadar, oyuncuyu güçlendiren, yönetici ile işbirliği yapıp her isteneni aklı keserse hemen değiştiren ikinci bir yazar tanımadım. Yalçın Tura ile işler oldukça zordu. Azra Gün için yazdığı müziği benim sesime göre transpoze etmek istemiyor. «Provada söylüyorsunuz ya işte rahat rahat» diyor. Ona bir türlü anlatamıyorum, sahne heyecanı ile aynı tiz notaları provadaki rahatlıkla çıkaramam oyunda. Rahatlamam için sesime göre değiştirmek gerek tonu. İnatçı mı inatçı Yalçın Tura, oldukça da sinirli bir insan. Oyunun provası ilerliyor. Ancak henüz orkestra partisyonları hazır değil. Engin ve Genco heyecanlanıp duruyoruz. Ve bir de bakıyoruz ki, öğrendiğimiz bir müzik parçasını değiştirerek geliyor provaya Yalçın. Hadi baştan ve

prova süresi uzadıkça uzuyor. Genco, ne yaptığını bilen bir yönetici. Onunla çalışmak çok daha arkadaşça oluyor ve gerçekten elindeki oyunu iyi değerlendiriyor.

Yorgunum, sinirlerim iyice gerilmiş. Hazır olmayan, son gün bile hâlâ eksik kalan şeyler yüzünden. Sonunda oyun günü gelip çatıyor. Gece uyku uyuyamamışım, yüzüm sapsarı, gözlerim kıpkırmızı. Nihayet Karaca verdi tiyatroyu. Sabah erkenden tiyatrodayım. Hâlâ Duygu ve ikinci perde dekoru yok ortada. Genel prova yapıyoruz sözüm ona, piyanoyla. Olacak şey değil bu. Bir adım ilerlemiyor prova. Şehir orkestrası elemanlarına günlerdir boş yere para ödüyoruz, çalışacakları partisyonlar gelmiyor hâlâ. Engin'e:

«Bu Yalçın deli galiba» diyorum, «kendisi de rezil olacak bu gece, farkında değil mi bunun?»

Sonunda getiriyor eksik partileri Yalçın, birçok yeniliklerle. Saat dört filan o sıralar. Dokuzda perde açılacak. Başlıyor orkestra elemanlarıyla Maestro Capocelli çalışmaya. Biz bekleşip duruyoruz, yapılacak bir sürü şey var oysa. Ama ne yer var onları yapacak, ne de vakit. O sırada herkes gelip bir şey soruyor, bir şey istiyor. Eksik kostüm aksesuvarından, kaybolan makyaj kalemlerine kadar bana soruyor oyuncular. Makyaj odasındaki sandalyeyi beğenmiyor bazısı, herkesin sinirleri gergin. Oyunun ikinci perdesinde, bir köylü Zilha kılığına, bir Nevvare kılığına girerek on kez kostüm değiştirmem gerek art arda. Daha bir prova bile yapmış değiliz kostüm değiştirerek. Nasıl yetişeceğim, nerden gireceğim. Şapkadan başörtüye, çoraba kadar değişmem gerek. Karaca'da oynarken, bir pardösü çıkarma sahnesini, aynada yirmi kez prova ettiğim günler geliyor aklıma. Tanrım yardım et ne olur, bu gece rezil olmayalım. Saat yediye geliyor, ikinci perdenin dekoru yok ortada. Dekorları geçtim, oturacak koltuk

bile yok ve Duygu yok. O sırada bir yandan resimler çektiriyoruz, kostümler dağıtılıyor, aksesuvarlar yerlerine yerleştiriliyor, kırk kişi sahnede ordan oraya koşturup duruyor ve her kafadan bir ses çıkıyor. Genco: «Bu böyle mi olacak, şu nereye konacak», öte yandan maestro bağırıyor: «Olmadı baştan.» Ve birden başladım zırlamaya. Ağlıyorum ama ne ağlama, sesim kısılıyor sonunda ağlamaktan. Makyaj filan hak getire. Genco ve Engin ilk kez saatin yediye geldiğini farkediyorlar. Bir hafta önce açılan gişenin önündeki kuyruğu düşünmeyi akıl edebiliyorlar.

Maestro Capocelli gibi bir usta olmasa eminim güzel müziği rezil olurdu Yalçın Tura'nın o ilk gece. Öyle bir başladı ki uvertür, ölüyü mezarından zıplatacak nerdeyse. Engin'le başarılar diliyoruz birbirimize, öpüşüyoruz. Buz gibi ikimizin de dudakları. Boş sahneye başta Genco olmak üzere oyuncular sıralanıp takdim şarkısını söylemeye başlarken birden bütün salon alkışlamaya başladı daha ilk sözcükleri: «Sinekli dağ burası, şehre tepeden bakar. Ama şehir uzakta masallardaki kadar.»

Ben o güne kadar hiçbir oyunda tüm oyuncuların canını dişine takıp olan olmayan yeteneklerini böylesi ortaya koyduklarını görmemiştim. Oyun kanatlanmış uçuyordu. Seyirciyi de ardından koşturarak. Engin sahneye girene kadar rahatlayamadım gene de, çelik gibiydim sinirden. Engin, ilk kez yerli bir tip oynayacaktı ve de hapisten çıkmış, külhan bir ağızla konuşan, pabucuna yan basan Keşanlı Ali, bu yerli tip. İşte daha ilk anda seyircinin Engin'i severek kabul ettiğini görünce rahatladım birden. Ve o rahatlıkla girdim sahneye. Daha sonra Nurten Tuç,

«Öyle korkuyordum ki sen ağlarken» diyor, «sesin de kısılmıştı, makyajın berbat, moralin sıfırdı. Nasıl bir saat sonra pırıl pırıl çıktın sahneye ve o enerjiyi buldun kuzum.»

«Seyirciden sevgili Nurten, seyirciden.»

Birinci perde oynanırken Aydemiş Akbaş arkada ikinci perdenin dekorunu yapıyordu. Keşanlı'nın Sipsi Selim'i Aydemir, sahnede işi olmadığı anlar arkada iki teknisyenle bir panonun üzerine kadınların o sahnede giyecekleri tuvaletlerin kumaş parçalarından yapıştırıp asarak nefis bir dekor hazırlıyor. Sanki bilerek yapılmış stilize bir ev dekoruydu bu. Birinci perdenin finalindeki folkloru (ki oyunun tek dans sahnesiydi ve o günler halk oyunlarımız, folklorumuz henüz bugünkü gibi popüler olmamıştı) belki çoğu seyirci, ilk kez seyrediyordu sahnede böyle düzenli, çarpıcı bir koreografi ile. İşte kıyamet kopmuştu salonda, artık seyirci coşturuyordu oyuncuları. Dansları hazırlayan Mehmet Akan provalar boyunca çok ter dökmüştü, ama değerdi doğrusu yalnız o ilk geceye döktüğü terler. Artık ikinci perdenin dekoruna filan aldırdığım yoktu, dekorsuz bile oynasak olurdu, ne olacak. Hiç provasız kusursuz bir şekilde tamamladım Nevvare, Zilha değişmelerini. Nevvare'nin şarkısına, orkestra provası yapamadığım için, aradaki sözsüz bölümlerde kendi kendime sahnede müzik eşliğinde ilk kez ufak bir koreografi yapıveriyordum. Genco kulisten şaşkın seyrederken kutluyor bir yandan beni. Ve Semiha'nın etkili sesi ile seyirciye söylediği, «yoksa sen de bencileyin saf mısın, ey ahali bizim kadar kolayca kanar mısın ahali» sözüyle bitti Keşanlı Ali Destanı. Ama alkışlar bitmek bilmedi, o gece ve her gece. Perdeci açıp kapamaktan yorulmuştu perdeyi. Oyuncular yeniden geliyor sahneye. Perdenin açılıp kapanmasına gerek kalmamış, seyirci alkış temposuyla açıp kapıyor perdeyi sanki. Sonunda Haldun Taner'i ve Yalçın Tura'yı çağırıyoruz sahneye biz sahnedekiler. Ve Haldun Taner sahneye geliyor. Seyirciyi selamladıktan sonra eliyle bitmeyen alkışları zorla durdurup konuşuyor ve diyor ki:

«Bu alkışlarınız yalnız yazara ve besteciye ola-

maz, Keşanlı Ali öyle bir bütün haline geldi ki bu gece, artık onu yazarından, müzikçisinden, kahramanlarından, koreografından, dekoratöründen, en ufak rolü üstlenen oyuncusundan teknisyenine kadar birbirinden ayıramayız. Demek ki bu bir tiyatro olayıdır ve tüm ekibin ortak başarısıdır. Keşanlı Ali Destanı'nın büyük şansı bu ekiple buluşmasıdır bence.»

O gece sarhoş olduk, tüm Keşanlı ekibi ve dostlarımız, tiyatromuzun dostları. Oyundaki dansları kendimiz için oynadık fuayede. Yaşamım boyunca böylesi sarhoş olmamıştım. Zafer sarhoşluğuydu bir yerde bu. Engin'le fuayede halay çekiyorduk kan ter içinde, ertesi günkü oyunu unutmuşçasına. Bağıra bağıra şarkı söylemekten sesim gerçekten kısılmıştı bu kez. İlk Türk müzikali doğmuştu o gece. Ve bu aşta bizim de tuzumuz vardı. Engin'le el ele, göz göze bunu yaşadık ve bütün gece halay çekerek kutladık yeniden yeniden.

«Keşanlı Ali Destanı» tiyatromuzun kaderini değiştirdi, bu değişiklik birçok alanda gösterdi kendini. Tiyatromuz banka borcunu günü gününe ödedi. İstese daha önce de ödeyebilirdi. Oyunu kapalı gişe oynadık Karaca Tiyatro'da. Anlaşmamız bitince, Dormen'in çağrısına uyarak sıcaklar bastırmasına rağmen Dormen Tiyatrosu binasında haziran sonuna kadar sürdürdük oyunu. Dormen Tiyatrosu gişesinde başlayan kuyruk daha sabahın erken saatlerinde Galatasaray postanesinde bitmiyordu. Tiyatro karaborsası Keşanlı ile başladı Türkiye'de. Basının bugüne kadar en çok değindiği tiyatro olayı Keşanlı Ali oldu. Gene ilk yabancı ülkelere turne yapan özel tiyatro ve oyun Keşanlı oldu. Oyunu William Saroyan seyredip sahnede kutladı hepimizi ve basına özel demeçler verdi Keşanlı için. Ben ilk kez bundan sonrası tiyatromuz adına çok tehlikeli, en üst basamaktan sonra iniş başlar diye

korktum. «Keşanlı Ali Destanı» pek çok oyuncuyu şöhret yaptı bir gecede.

Gülriz Sururi, **«Kıldan İnce, Kılıçtan Keskin»**
s. 317-326, 1983

ALMANYA 1980

Yıl 1980, Berlin. Keşanlı Ali Destanı Peter Stein'in yönetimindeki Schaubühne'de sahneye kondu. Sade dekoru için 100.000 DM harcandı. Rejisörlüğünü Tuncel Kurtiz'in yaptığı oyun olağanüstü başarı kazandı. Ünlü tiyatro eleştirmeni Fridrich Luft gerek sütununda gerekse Berlin radyosunda yaptığı iki konuşmasında şöyle diyordu:

Bu kadar sağlam ve ustaca kurulmuş, böylesine yoğun içerikli, böyle rahat ve doğal akan, sahneden salona böyle bir coşku taşıran, başka bir halk müzikali ömrümde görmedim.

Alman sahneleri Türk yazarın oyunundaki canlılık ve coşkudan, hiç değilse birer dilim alsalar ne iyi olurdu.

Bu oyun iki saat boyu bize Türk insanlarının özünü, cevherini, candanlığını ciltlerce kitaptan, çok daha iyi öğretti. Bizi onlarla özdeşleştirdi.

«RİAS Berlin Radyosu Tiyatro Saati»
10 Aralık 1980

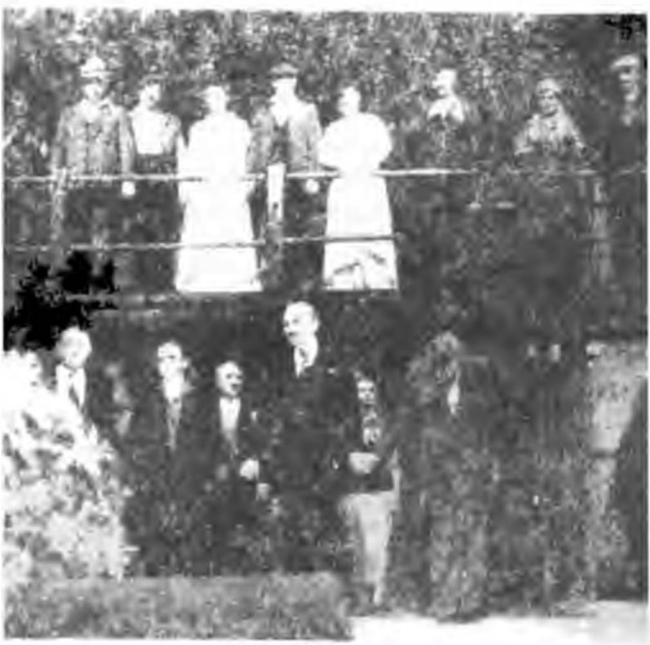
Her köşesinden halkçılık fışkıran bir oyun:

Tam anlamıyla bir halk oyunu, neşeli, gerilimli, toplumsal yanı özlü, zaman zaman hicvi, keskin bir hal bile alıyor. Sahne salon ilişkisi o kadar coşkulu ki sonunda sahne, salondan fırlatılan çiçeklerle doldu. Türklerin bu büyük sahne olayından Alman tiyatroları ibret alsınlar. Türk tiyatrosuna ve onlara bu imkânı veren Schaubühne'e teşekkür borçluyuz.

«Berliner Morgenpost» 4 Aralık 1980

Yıl 1981, Hamburg. Keşanlı Ali Destanı, Almancaya ilkin 1966'da Max ve Monika Meinecke tarafından çevrilmişti. 1970'de yazarın başka piyesleri ve hikâyelerinin de nefis çevirilerini yapmış olan Türkiz ve Engin Noyan eseri yeniden çevirmişlerdir.

1978'de Hamburg'daki Ernst Deutsch Tiyatrosu ressam Orhan Peker'in dikkati çekmesi üzerine, Keşanlı Ali Destanı ile, ilgilendi. Türkçeyi, bir Türk kadar iyi bilen Cornelius Bischoff'a yeni bir çevirisini yaptırdı. Orhan Peker'in dekorları ile sergilenmesi düşünülen oyun için, 1979'da adı geçen tiyatronun baş rejisörü Fricdrich Schütter çeviriyi yapanla birlikte gecekonduları incele-



Hamburg 1981. "Keşanlı Ali Destanı" Ernst Deutsch Tiyatrosunda. Alman oyuncu ve seyircileri ilk gece Keşanlı yazarını alkışlıyor.

mek ve yazarla tanışmak için İstanbul'a geldi. Ne yazık ki, bu arada Orhan Peker vefat etmişti. Keşanlı Ali Destanı Hamburg'da 1981 yılı repertuvarına girdi ve seyirci rekoru kırdı. Oyundan sonra yazar, dört kere sahneye çağrıldı, alkışlandı. Bir bölümü Hamburg televizyonunda verilen oyun için Hamburg radyosunun değerlendirmesi şöyle idi:

Özlemleri kaygıları sevinçleri umutları ile, yaşam kadar doğal, yaşam kadar hareketli ve canlı bir gecekondu dünyası ki, coşkusu, sahneden salona taşıyor. Kırk iki kişinin, hiçbiri, figüran değil, her biri kendi başına bir âlem? Yurdun dört köşesinden gelmiş, çeşitli mizaçların yarattığı şaşılacak bir orkestrasyon.

Oyunun omurgasında insancıl ve evrensel bir tema ki, her yer her ülke için geçerli. Çevrenin baskısı ile, bir efsaneyi gerçekleştirmek zorunda kalan zoraki bir kahraman traji-komedisi.

Arka fonda gecekondu ortamından yararlanan, bir büyük kentin ince parodisi.

Bütün bu unsurlar, bu oyunun neden her yerde bu kadar sevilişinin sırlarını oluşturuyor.

Yıl 1982, Keşanlı Ali Destanı daha sonra Bochum Tiyatro Konservatuvarı tarafından da başarıyla oynandı.

İNGİLTERE:

Yıl 1966. Atılımcı tiyatro ustalarından John Littelwood'un kurduğu Londra'da Laugthon'daki Corbett (Workschop) Tiyatrosu KEŞANLI DESTANI'nı temsil etti.

Oyunu Londra'da çalışan bir Türk rejisör ve sahne sanatçısı, Gündüz Kalıç, İngiliz sanatçılar-

la sahneye koydu. BBC naklen yaydı. İngiliz basınında övücü yazılar çıktı. Bu başarıda, eseri İngilizceye çeviren Nüvit Özdoğru'nun nefis çevirisinin payı büyük oldu.

Türkiye'nin önde gelen aydınlarından Haldun Taner'in yazdığı, *Keşanlı Ali Destanı* zarif ve derinliğine bir taşlama.

John K. Melling, **«Stage»** 6 Haziran 1968

Türk gecekondularında geçen bu oyunla Londra'nın Easten'i arasında benzerlikler keşfettik.

«Gazette And Guardien» 2 Haziran 1968

Oyun büyük kentin taşlaması. Bütün politik mekanizması, bürokrasisi, kitle histerisi, duygusal aşkı ve efsaneleri ile.

«World Drama»

Evrensel bir tema, yerli bir işleyiş, çok canlı karakter... *Keşanlı Ali Destanı* epik tiyatro türüne Brecht dışında yepyeni katkılarda bulunuyor.

«Independant» 30 Mayıs 1968

Keşanlı Ali Destanı'nın İstanbul'da büyük salonlarda 800 defadan fazla oynanmasının nedeni anlaşılıyor. Gecekonduyu araç edinip büyük kenti alaya alan bir yapıt. Oyun herhangi Brechtiyen bir eserden daha sıcak ve neşeli.

«Evening Standart London» 1 Haziran 1968

FRANSA :

Evrensel bir tema, yerli bir işleyiş, çok canlı karakterler. *Keşanlı Ali Destanı*, epik tiyatro türüne Brecht dışında yepyeni katkılarda bulunuyor.

«Le Theatre Dans Le Monde» Nisan 1968

Gecekondu sakinleri bir yığıntı halinde yaşıyorlar. Bir Türk yazar sefaletle pençeleşen bu çevrelerin yaşamından epik bir oyun çıkarmıştır. Bu başarılı Türk oyununun da, Polonyalı bir yazarın, yine konutsuzluğu işleyen, Haftanın Sekizinci Günü, adlı romanı gibi bir Fransız çevirmenin ve film yapımcısının ilgisini çekmesini umarım.

Maurice et Jeanne Françoise Bayen
«Les Nouvelles Litteraires»
Nisan 1969

Keşanlı Ali Destanı halktan esinlenen antiillüzyonist temaşa biçimlerinin, çağdaş epik tiyatro ile bağdaşmasından oluşmuştur. Konusu evrensel bir temayı işleyen bu oyun, dünyanın her tarafında oynanabilecek niteliktedir.

Adam Tarn, **«Uluslararası Tiyatro Enstitüsünün son yirmi yılın büyük dramatik akımları»** başlıklı yazısından, Nisan 1968

Çağdaş Türk tiyatrosunda Haldun Taner müstesna bir yer alıyor.

«Preuves» Paris, 30 Haziran 1968

LÜBNAN :

Yıl 1973. Oyunla Lübnanlı rejisör Fazlıyan ilgilendi. Oyun, 1974 Beyrut dolaylarının gecekondularına uygulanıp Ali Abu Asmarani adı ile yüz kişilik Orly Tiyatrosunda üç buçuk ay, dolu salon olarak oynandı. Genel istek üzerine iki defa Beyrut televizyonunda yayımlandı. **KEŞANLI ALİ DESTANI**'nın, Beyrut'ta yılın tiyatro olayı olduğu, durgun Lübnan tiyatrosuna vitamin aşısı etkisi yaptığı yazıldı.

Bu oyun epik üsluba, doğuya vergi yepyeni katkılar getiriyor.

«Al Nahar» 17 Ocak 1974

Haldun Taner, yeni deneme ufuklarına açılmak isteyen tiyatromuzun bunca özlemini çekip de bulamadığı usta, orijinal ve dinamik bir yazar. Aradığımızı onda bulduk.

«Al Havadis» 20 Ocak 1974

Bravo Haldun Taner. Gecekondu evreninin tüm renkli insanları özlemleri, yoğun yaşamları ile önümüze serilmişti.

«L'Orient Le Jour», Marie Therese Arbid
20 Ocak 1974

Sahnede gösterilenle, onun ima ettiği genel aksaklıklar her ülke için geçerli olan gerçeklerdi.

«Al Bayrak» 24 Ocak 1974

Efsanenin etkisiyle onu gerçekleştiren *Ali* evrensel ve insancıl bir temayı büyük güçle işlemiş.

«Daily Star Beyrouth» 18 Ocak 1974

Ali'nin insancıl yanı çok iyi ve her boyutu ile çok iyi işlenmiş. Onun ikilemi ustaca verilmiş. Bu haliyle *Keşanlı Ali* sahne edebiyatının yüzde yüz teatral kahramanları listesine giriyor. Evrimsel bir bağlantı zinciri halinde aktörde her an uyanıklık ve atiklik gerektiren bir rol.

Antoine Kerbage –Beyrouth Orly Tiyatrosundaki temsilde **Keşanlı Ali** rolünü oynayan Lübnanlı sanatçı– **«Nidal Al Acher»**
1 Ocak 1974

ÇEKOSLOVAKYA:

Yıl 1974. Üç yıl önceden **KEŞANLI ALİ DESTANI** ile ilgilenen ve eseri, Dr. Zamra Zilowa'ya çevirten, Çekoslovakya'daki Brno Devlet Tiyatrosu dramaturgu Jaromir Vavroş, Türk Dışişleri Bakanlığından eseri bir Türk rejisörün sahneye koymasını istedi. Önce yazarla, oyuncularla, kompozitörle, buradaki dekor ve kostüm uzmanları ile temaslar yapmak üzere adı geçen Çekoslovakya Devlet Tiyatrosu entendanı ve baş rejisörü Bay Seda ve Bay Wikipiyer İstanbul'a geldiler. Oyunu sahneye Keşanlı Ali rolünü dokuz yüz kereye yakın oynamış Engin Cezzar'ın koyması, dekorlarını Mengü Ertel'in, koreografisini Mehmet Akan'ın yapması kararlaştırıldı. Üç sanatçı Çekoslovakya'ya hareket ederek, aylarca Çek Devlet Tiyatrosu sanatçıları ile çalışmaya başladılar. **KEŞANLI ALİ DESTANI** Kasım 1974 gecesi Brno Devlet Tiyatrosunun tarihi Redouta Tiyatrosunda oynanmaya başladı. Bir sezon boyu, yine hep

dolu salon olarak afişte kaldı. Büyük alkış topladı.

Haldun Taner, tıpkı Karel Çapek, A. Haas, Frantisek Langer gibi, küçük insanlardan yana bir yazar. Bize onların zengin dünyasını yansıtıyor. Oyun gecekonducular ile, büyük kentlilerin iki ayrı dünyası arasında geçiyor. Yazar bu iki antagonist dünyayı parodi ve satir sınırlarına vardırıp ne yapacağını çok iyi bilen ustalıklı, bir güçle karşılaştırıyor. Yalan bir efsanenin üstüne konan *Ali*, sonra zorunlu olarak bu efsaneyi gerçekleştirirken, kapılandığı büyük kentin kofluğunu anlayan ve orda iğreti bir kukla olmaktansa basit ama, gerçek benliğine dönmeyi yeğleyen *Zilha*, çok daha olgun bir oluşum geçiriyor. *Keşanlı Ali Destanı*, öz bakımından halkçı ve gerçekçi, işleyişi bakımından doğal güldürü yeteneklerinden faydalanan, açı bakımından da toplumsal yergici bir yapıt. Onu kendimize bundan ötürü, bunca yakın buluyoruz.

Jaromir Vavroş, 18 Kasım 1974

Çekoslovakya'da, Nâzım Hikmet dışında hiçbir Türk oyun yazarını bilmiyorduk. *Keşanlı Ali Destanı* ile ilerici, toplumcu, insancıl ve asıl önemlisi çağdaş bir teknikle Türk geleneksel biçimlerini birleştiren usta bir Türk yazarını, Haldun Taner'i tanımış olduk.

«Brno Devlet Tiyatrosu Program Dergisi»
1 Kasım 1974

Oyunun başlıca meziyeti, duyularak yazılmış olması; ikinci meziyeti kişilerin şaşırtıcı canlılıkta çizilmiş olması.

Vladmir Cech, **«Svobodne Slove» Prace,**
Kasım 1974

Keşanlı Ali Destanı'nın Devlet Tiyatrosunda temsili Çekoslovakya seyircisine iki katkıda bulundu: Biri, egzotik tüllerden sıyrılmış gerçekçi Türk toplumunun sorunları üzerinde bizi aydınlattı. İkincisi, meslekten olan tiyatrocular için de çok ilginç yeni ifade tarzları üzerinde bilgi verdi. Bugün artık Avrupa kültürünün bir üyesi sayılan Türk tiyatrosu hakkında bizi aydınlattı.

Dr. Zdenek Srna, Prace, 23 Kasım 1974

Brno Devlet Tiyatrosu'nun Redouta sahnesi, bizim yanan Dram Tiyatrosunun sahne boyutlarına eş. Bu da bize kolaylıklar sağladı. *Keşanlı Ali Destanı* hak ettiği fakat, bugüne kadar bulamadığı bir prodüksiyona ilk defa kavuşuyor.

Engin Cezzar, **«Milliyet Sanat Dergisi»**
23 Ağustos 1974

İnanılmaz güzellikte bir gece yaşadım, Brno'da. *Keşanlı*'nın oynandığı Redouta Tiyatrosu, Mozart'ın sekiz yaşında iken Çekoslovakya'da konser verdiği tarihi bir salon. Bundan ötürü 18 Ekim gecesi fuayede *Keşanlı*'nın galası onuruna bir kuartet, Mozart müziği ile karşıladı bizleri. Fuayede Mengü Ertel'in herkesi etkileyen Tiyatro Afişleri sergisi, sanki daha ilk anda bütün davetlileri büyük bir sanat olayına hazırlıyor gibiydi.

Bu garip bir duygudur. Nerden, nasıl geldiği bilinmez. O gece önemli bir gece olacaktır. Bir yerde bir şey yanıyormuşçasına bir koku yayılır etrafa. İşte 18 Ekim gecesi de böyle idi. Bütün Çekler, tüm tiyatro sevgileri ve saygıları ile, smokinler, koyu elbiseler ve tuvaletler içinde idiler. Perde açılıncaya kadar, bir Türk olarak, *Keşanlı*'nın eski bir kahramanı olarak,



"Keşanlı Ali Destanı" Çekoslovakya Brno Devlet Tiyatrosu'nda. Oyunun sonunda sahneye davet edilen oyunun yazarı Haldun Taner, sahneye koyan Engin Cezzar ve dekorları yapan Mengü Ertel dakikalarca alkışlandılar.

yöneticisi Engin Cezzar'ın karısı olarak, kopacak gibi atan kalbim daha oyunun ilk dakikalarında büyük bir mutlulukla çarpmaya başladı. Seyirci Türk tiyatrosunun bu güçlü yapıtını hemen sevmiş, anlamış, ortak yanları, esprileri, müziği ile hemen benimseyivermişti. Oyun sanki bizim seyircimiz önünde oynanıyor gibiydi. Anlaşılmamasından en korktuğum yerler bile, müthiş reaksiyon alıyordu, defalarca alkışlarla kesiliyordu. Oyunun sonunda sahneye davet edilen Engin Cezzar, Haldun Taner ve dekorları yapan Mengü Ertel dakikalarca alkışlandılar. Başarı, çok büyüktü. Nedenlerini sıralamak bana düşmez. Ancak, bize böylesine yabancı bir ırkın bu denli Türk olabilmesi ve seyircinin eseri bu kadar sıcak bir şe-



Keşanlı Ali Destanı, 1978 yılında Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de başarıyla oynandı. Oyunun Budapeşte'deki afişi.

kilde sevmesi, ondan bu denli hoşlanması çok mutluluk verici idi.

Brno Devlet Tiyatrosu telefonları hâlâ kritiklerin, sanatseverlerin tebrikleri için çalışıyor ve devlet tiyatrosu yöneticileri oyunu seçen dramaturg Jaromir Vavroş'u, Haldun Taner'i ve oyunu böyle başarılı bir şekilde sahneye koyan Engin Cezzar'ı ve bu teşebbüsü tümü ile tebriklere boğuyorlardı.

Gülriz Sururi, Brno, 8 Kasım 1974

AMERİKA :

«Epik tiyatro ne Brecht'le başlamıştır, ne de onunla bitecektir. Tarih boyunca çeşitli formlarda perakende olarak var olagelmiştir. Brecht Uzakdoğu, Yunan parabase'leri, Ortaçağ morahty'leri, Elisabeth devri tiyatrosu yabancılaştırmalarını derleyip bir sistem haline getirmiştir. Brechtiyen tiyatroyu, söylemek istediklerinin biricik ve vazgeçilmez aracı sanan yazarlar, donmuş kalmış bu kalıba saplanmak zorunda değildirler. Bilakis kendi çevrelerine, geleneklerine, kökenlerine ve katılımlarına yönelip, yeni yeni epik yollar arayıp bulmalıdırlar.»

Bir Alman dergisine verdiği röportajda böyle söyleyen Taner, bunu bizzat uygulamıştır. Brecht «Üç kuruşluk Opera»sı ile kuşaklar boyu illüzyonist aristoteliyen tiyatroya alışmış Avrupa seyircisini çok yadırgatmıştı. Taner ise, Keşanlı Ali Destanı ile, halkının hiç yabancısı olmayan ortaoyunu, meddah, karagöz seyirlik oyunları ve tuluattan aldığı öğeleri çağdaş bir anlayış içinde yoğurarak Brecht'inkinden çok farklı, hem yerli, hem modern yepyeni bir epik

üslup getirmiş ve bundan ötürü hemen benimsenmiştir.

Albert Nekimken, **Brecht'le Haldun Taner'in epik tiyatro anlayışları,** California Üniversitesinde yapılan doktora tezinden, 1974

SON



KEŞANLI ALİ, yazarı kadar ünlü bir oyun kahramanı. Üstelik ünü, sınırlar aşan bir oyun kahramanı. Avrupa'nın pek çok ülkesinde, Amerika'da, Lübnan'da oynanmış bir oyun **KEŞANLI ALİ DESTANI.** Dilden dile çevrilen, oynandığı her ülkede, oyuncusuyla, seyircisiyle bütünleşen bir oyun.

HALDUN TANER, epik tiyatronun en güzel örneklerinden biri sayılan bu oyunda, eski tiyatro geleneğinin birçok özelliğini çağdaş bir yorumla seyirciye sunmaktadır. Yarattığı tipler öylesine gerçek, öylesine canlıdır ki, hemen her toplumun sosyal ve ekonomik açıdan benzerlik gösteren kesimlerinde karşımıza çıkıverirler. Bu nedenle, **Keşanlı Ali** de **Zilha** da ister İstanbul'da, ister Berlin'de, ister Londra'da, Beyrut, Budapeşte'de, isterse Frankfurt'ta... nerede karşılaşılırsa karşılaşılsınlar aynı ilgiyle, aynı sevgiyi görecektir seyirciden.



9 789754 941265

6. basım

ISBN - 2
95 0 33

KDV dahil